

๕.๗. ๒๕๐๕

๑ ๑๕๓ ก

๕ ๕

การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมค่านิยม (สัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ)

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ปริญญานิพนธ์

ของ

วชิรินทร์ เพิ่มกว่าเก่า

๑๕ พ.ค. ๒๕๓๕

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

178075

การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนปัญญา (สัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ)
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

บทคัดย่อ

ของ

วุฒิรินทร์ เพิ่มกว่าเก่า

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา ที่มีคุณภาพเหมาะสมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา ฉบับนี้ประกอบด้วยคุณธรรมสองด้านย่อย คือ สัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2529 ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 952 คน โดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น วิธีการศึกษาได้ทำการทดสอบสามครั้ง การทดสอบครั้งที่ 1 หากค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบเพื่อคัดเลือกพร้อมทั้งปรับปรุงข้อสอบ การทดสอบครั้งที่ 2 หากค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบอีกครั้งหนึ่งและคัดเลือกข้อสอบ การทดสอบครั้งที่ 3 เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรง และสร้างเกณฑ์ปกติในรูปคะแนนปกติ

ผลการศึกษาพบว่า ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบหาโดยใช้ t -test มีพิสัยตั้งแต่ 3.734 ถึง 13.779 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบคำนวณโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา มีพิสัยตั้งแต่ .878 ถึง .884 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับมีค่า .938 ทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบหาโดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้จักอยู่แล้ว พบว่ามีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าความเที่ยงตรงตามสภาพของแบบทดสอบ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบกับคะแนนจากการสังเกตของครูร่วมกับเพื่อนนักเรียน พบว่ามีความเที่ยงตรงตามสภาพสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบมีค่าเท่ากับ .667 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแบบทดสอบแต่ละด้านกับแบบทดสอบทั้งฉบับอยู่ระหว่าง .867 ถึง .918 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A CONSTRUCTION OF NOBLE EIGHTFOLD PATH TEST ON WISDOM
(RIGHT VIEW AND RIGHT THOUGHT)
FOR MATHAYOM SUKSA I STUDENTS

AN ABSTRACT
BY
WUTTHIRIN PERMKWAKAOW

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
February 1987

The purpose of this study was to construct a qualified and appropriate Noble Eightfold Path Virtue Test on Wisdom for students in Mathayom Suksa I. This test was composed of two subtests designed to measure the Noble Eightfold Path Virtue on Wisdom in two aspects: Right View (*Sammāditṭhi*) and Right Thought (*Sammāsaṅkappa*). The samples of the study randomized by using the stratified random sampling technique were 952 Mathayom Suksa I students of the 1986 academic year in Changwat Ratchaburi. The procedure of study consisted of three testings. The first testing was to find the discriminating power, selecting and reviewing test items. The second one was to refine the discriminating power and selecting test items. The third one was to find discriminating power, reliability, validity and normalized T - score norms.

The result of this study showed that the discriminating power by t - test which ranged from 3.734 to 13.779 was significant at .05 level. The reliability of two subtests, calculated by alpha - coefficient formula, ranged from .878 to .884. The reliability of the whole test was .938. These reliabilities were highly significant at the .01 level. The construct validity of the test, using known group technique was highly significant at the .01 level. The concurrent validity of the test, using the correlation between the test scores and the observing scores from the teachers and their friends calculated by Pearson Product Moment Correlation Coefficient was highly significant at the .01 level. The intercorrelations range was .667, and the correlation between subtests and the whole test ranged from .867 to .918 which was highly significant at the .01 level.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ใต้พิจารณา
ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

.....ประธาน

.....กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

.....กรรมการ

.....กรรมการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับพระราชทานเงินทุนช่วยเหลือการวิจัยจาก "ทุนภูมิพล" ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อพระราชทานแก่นิสิตในการทำวิจัยทางการศึกษานับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้

วุฒิรินทร์ เพิ่มกว่าเก่า

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความช่วยเหลืออย่างยิ่ง จากรองศาสตราจารย์ล้วน สายยศ และผู้ช่วยศาสตราจารย์จรินทร์ ประสงค์สม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น เป็นผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

กราบนมัสการขอบพระคุณพระราชมุนี พระธรรมเจดีย์ พระโสภณคณาภรณ์ พระครูสุนทร จริยาวัตร และขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์สุนันท์ ศลโกสุม ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ และคณะอาจารย์ของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และขอขอบใจนักเรียนทุกคนที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างดี

กราบนมัสการขอบพระคุณท่านอาจารย์ใหญ่โรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์วัดพระศรีมหาธาตุ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่จากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางบ้านเมตตา ที่ได้กรุณาอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ คุณวรรณ เพิ่มกว่าเก่า ตลอดจนเพื่อน ๆ น้อง ๆ ทุกคนที่ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์จนสำเร็จ ลุล่วงด้วยดี

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา ญาติพี่น้อง ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทั้งหมด ที่ได้อบรมสั่งสอน ให้ความเมตตาและให้กำลังใจสนับสนุนการศึกษาของผู้วิจัยตลอดมา พระคุณนี้หาที่เปรียบมิได้

วุฒิรินทร์ เพิ่มกว่าเก่า

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายในการศึกษาครั้งนี้ ✓	4 ✕
ความสำคัญของการศึกษาครั้งนี้ ✓	4
ขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้ ✓	5
คำนิยามศัพท์เฉพาะ ✓	5
2 ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม	9
พื้นฐานการเกิดจริยธรรมในตัวบุคคล	14
ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม	15
การจัดระดับคุณธรรมอาศัยหลักพุทธศาสนาเป็นแนวทาง	20
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอริยมรรคมีองค์แปด ค่านับัญญา	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม	34
พัฒนาการของการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมและจริยธรรม	36
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	49
ประชากร	49
กลุ่มตัวอย่าง	49
วิธีดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดค่านับัญญา	51
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	54
วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	56
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	57 ✕

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	61
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
ตอนที่ 1 การประเมินคุณภาพของแบบทดสอบขั้นต้น	62
ตอนที่ 2 การทดสอบครั้งที่ 1	63
ตอนที่ 3 การทดสอบครั้งที่ 2	69
ตอนที่ 4 การทดสอบครั้งที่ 3	75
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	95
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	95
กลุ่มตัวอย่าง	95
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	95
วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล	96
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	96
อภิปรายผล	98
ข้อเสนอแนะ	104
บรรณานุกรม	105
ภาคผนวก ก	113

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 เหตุผลเชิงจริยธรรมหกชั้น ซึ่งแบ่งเป็นสามระดับ ในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ โคลเบอร์ก	17
2 รายชื่อโรงเรียนและจำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสอบแต่ละครั้ง	50
3 ค่าสถิติพื้นฐานและความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งสองด้านจากการทดสอบครั้งที่ 1	63
4 ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวน และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา ด้านสัมมาทิฐิ จากการทดสอบครั้งที่ 1	64
5 ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวน และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา ด้านสัมมาสังกัปปะ จากการทดสอบครั้งที่ 1	67
6 ค่าสถิติพื้นฐานและความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งสองด้านจากการทดสอบครั้งที่ 2	69
7 ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวน และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา ด้านสัมมาทิฐิ จากการทดสอบครั้งที่ 2	70
8 ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวน และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา ด้านสัมมาสังกัปปะ จากการทดสอบครั้งที่ 2	73

9	ค่าสถิติพื้นฐานและความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแต่ละด้าน และรวมทั้งฉบับ จากการทดสอบครั้งที่ 3	75
10	ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวน และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญา ด้านสัมมาทิฐิ จากการทดสอบครั้งที่ 3	77
11	ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวน และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญา ด้านสัมมาสังกัปปะ จากการทดสอบครั้งที่ 3	79
12	ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปดด้านปัญญา แยกเป็นรายด้านและรวมทุกด้าน	81
13	ความเที่ยงตรงตามสภาพของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญา แยกเป็นรายด้านและรวมทุกด้าน	83
14	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญา แต่ละด้านและรวมทั้งฉบับ	84
15	เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญา แยกเป็นด้านสำหรับนักเรียนชาย	85
16	เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญา แยกเป็นด้านสำหรับนักเรียนหญิง	87
17	เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญา แยกเป็นด้าน รวมทั้งสองเพศ	89
18	เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญา รวมทั้งฉบับ แยกเป็นเพศหญิง เพศชาย และรวมทั้งสองเพศ	91

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

- 1 แสดงลำดับชั้นในการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรค
มีองค์แปด ค่านับัญญา

51

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพราะมีปัจจัยมากกระทบและผลักดันมากมาย เช่น การเพิ่มของประชากร การเคลื่อนย้ายของประชาชน การว่างงาน การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการหลั่งไหลของวัฒนธรรมจากตะวันตก ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลกระทบต่อมาตราฐานจริยธรรมของเยาวชนเป็นอย่างมาก (แผนพัฒนาการศึกษา 2527 : 21) เยาวชนเป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้รวดเร็ว ปัญหาของเยาวชนที่เป็นอยู่ขณะนี้ เป็นเพราะเยาวชนใกล้ชิดกับสิ่งแวดล้อมที่ขัดต่อศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย รวมทั้งการเอาใจใส่ดูแลและให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่เยาวชนมีไม่เพียงพอ เยาวชนต้องควบคุมจิตใจตนเอง เป็นเหตุให้มีโอกาสดำเนินชีวิตผิดแปลกได้ง่าย (วีระชัย มีชอบธรรม 2528 : 67)

ปัญหาด้านจิตใจของเยาวชนดังที่กล่าวมานี้วันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นและเป็นปัญหาสำคัญของสังคม ในการแก้ไขปัญหานี้จำเป็นต้องนำหลักพุทธธรรมเข้าไปสู่ชีวิตและความรู้ความเข้าใจของเยาวชน (สุภาพรรณ ณ บางช้าง และคนอื่นๆ 2527 : 217) สิ่งหนึ่งของความรู้ความเข้าใจที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาและเสริมสร้างชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของธรรมชาตินั้นอย่างถูกต้อง ปัญญาจึงเป็นคุณธรรมสำคัญ คือต้องเกี่ยวข้องกับและจัดการกับสิ่งทั้งหลายด้วยปัญญา (พระราชวรมนี 2526 : 41)

พระพุทธศาสนาเน้นความสำคัญของปัญญาเป็นอย่างมาก กำหนดปัญญาไว้ในคำสอนทั่วทุกแห่ง เช่นในทุกแห่งที่สอนสรีทธาจะต้องสอนปัญญาคด้วย ปัญญาเป็นทั้งเบื้องต้นและที่สุดของการปฏิบัติธรรม และกล่าวถึงปัญญาที่ได้รับการอบรมเพิ่มพูนขึ้นตามลำดับการปฏิบัติ

ในชื่อต่าง ๆ กัน ปัญหามีไวพจน์เป็นอันมาก เช่น ญาณ วิชชา วิปัสสนา อภิญญา ปฏิสัมภิชา
อัญญา ปริญา สัมปัญญะ ทัสสนะ อโภหะ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ เป็นต้น ตามหลักสูตร
พุทธศาสนาวิชาคือความไม่รู้สิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น เป็นรากเหง้าเป็นต้นตอ ของความชั่ว
และความทุกข์ทั้งปวง การกำจัดความชั่วและความทุกข์กระทำได้โดยการฝึกอบรมให้ปัญญา
เพิ่มพูนขึ้น ให้วิชาเกิดขึ้น เมื่อรู้สภาพของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงแล้วก็กำจัดความชั่วได้
ทั้งหมด หลุดพ้นจากทุกข์เป็นอิสระโดยสมบูรณ์ การสร้างปัญญาจึงเป็นสิ่งจำเป็น (พระศรีวิสุทธิโมลี
2513 : 278) และการฝึกปฏิบัตินั้น ปัญญาต้องมาก่อน เด็กต้องรู้ว่าเขามีปัญหาอย่างไรเขา
จึงปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหานั้น (สายสุรี จุติกุล 2523 : 33)

หลักปฏิบัติที่จะสร้างปัญญาให้มีความเข้าใจในกระบวนการธรรมชาตินั้น คือการฝึก
ให้รู้จักเดินทางสายกลางซึ่งเรียกว่าอริยมรรคมีองค์แปด เนื่องด้วยเหตุว่า คนเรามักจะมี
ความรู้สึกอยาก ความรู้สึกต้องการอย่างถึงที่สุดอยู่เสมอ ทั้งในทางพอใจและไม่พอใจ ฉะนั้น
จึงตกจากทางของความถูกต้องพอดี จนได้รับความเจ็บปวด ความทรมานด้วยความทุกข์ทน
หม่นหมองอยู่เป็นนิจ ดังนั้นจึงควรที่จะได้มีการฝึกให้รู้จักการเดินทางสายกลางด้วยสติปัญญา
อย่างถูกต้อง ให้รู้จักระมัดระวังความรู้สึกที่มักจะพุ่งไปถึงที่สุดอยู่เสมอทั้งในทางพอใจและ
ไม่พอใจนั้น ให้มาเป็นความรู้สึกที่อยู่ตรงกลางด้วยสติปัญญาอันถูกต้อง คือไม่ใช่ทั้งพอใจและ
ไม่พอใจ แต่ด้วยความรู้เท่าทันความจริงของธรรมชาติว่าเป็นธรรมดาเช่นนั้นเอง แล้วการ
เดินนั้นก็พลอดภัย มีแต่ความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2528 : 9)

อริยมรรคมีองค์แปด คำนับปัญญา มีความสำคัญในเรื่องที่เกี่ยวกับคุณธรรมเป็นอันมาก
ทั้งนี้เนื่องจากในแง่ของข้อเท็จจริงแล้ว การปฏิบัติธรรมหรือการกระทำความดีความชั่วของ
คนนั้น สำคัญอยู่ที่จุดเริ่มต้นคือ "ความคิด" ของคน อันเป็นลักษณะของปัญญา ถ้าคนมี
ความคิดความเห็นในทางที่ชอบธรรม หรือที่เรียกว่า สัมมาทิฏฐิ กับ สัมมาสังกัปปะแล้ว
วิถีชีวิตของคนก็จะเดินไปตามสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ความว่า "กุศลธรรมอย่างใด
อย่างหนึ่ง ที่คนทำให้บังเกิดแล้ว กุศลธรรมอย่างอื่นที่ยังไม่เกิดจะเกิดตามมา ที่เกิดแล้ว
จะเพิ่มพูนขึ้นโดยตามลำดับ" (พระโสภณภทธารณ์ 2526 : 105)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้เริ่มจัดตั้งโครงการ การศึกษาจริยธรรมไทยขึ้นในปี พ.ศ. 2523 เพื่อคานาเนินการศึกษาและพัฒนาจริยธรรม อย่างมีระบบระเบียบ จากผลการประชุมทางวิชาการของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า จริยธรรมหลักที่จำเป็นต่อการเสริมสร้างและพัฒนาโดยเร่งด่วนมี 8 ประการ (กรมวิชาการ 2524 : 4 - 5) และมี 2 ประการที่เน้นถึงคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา คือ

1. การไม่สัจจะหรือไม่สัจจธรรม เป็นค่านิยมเกี่ยวกับการยึดถือความจริง ยอมรับความจริง เชื่อหรือศรัทธาในสิ่งที่มีเหตุผลตามแนวกาลมสูตร เชื่อหรือศรัทธาในสิ่ง ที่มีหลักฐาน ข้อมูลรองรับที่สามารถพิสูจน์ตรวจสอบได้ นิยมการแสวงหาความรู้ความจริง
2. การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา เป็นค่านิยมเกี่ยวกับการใช้กระบวนการค้นหา ความรู้ความจริง หรือทางออกอย่างมีเหตุผลเหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาหรือขจัดอุปสรรคข้อ ยุ่งยากต่าง ๆ ที่เผชิญอยู่ จัดเป็นค่านิยมที่สอดคล้องกับการใช้กระบวนการตามวิธี วิทยาศาสตร์หรืออริยสัจสี่

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา มีความสำคัญต่อ การดำรงชีวิตและการศึกษาเป็นอันมาก แต่ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งของการศึกษาก็คือ การวัดผลและประเมินผล การมีเครื่องมือและเทคนิควิธีวัดคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมจะ ช่วยให้การวัดทราบระดับพัฒนาการความก้าวหน้าของคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในความ รับผิดชอบของตนได้อย่างเหมาะสม ผลของการวัดและประเมินนอกจากจะใช้เป็นข้อมูล ป้อนกลับ (Feed - back) เพื่อให้ นักเรียนทราบสถานะของตนแล้วปรับปรุงตนเองจน บรรลุความสำเร็จในพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมได้ แต่ปัจจุบันการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนยังขาดส่วนการปฏิบัติและการนำผลของการปฏิบัติไปใช้ในการดำรงชีวิต ตลอดจน การพัฒนาการสร้างแบบทดสอบที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมยังมีไม่เพียงพอ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการ ปลุกฝังคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา ให้กับนักเรียนเป็นอันมาก ผู้วิจัยจึงได้ สร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ขึ้น เพื่อให้ครู บิคา มารดา ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมฝึกฝน

นักเรียน ได้ใช้ประโยชน์จากแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนับัญญา ที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบนักเรียนว่ามีคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนับัญญา มากน้อยเพียงใด เพื่อที่จะได้ปลูกฝังคุณธรรมด้านนี้ให้กับนักเรียนได้ถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติสืบต่อไป และจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอื่น ๆ อีกต่อไปด้วย

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อสร้างเครื่องมือวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนับัญญา ซึ่งประกอบด้วย สัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนับัญญา ซึ่งประกอบด้วย สัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ ที่สร้างขึ้น
- 3 เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) สำหรับตีความหมายของคะแนนจากการสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนับัญญา ซึ่งประกอบด้วย สัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ ที่สร้างขึ้น

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. จะได้แบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนับัญญา ซึ่งประกอบด้วย สัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีคุณภาพ
2. เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารการศึกษา ครูประจำชั้น ครูแนะแนว และผู้ปกครอง ที่จะนำผลการสอบวัดไปใช้ในการอบรมสั่งสอนนักเรียนในปกครอง
- 3 ใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอื่น ๆ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2529 ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 5,998 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2529 ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 952 คน ซึ่งสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ซึ่งมีขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และมีหน่วยการสุ่มเป็นห้องเรียน
3. แบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนัญญา เป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบวัดความรู้สึก การเลือกกระทำ ในขณะที่มีสถานการณ์บังคับ

คานิยามศัพท์เฉพาะ

1. อริยมรรคมีองค์แปด หมายถึง คุณธรรมที่เป็นหนทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมและถูกต้อง เป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้เป็นสุภาพชน มีความตั้งใจในการทำงานประกอบธุรกิจ และมีปัญญา ฉลาด มีความรอบรู้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วยองค์ 8 ประการ คือ สัมมาทิฐิหรือความเห็นถูกต้อง สัมมาสังกัปปะหรือความคิดถูกต้อง สัมมาวาจา หรือการพูดจาถูกต้อง สัมมากัมมันตะหรือการทำการงานถูกต้อง สัมมาอาชีวะหรือการดำรงชีพถูกต้อง สัมมาวายามะหรือความพากเพียรถูกต้อง สัมมาสติหรือความระลึกถูกต้อง และ สัมมาสมาธิหรือความตั้งใจมั่นถูกต้อง
2. ปัญญา หมายถึง ปัญญาทางธรรมที่มีความรอบรู้ในการรักษตนและคนอื่นให้มีความสุข รู้จัก บาป บุญ คุณ โทษ รู้จักสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งไม่ใช่ประโยชน์ เป็นการควบคุมความคิดเห็นให้ถูกต้อง ไม่นำชีวิตไปสู่ทางแห่งความเห็นผิด อันเป็นผลคือการดำรงชีวิตอยู่ในชีวิตประจำวัน ซึ่งประกอบด้วยองค์มรรค 2 ประการ คือ

2.1 สัมมาทิฐิ หมายถึง คุณธรรมในค่านของความเห็นถูกต้อง สิ่งใดผิดก็เห็นว่าผิด สิ่งใดถูกก็เห็นว่าถูก ตลอดจนสามารถแยกได้ว่าสิ่งใดควรประพฤติ สิ่งใดควรเว้น สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ สิ่งใดเป็นคุณ สิ่งใดเป็นโทษ แล้วประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องนั้น

ตัวอย่างพฤติกรรม

- 2.1.1 ไม่เชื่อถือนในเรื่องของไสยศาสตร์
- 2.1.2 เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม คือเห็นว่าทำดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน
- 2.1.3 ห้ามญาติให้ทานเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งควรทำ
- 2.1.4 เคารพเชื่อฟังและตอบแทนบุญคุณบิดามารดาและผู้มีบุญคุณ
- 2.1.5 มีที่พึงทางใจที่ถูกต้อง
- 2.1.6 ปฏิบัติหน้าที่ตามสถานะของตนได้ถูกต้อง

2.2 สัมมาสังกัปปะ หมายถึง คุณธรรมในค่านความคิดถูกต้อง คิดทำสิ่งใดต้องไม่ยึดเอาความรักความพอใจของตน จนถึงท่องเที่ยวผิด ตลอดจนไม่คิดที่แผ่ด้วยความอาฆาตพยาบาทและไม่คิดเบียดเบียนใคร ๆ

ตัวอย่างพฤติกรรม

- 2.2.1 ไม่คิดทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนโดยเจตนา
- 2.2.2 ไม่หมกมุ่นในสิ่งที่เป็นอบายมุข
- 2.2.3 ไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่นเพื่อความสุขของตนเอง
- 2.2.4 ไม่หวังการเล่นการเที่ยวเตร่จนถึงงานในหน้าที่
- 2.2.5 เมื่อพบกับสิ่งที่ทำให้ตนพอใจก็ไม่คิดจะแก้แค้นเป็นการตอบแทน
- 2.2.6 มีความคิดไต่ในการที่จะกระทำสิ่งที่ผิดแล้วถอนตัวออกมาจาก

ที่จะกระทำผิดนั้น

3. แบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ค่านปัญญา หมายถึง แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีรูปแบบเป็นสถานการณ์สมมุติที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ค่านปัญญา

4. คุณภาพของแบบทดสอบ หมายถึง คุณภาพของแบบทดสอบด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1 ʼ อานาจจำแนก (Discrimination) ของแบบทดสอบ หมายถึง คุณสมบัตินี้ของแบบทดสอบที่สามารถจำแนกหรือแยกผู้ตอบออกเป็นกลุ่มสูง กลุ่มต่ำ ตามคุณธรรม อริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา ซึ่งอาศัยการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย โดยใช้ $t - test$

4.2 ʼ ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบ หมายถึง คุณสมบัตินี้ของแบบทดสอบที่สามารถวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา ของนักเรียนได้คงที่แน่นอน ซึ่งคำนวณค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการของครอนบาค (Cronbach) เรียกว่าวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient)

4.3 ความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบทดสอบ ในที่นี้คือ ความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และความเที่ยงตรงตามสภาพ (Concurrent Validity)

ก. ความเที่ยงตรงเชิงพินิจ หมายถึง คุณสมบัตินี้ของแบบทดสอบที่สามารถวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา ได้ตรงในแต่ละหัวข้อคุณธรรมทั้ง 2 วงศ์ ซึ่งหาได้โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสถานการณ์ในแบบทดสอบว่าวัดได้ตรงตามหัวข้อหรือไม่

ข. ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง หมายถึง คุณสมบัตินี้ของแบบทดสอบที่สามารถวัดได้ตามลักษณะ (Traits) ของโครงสร้างนั้น โดยวิธีเทคนิคกลุ่มที่รู้จักอยู่แล้ว (Known Group Technique) และใช้ $t - test$ ในการตรวจสอบ

ค. ความเที่ยงตรงตามสภาพ หมายถึง คุณสมบัตินี้ของแบบทดสอบที่สามารถช่วยให้เราคาดคะเนถึงสภาพอันแท้จริงของเด็กในปัจจุบัน หาได้โดยนำเอาคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบไปหาความสัมพันธ์กับคะแนนที่ได้จากครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน ครูแนะแนว และหัวหน้าห้องเรียนเป็นผู้ให้

5. เกณฑ์ปกติ (Norms) หมายถึง ข้อเท็จจริงทางสถิติที่บรรยายการแจกแจงของคะแนนของประชากรที่นิยามไว้อย่างดีที่ได้จากการสอบแบบทดสอบว่าอยู่ในระดับใดของกลุ่มประชากร ตัวเลขของเกณฑ์ปกติในการวิจัยจะบอกให้เราทราบถึงระดับของคุณธรรม

อธิบายมรรคมีองค์แปด ด้านปัญหา ว่าอยู่ในระดับสูงหรือต่ำเพียงใด โดยแสดงในตารางซึ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนดิบ กับคะแนนมาตรฐานที่-ปกติ (Normalized T-score) ที่แปลงมาจากคะแนนดิบ

6. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีวุฒิทางปริญญาโททางการวัดผลการศึกษาขึ้นไป และพระภิกษุที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเผยแพรธรรมในพุทธศาสนา หรือผู้ที่มีความรู้และศรัทธาในพระพุทธศาสนา จำนวน 5 ท่าน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการสร้างเครื่องมือวัดคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งประกอบด้วยสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ขอเสนอถึงต่อไปนี้

1. ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม
2. พื้นฐานการเกิดจริยธรรมในตัวบุคคล
3. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม
4. การจักระคัมคุณธรรมอาศัยหลักพุทธศาสนาเป็นแนวทาง
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม
7. พัฒนาการของการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมและจริยธรรม

ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นคำที่มีความหมายได้กว้างขวางและลึกซึ้ง การจะกำหนดความหมายให้เฉพาะเจาะจงลงไปทำได้ยากและมักจะขึ้นอยู่กับสิ่งที่ใช้เป็นพื้นฐาน คุณธรรมและจริยธรรมที่ใช้หลักของศาสนาเป็นพื้นฐานมีความหมายอย่างหนึ่ง ส่วนคุณธรรมและจริยธรรมที่ใช้หลักของสังคมวิทยาเป็นพื้นฐานมีความหมายไปอีกอย่างหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามความหมายของคุณธรรมและจริยธรรมจะอยู่ในขอบเขตของการกระทำทั้งกาย วาจา และใจที่ดีงาม มีทั้งส่วนที่เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกและเป็นสภาวะของจิต ดังที่ สาโรช บัวศรี กล่าวไว้ว่า ความ จริยธรรมมีหลายรูป จริยธรรมในรูปของศีลก็มี หรือในรูปของค่านิยมทางจริยธรรม (Moral value) ก็มี หรือจริยธรรมในรูปของธรรมหรือคุณธรรมทั้งปวง (Ethical value) ก็มี นอกจากนั้น จริยธรรมยังรวมถึงค่านิยมทางสังคม (Social value) อีกด้วย เช่น

กฎหมาย คนมีจริยธรรมคือ ก็คือคนที่ปฏิบัติตามกฎหมาย จริยธรรมทั้งหลายเหล่านี้ บางข้อ ก็เป็นสภาพ (Condition) เช่น การไม่มีตัวตน นิริโศตตปปะ หรือแม้กระทั่งนิพาน และจริยธรรมบางข้อก็อาจจะเป็นพฤติกรรม (behavior หรือ action) ได้ เช่น การให้ทาน การมีสัมมาอาชีวะ (แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย 2523 : 8)

แต่อย่างไรก็ตามสามารถที่จะแยกความหมายของคุณธรรมและจริยธรรมตามแนวคิดทางสังคมวิทยาและนักการศาสนาได้ดังนี้

คำว่า "คุณธรรม" ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Virtue ตามแนวคิดทางสังคมนั้น นักปรัชญา เช่น โสเครตีส (Socratis) กล่าวว่า คุณธรรมคือความรู้ (Virtue is Knowledge) นั่นคือความรู้ก่อให้เกิดสาระของคุณธรรม คุณธรรมเป็นสิ่งที่เอนสิ่งหนึ่ง ซึ่งติดตัวมาแต่กำเนิดเป็นพันธุกรรม เปลี่ยนแปลงไปบ้างเมื่อได้รับการศึกษา การปฏิบัติและการฝึกฝน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของเพลโต (Plato) ที่กล่าวว่า มนุษย์ไม่สามารถปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ถ้าหากเขาไม่รู้ว่าเขากำลังทำอะไร ทำเพื่ออะไร ทำอย่างไร คุณธรรมทุกอย่างต้องเกิดจากความรู้ และไม่ใช่ความรู้ที่เป็นทฤษฎีหากแต่เป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ (ชัยวัฒน์ อัทธพันธ์ 2520 : 72) และเพลโต ยังได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า คุณธรรมหมายถึง การกระทำซึ่งเกิดจากความเข้าใจคุณค่าอันแท้จริงด้วยปัญญา คุณธรรมทางปรัชญาต้องอาศัยปัญญาและความเข้าใจในหลักแห่งคุณธรรมนั้น คุณธรรมทางสังคมคือการกระทำอันถูกต้องที่มาจากพื้นฐานอย่างอื่น เช่น ขนบธรรมเนียม นิสัย ประเพณี ความรู้สึกในทางดี ความโอบอ้อมอารี ความดีตามสัญชาตญาณ (ปรีชา ช่างขวัญยืน 2514 : 123) ซึ่งใกล้เคียงกับความหมายที่ อริสโตเติล (Aristotal) ที่กล่าวว่า คุณธรรมเป็นสภาวะทางจิตใจที่มั่นคง ซึ่งแสดงตัวออกมาในรูปของการกระทำที่จริงจังและอยู่ระหว่างกลางความล้มพันธ์ ซึ่งกำหนดโดยเหตุผล คือบุคคลผู้มีปัญญาคำนึงปฏิบัติจากกำหนดคุณธรรมได้ (ชัยวัฒน์ อัทธพันธ์ 2525 : 84)

กู๊ด (Good 1973 : 641) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ 2 ประการ คือ ความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำจนเคยชิน และหมายถึงคุณภาพที่บุคคลได้กระทำตามความคิดและมาตรฐานของสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความประพฤติและศีลธรรม ซึ่ง

สอดคล้องกับคำกล่าวของ ดวงเคื่อน ชันธุมนาวิน (ดวงเคื่อน ชันธุมนาวิน 2526 : 23) ที่กล่าวว่า คุณธรรมคือ สิ่งที่สังคมเห็นว่าดีงาม ส่วนค่านิยมคือสิ่งที่สังคมเห็นว่าสำคัญ

สำหรับทางด้านนักการศาสนาจะเน้นความหมายของคุณธรรมไปในทางที่ใช้ปัญญาเห็น และคิดในทางที่ถูกต้องกับงานอันเป็นหลักธรรมที่มีคุณประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม ดังเช่น พระราชวรมณี (พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ 2527 : 34) ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรมคือธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล ซึ่งสอดคล้องกับ สุชีพ ปุญญานุภาพ (สุชีพ ปุญญานุภาพ 2524 : 16) กล่าวว่า คุณธรรม แปลว่า ธรรมที่เป็นคุณ หรือธรรม คือความดี หมายถึง คุณสมบัติทางกาย วาจา ใจ ๆ ก็ตามที่เป็นคุณ ใจเป็นโทษ เป็นฝ่ายดี ใจฝ่ายชั่ว พระวิสุทธินายก ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรมหมายถึงความดีงามที่จะต้องเพิ่มพูนหรือถือเป็นพิเศษประจำใจ เช่น ความเสียสละ ความเมตตา กรุณา เป็นต้น (กองเผยแพร่การศึกษา 2504 : 116) สำหรับ พระวรศักดิ์ วรขโม (พระวรศักดิ์ วรขโม 2522 : 36) ได้กล่าวว่า คุณธรรมคือ มนุษยธรรม ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ เช่น เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา มีสัมมาการะวะ เสียสละ ให้อภัย มีความ กตัญญู ทศเวท ปิสีล สมาธิ ปัญญา เป็นต้น ซึ่งใกล้เคียงกับคำกล่าวของ สันญา สันญาวิวัฒน์ (สันญา สันญาวิวัฒน์ 2527 : 387) ที่ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง ความดี ความงาม ความซื่อสัตย์ ความพอดี ความอดทน ขยันหมั่นเพียร เป็นต้น และ แสง จันทรงาม (แสง จันทรงาม 2522 : 217) ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง คุณภาพจิตฝ่ายดี ที่ควบคุมให้คนมีความประพฤติดี ความประพฤติในที่นี้หมายถึง พฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมาทางความคิด กายพูด และการกระทำทางกาย

สำหรับคำว่า "จริยธรรม" ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Morality ในแง่ของ ค่านิยมทางสังคม นั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

เพียเจต์ (Piaget. 1960 : 122) ได้กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาการ ทางจริยธรรมของบุคคลเจริญงอกงามมาตามธรรมชาติ วุฒิกวาระทางสติปัญญาและประสบการณ์ ทางสังคมของเด็ก ผู้ที่บรรลุถึงวุฒิกวาระทางจริยธรรม คือผู้ที่มีความเข้าใจอย่างแท้จริง

เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ขั้วบังคับทาง ๆ มีหลักศีลธรรมประจำใจของตนเอง ซึ่งเกิดจากความเข้าใจในหลักแห่งความยุติธรรม หลักของการแลกเปลี่ยนตอบแทนกัน ทางคุณงามความดี การเคารพปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค ในฐานะเป็นมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับ โกลด์เบิร์ก (Kohlberg 1976 . 4 - 5) ที่กล่าวว่า จริยธรรมไม่ได้หมายถึงการหาทางที่สังคมเห็นว่าดี หรือถูกต้อง แต่เป็นสิ่งที่บุคคลควรเลือกกระทำในการตัดสินใจ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น สิ่งนั้นคือหลักความยุติธรรม และ เรสต์ (Rest 1967 : 6) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับความยุติธรรมในขณะที่มีปฏิสัมพันธ์กันในสังคม และไม่เกี่ยวข้องกับคุณค่าส่วนตัวของแต่ละคนซึ่งไม่มีผลต่อผู้อื่น เช่น ความรู้สึกส่วนตัวที่จะพัฒนาตนเองให้ถึงจุดสุดยอดแห่งศักยภาพของเขาไม่ถือว่าเป็นคุณค่าทางจริยธรรม (Moral value)

ไอแซนค์ (Eysenck) ให้ความหมายของจริยธรรมหรือบโนธรรม (Conscious) ว่าเป็นผลสะท้อนจากการวางเงื่อนไข เช่น การหลีกเลี่ยงการกระทำเนื่องจากความวิตกกังวลว่าจะได้รับการลงโทษจากสังคม ซึ่งใกล้เคียงกับคำกล่าวของ เบอร์กอวิทซ์ (Berkowitz) ที่ว่าจริยธรรมเป็นการกระทำอันเป็นความเชื่อของสมาชิกในสังคมตามที่กำหนดว่าถูกต้อง (Lickona 1976 . 1 - 4) ทานองเคียวกับที่ ดวงเคื่อน พันธุมนาวัน (ดวงเคื่อน พันธุมนาวัน 2524 2) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นกาที่มี ความหมายกว้างขวาง ในที่นี้หมายถึงลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ มีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ ซึ่งลักษณะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภทคือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในตัวสมาชิกในสังคมนั้น กล่าวคือเป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ ยอมรับให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม อีกประการหนึ่งคือลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในตัวสมาชิกของสังคม กล่าวคือ เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษ หรือพยายามกำจัด และผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้ดีว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่ควร ฉะนั้นผู้มีจริยธรรมสูง คือผู้มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรก

มากกว่าประเภทหลัง ซึ่งสอดคล้องกับ พนัส หันนาสินทร์ (พนัส หันนาสินทร์ 2523:48) ซึ่งกล่าวว่า จริยธรรม หมายถึงความประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ผู้อื่น และต่อสังคม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองเกษมสุขขึ้นในสังคมและสมาชิกของสังคม การที่จะปฏิบัติให้เป็นไปเช่นนั้นได้ ผู้ปฏิบัติจะต้องรู้จักว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด อันสอดคล้องกับความรู้ลึกทางจิตใจ

ส่วนความหมายของจริยธรรมในแนวคิดของนักการศาสนาจะเน้นไปถึงหลักธรรมที่ควรประพฤติ ดังเช่น

พระราชวรานี (ประยุตธ ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า - จริยธรรม หมายถึงสิ่งที่ทำได้ในทางวินัย จนเกิดความเคยชินขึ้นมา มีพลังใจ มีความตั้งใจแน่วแน่ มีความประคับประคอง เรื่องจริยธรรมนี้คงอาศัยปัญญา ปัญญาอันเกิดจากศรัทธา เชื่อถือผู้อื่นไปก่อนก็ได้ ในบางครั้งจริยธรรมก็เกิดโทษ เพราะไม่มีปัญญากำกับ (แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย 2522 : 10) ซึ่ง พุทธทาส ภิกขุ (พุทธทาส ภิกขุ 2505 : 187) ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรมหมายถึงธรรมที่ควรประพฤติ ตัวแท้ของจริยธรรมเรียกว่ามรรคมืองค์แปด สอดคล้องกับ สุชีฟ ปญญานูปภาพ (สุชีฟ ปญญานูปภาพ 2524 : 55) ที่แปลความหมายของจริยธรรมว่า ธรรมที่ควรประพฤติ ได้แก่พฤติกรรมหรือการกระทำทางกาย วาจา ใจ อันดีงาม ที่ควรประพฤติปฏิบัติ ตรงข้ามกับที่ควรงดเว้น และกนก จันทรขจร (กนก จันทรขจร 2528 : 8) กล่าวว่า จริยธรรมคือการประพฤติถูกธรรม ตามคุณลักษณะของพลเมืองดีให้มีคุณภาพ บุคลิกลักษณะ อุปนิสัย และพฤติกรรมที่ดี มีศีลธรรมตามความต้องการและความจำเป็นของประเทศชาติ

จากความหมายของคุณธรรมและจริยธรรมที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ดังนี้

คุณธรรม หมายถึง ความประพฤติที่ดีงามที่สั่งสมอยู่ในจิตใจของบุคคลอันเกิดจากความเห็นความคิดที่รู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรควรประพฤติ อะไรควรเว้น เป็นตัวควบคุมให้การประพฤติปฏิบัติเป็นไปในทางที่ถูกต้องและดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติทางกาย วาจา ใจ อันดีงามที่มีพลังอำนาจ
 ในการเลือกประพฤติปฏิบัติออกมาเพราะเห็นว่าถูกต้องดีงามตามความต้องการของสังคม

จากความหมายของคำทั้งสองนี้ถ้าจะมองจากการประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกมาจะ
 เห็นว่า เป็นการกระทำความดีงามเช่นเดียวกัน แต่ในส่วนลึกของจิตใจแล้ว คำว่า
 คุณธรรมนั้นเป็นการกระทำด้วยความคิดและจิตใจอันบริสุทธิ์ซึ่งจะต้องมีอยู่ในจิตใจของผู้มี
 คุณธรรม ส่วนผู้ที่จริยธรรมนั้นจะเน้นถึงความประพฤติอันเป็นที่ต้องการของสังคมเป็นหลัก
 แต่ภายในจิตใจนั้นอาจจะไม่มีความบริสุทธิ์ใจก็ได้ และที่สำคัญที่สุดคือการที่มนุษย์จะมี
 คุณธรรมและจริยธรรมได้ จะต้องอาศัยปัญญาที่เห็นไปในทางที่ถูกต้อง คิดไปในทางที่ถูกต้อง เป็น
 ตัวนำก่อน จริยธรรมและคุณธรรมทั้งหลายจึงจะเกิดตามมาได้

พื้นฐานการเกิดจริยธรรมในบุคคล

จากความเชื่อที่ว่า จริยธรรมของบุคคลมีต้นเหตุมาจากอิทธิพลของสังคมและ
 พันธุกรรม กล่าวสังคมในที่นี้คือสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กทั้งที่เป็นบุคคล และสภาพแวดล้อม
 ตามธรรมชาติอื่น ๆ ส่วนพันธุกรรมได้แก่ ความสามารถในการรู้คิด เป็นความสามารถที่
 มีติดตัวมาแต่กำเนิด และได้รับการพัฒนาขึ้นตามลำดับชั้นอายุ วุฒิภาวะ หรือประสบการณ์
 ที่ผู้นั้นได้ประสบอยู่

สุมน วนรวิวัฒน์ และสมบูรณ์ ศาสยาชีวิน ได้กล่าวถึงการเกิดจริยธรรมใน
 ตัวบุคคลว่ามีพื้นฐานมาจาก

1. พื้นฐานที่เป็นสิ่งภายนอก อันได้แก่

1.1 แนววิถีของการดำรงชีวิต สำหรับในวัฒนธรรมไทย เช่นการรักสงบ
 เมตตา กรุณา สามัคคี กตัญญู

1.2 หลักในการดำรงชีวิต ซึ่งอาจหมายถึงศาสนา หรือหมายถึงหลักการ
 อื่น ๆ ลัทธิธรรมเนียบต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่ศาสนาก็ได้

1.3 สภาพความเปลี่ยนแปลงและปัญหาสังคม วิธีการที่จะแก้ปัญหของชีวิต และสังคม

2. พื้นฐานที่เป็นสิ่งภายในตัวบุคคล อันได้แก่

2.1 ระเบียบพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก ซึ่งเริ่มจากเห็นแก่ตัวที่ลุดคิดถึงแต่ตัวเอง ต่อมาก็ไปตามสังคม กฎเกณฑ์ ข้อห้ามต่าง ๆ ขั้นสุดท้ายเป็นการผสมผสานระหว่างความเห็นแก่ตัว และเห็นแก่ผู้อื่น

2.2 พัฒนาการทางสติปัญญา

2.3 ความสามารถทางด้านการรู้การคิด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 : 98)

ทฤษฎีสันับสนุนพื้นฐานการเกิดจริยธรรม

เพื่อเป็นการสนับสนุนพื้นฐานการเกิดจริยธรรมตามที่กล่าวมาข้างต้น มีนักจิตวิทยาชาวตะวันตกหลายกลุ่มได้ตั้งทฤษฎีที่กล่าวอ้างถึงการเกิดจริยธรรม หรือพัฒนาการทางจริยธรรม ซึ่งนักทฤษฎีส่วนใหญ่ให้ความสำคัญแก่อิทธิพลทางสังคม แต่ก็มีความคิดเห็นแตกต่างกันออกไปอยู่มาก ทฤษฎีที่ผู้วิจัยนำมาเป็นข้อสนับสนุนในการสร้างแบบทดสอบครั้งนี้คือทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญา

ทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญา (Cognitive development Theory) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า

1. พัฒนาการทางจริยธรรมมีโครงสร้างพื้นฐานทางพุทธิปัญญา (Cognitive) และมีย่อประกอบทางจรรยาวิพากษ์

2. แรงจูงใจเบื้องต้นเกี่ยวกับจริยธรรม คือแรงจูงใจเกี่ยวกับการยอมรับ (Acceptance) การมีความสามารถ (Competence) การเคารพตนเองหรือทำใจตนเองอย่างผ่องแผ้ว (Self esteem or Self actualization) มากกว่าจะเป็นความต้องการทางกาย หรือลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับความกลัว

3. จักณะสำคัญของพัฒนาการทางจริยธรรม คือพัฒนาการจะเป็นสากล มีขั้นตอนเหมือนกันทุกวัฒนธรรม

4. กฎเกณฑ์ปกติเบื้องต้นของจริยธรรมเกิดจาประสบการณ์ที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่าเกิดจากการสร้างกฎเกณฑ์ภายในตนเอง จึงไม่นับขั้นพัฒนาการจากภายใน แต่คิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตน (Self) กับคนอื่น

5. สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางจริยธรรม พิจารณาจากคุณภาพและขอบเขตทั่ว ๆ ไปของสิ่งแวดล้อมทางพุทธิปัญญาและทางสังคม ตลอดช่วงพัฒนาการของเด็กมากกว่าเกิดจากประสบการณ์เฉพาะอย่างจากพ่อแม่ หรือประสบการณ์ที่ได้จากวินัย การลงโทษ หรือรางวัล (Kohlberg 1976 . 48)

นักทฤษฎีที่สำคัญในกลุ่มนี้ได้แก่เพียเจต์ (Piaget) และโคลเบอร์ก (Kohlberg)

ทฤษฎีการพัฒนากฎทางจริยธรรมของเพียเจต์

เพียเจต์ เป็นผู้ริเริ่มศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก และมีความคิดว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้น ขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ ทางสังคม ดังนั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้น ๆ และได้แบ่งขั้นของมนุษย์ออกเป็นสามขั้น คือ

1. ขั้นก่อนจริยธรรม พัฒนาการขั้นนี้เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ขวบ เด็กในวัยนี้ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมอย่างละเอียด แต่มีความอยากร ความต้องการทางกาย ซึ่งต้องการที่จะได้รับการตอบสนอง โดยไม่คำนึงถึงกาลเทศะ เมื่อเด็กเริ่มมีความสามารถในการพูดก็จะเริ่มรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อบุคคลอื่น

2. ขั้นยึดคำสั่ง พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 2 - 8 ปี เด็กจะมีความเกรงกลัวผู้ใหญ่และเห็นว่าคำสั่งของผู้ใหญ่เป็นสิ่งที่เขาต้องทำตาม

3. ขั้นยึดหลักแห่งตน พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 8 - 10 ปี เพียเจต์เชื่อว่าเกิดขึ้นจากพัฒนาการทางสติปัญญาและจากประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อนด้วยกัน

ความเกรงอานาจภายนอกจะเป็นหลักภายในจิตใจของเด็ก เกี่ยวกับความยุติธรรม ซึ่งหมายถึงการแลกเปลี่ยนกันและความเท่าเทียมกันของบุคคลในช่วงอายุ 8 - 10 ปี เด็กที่อยู่ในสังคมปกติจะบรรลุถึงขั้นที่สาม แต่ก็อาจมีเด็กบางคนพัฒนาช้ากว่านี้ หรือบางครั้งพัฒนาการหยุดชะงักอยู่ในขั้นที่สอง เนื่องจากมีการบีบบังคับอย่างผิดปกติของผู้เลี้ยงดู หรือเกิดจากการขาดประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อนก็ได้ (ควงเคื่อน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันติก 2520 : 40 - 41)

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวของเพียเจต์ และพบว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นมิได้บรรลุจุดสมบูรณ์เมื่อบุคคลอายุได้ 10 ปี แต่จะพัฒนาไปอีกหลายขั้น จากอายุ 11 ปี ถึง 25 ปี (ควงเคื่อน พันธมนาวิน 2524 : 28 อ้างอิงมาจาก Kohlberg 1969 : 391) และเขาเชื่อว่าการวัดขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นจะต้องใช้การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างเดียวนั้น (Kohlberg. 1976 : 32)

โคลเบอร์ก ได้แบ่งระดับของจริยธรรมออกเป็นสามระดับ ซึ่งทั้งสามระดับนั้นจัดเป็นขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมได้หกชั้น ดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 เหตุผลเชิงจริยธรรมหกชั้น ซึ่งแบ่งเป็นสามระดับ ในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการลงโทษ (Obedient and Punishment Orientation) 2 - 7 ปี	1. <u>ระดับก่อนกฎเกณฑ์</u> (Preconventional Level) 2 - 10 ปี ในขั้นนี้เด็กจะเลือกกระทำในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์แก่ตนเอง

ตาราง 1 (ต่อ)

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
<u>ขั้นที่ 2</u> หลักการแสวงหารางวัล (Naivety Egsistic Orientation) 7 - 10 ปี	การกระทำในขั้นแรกจะมุ่งหลบหลีกมิให้ตนเองถูกลงโทษทางกาย จะยอมทำตามคำสั่งผู้ใหญ่ เพราะเป็นผู้มีอำนาจทางกายเหนือตน ขั้นที่สองคือการแสวงหารางวัล เด็กจะเลือกทำในสิ่งที่ตนเองพอใจ ชอบ แลกเปลี่ยนสิ่งของซึ่งกันและกัน โดยไม่หวั่นเสียเปรียบกันด้วย
<u>ขั้นที่ 3</u> หลักการหาตามผู้อื่นที่เห็นชอบ (Good - boy Orientation) 10 - 13 ปี	2. <u>ระดับตามกฎเกณฑ์</u> (Conventional Level) 10 - 16 ปี เป็นระดับที่เด็กทำตามสังคม ประเพณี กฎหมาย ศาสนา โดยจะควบคุมความประพฤติจากการติชมของสังคม แต่ก็มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา สามารถที่จะแสดงบทบาททางสังคมได้ ในขั้นที่สามบุคคลยังไม่เป็นตัวของตัวเอง ชอบคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่นโดยเฉพาะเพื่อน ส่วนในขั้น
<u>ขั้นที่ 4</u> หลักการหาตามหน้าที่ของสังคม (Authority and Social Order maintaining Orientation) 13 - 16 ปี	ที่สี่บุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในสังคม จึงถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหวัง

ตาราง 1 (ต่อ)

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
<u>ขั้นที่ 5</u> หลักการตามคำมั่นสัญญา (Contractual Legatistic Orientation) 16 ปี ขึ้นไป	3. <u>ระดับเหนือกฎเกณฑ์</u> (Post Conventional Level) 16 ปีขึ้นไป เด็กจะมีจริยธรรม ในขั้นสูงสุด คือมีการกระทำที่แยกตนออก จากกฎเกณฑ์และความคาดหวังของผู้อื่นใน การตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ จะต้องนำมา วิเคราะห์ด้วยตนเองก่อนแล้วจึงตัดสินใจ โดยคำนึงถึงความสำคัญและประโยชน์ สูงสุดของสังคม ขั้นที่ห้าคือการเห็นความ สำคัญของคนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิ ของผู้อื่น สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้
<u>ขั้นที่ 6</u> หลักการยึดอุดมคติสากล (Conscience Orientation) วัยผู้ใหญ่	ขั้นที่หกแสดงทั้งการมีความรู้สากลนอกเหนือ จากกฎเกณฑ์ในสังคมของตนเองและมีความ ยึดหยุ่นทางจริยธรรม เพื่อจุดหมายในบั้น- ปลายอันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่

(ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2524 : 30)

การจัดระดับคุณธรรมและจริยธรรมอาศัยหลักของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทาง

พุทธพจน์ตอนหนึ่งกล่าวว่า ... เราปรารถนาจะทากรรมใดด้วย กาย วาจา ใจ กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ของเรา นี้ พึงเป็นไปเพื่อเบียดเบียนตน เบียดเบียนผู้อื่น กายกรรมนั้นเป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกาไร มีทุกข์เป็นวิบาก คังนั้นไซว์ การเห็นปานนี้เธอไม่พึงกระทำด้วยกาย วาจา ใจ โดยส่วนเดียว แต่ถ้าเมื่อเธอพิจารณาอยู่พึงรู้อย่างนี้ว่า เราปรารถนาจะทากรรมใดด้วยกาย วาจา ใจ กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ของเหล่านี้ ไม่พึงเป็นไปเพื่อเบียดเบียนตน เบียดเบียนผู้อื่น กายกรรม วจีกรรม มโนกรรมนี้เป็นกุศล มีสุขเป็นกาไร มีสุขเป็นวิบาก คังนี้ไซว์กรรมเห็นปานนี้เธอทาด้วยกาย วาจา ใจ

พุทธพจน์คังนี้ มีความสัมพันธ์เป็นวัฏจักรสืบเนื่องกัน ดังอธิบายไว้ในพุทธพจน์อีกตอนหนึ่งว่า

... ภิกษุทั้งหลาย เจตนานั้นเอง เราเรียกว่ากรรม บุคคลจงใจแล้วจึงทาด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ... บุคคลหว่านพืชเช่นไรย่อมได้รับผลเช่นนั้น ผู้ทาดีย่อมได้ดี ผู้ทำชั่วย่อมได้ชั่ว ... บุคคลสทากรรมใดแล้วย่อมเกิดกรรมนั้นภายหลัง กรรมนั้นทาแล้วไม่คิ ... บุคคลใดมีหน้าซุมด้วยนาคา ร้องไห้อยู่มิยอมเสพผลของกรรมใด กรรมนั้นทาแล้วไม่คิ ... บุคคลทากรรมใดแล้วไม่เคียดรอนภายหลัง เสวยผลแห่งกรรมใดด้วยหัวใจแช่มชื่นเบิกบาน กรรมนั้นทาแล้วเป็นการดี บุคคลรู้กรรมใดว่าเป็นประโยชน์แก่ตนควรรับลงมือกระทำกรรมนั้นที่เดียว

จากพุทธพจน์ทั้ง 2 ตอนทีกล่าวมาข้างคังนี้ แสดงว่าหลักพุทธศาสนานั้น ยอมรับว่า

1. การกระทำใด ไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา ใจ ที่เจตนาจะให้ตนเอง บุคคลอื่นได้รับความเคียดรอน ได้รับทุกข์ ถือว่าการกระทำนั้นไม่คิ (ชั่ว)
2. การกระทำใด ไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา ใจ ที่เจตนาจะให้ตนเอง บุคคลอื่นได้รับความสบาย ได้รับความสุข ถือว่าการกระทำนั้นคิ
3. การกระทำในทางจริยธรรม ต้องมีเจตนา แล้วจึงกระทำหรืออาจจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า เจตนานั้นแหละกรรม หรือกรรมยอมซึ่งเจตนา

4. ถ้ากระทำ ย่อมได้รับผลดีเสมอ
5. ถ้ากระทำชั่ว ย่อมได้รับผลชั่วเสมอ

แสดงว่า เกณฑ์ตัดสินความดีทางพุทธศาสนามีลักษณะเป็นกระบวนการมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ เจตนา การกระทำ และผลของการกระทำ ดังนั้นการแสดงออกเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมจึงต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งสามดังกล่าว ไม่ใช่เพียงอย่างหนึ่งอย่างใดเพียงอย่างเดียว ฉะนั้นการตัดสินพฤติกรรมทางจริยธรรมของสังคมไทย ซึ่งเป็นชาวพุทธส่วนใหญ่จำเป็นต้องพิจารณาทั้งจุดประสงค์หรือเจตนาของการกระทำ ลักษณะของการกระทำและผลที่เกิดจาก เพราะฉะนั้นเป็นองค์ประกอบร่วมกัน

การจัดระดับชั้นทางคุณธรรมและจริยธรรม

การประเมินค่าทางจริยธรรม นอกจากจะอาศัยเกณฑ์ตัดสินความดีทางจริยธรรมแล้วยังสามารถจัดระดับชั้นทางจริยธรรมได้อีกด้วย โดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางหลักธรรมที่นำมาเป็นพื้นฐานในการจัดระดับชั้นทางจริยธรรมในที่นี้ คือ พุทธโอวาท (จากโอวาทปาติโมกข์) กับพุทธจริยา 3

พุทธโอวาท 3 มีหลักปฏิบัติ 3 ข้อ คือ

1. สพ พปาปสส อรณํ ไม่ทำชั่วทั้งปวง
2. กุศล สุตูปสมุปทา ทาแต่ความดี
3. สจิตฺต ปรีโยทปนํ ทำจิตใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์

จากหลักธรรมทั้ง 3 นี้ สุนิวั ภิกขุ ได้อธิบายประกอบให้เห็นถึงชั้นปฏิบัติธรรมไว้ว่า

.....สิ่งที่เลวทรามเป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนและผู้อื่น ชื่อว่าความชั่ว การไม่ทำชั่วคือการงดเว้นการกระทำชั่วที่เลวทราม ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนและผู้อื่น และแม้เว้นความชั่ว ทาความดีแล้ว ถ้าไม่ทำจิตใจให้ผ่องแผ้วก็เว้นชั่วและทาความดีไม่ได้ตลอด เพราะยังไม่ไ้ปรับปรุงจิตใจซึ่งเป็นต้นเค้าอย่างสำคัญที่จะละเว้นความชั่วและทำดีได้อย่างแท้จริง

จากพุทธโอวาท 3 และคำอธิบายของสุนิวั ภิกขุ สามารถนำมาสร้างเป็นเกณฑ์จัดระดับชั้น จริยธรรมได้คือ

- ขั้นที่ 1 ทาความชั่วทั้งปวง เป็นการกระทำให้ตนและบุคคลอื่นเดือดร้อน
 ขั้นที่ 2 ไม่ทาความชั่วทั้งปวง เป็นการไม่กระทำให้ตนและบุคคลอื่นเดือดร้อน
 ขั้นที่ 3 ทาความดี เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์แก่ตนและบุคคลอื่น
 ขั้นที่ 4 ทาจิตใจให้ผ่องใส เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์แก่ตนและบุคคลอื่น
 ด้วยจิตใจสะอาดบริสุทธิ์

ส่วนพุทธจริยา 3 พระจริยาหรือการบำเพ็ญประโยชน์ของพระพุทธเจ้าประกอบด้วย

1. พุทธัตถจริยา พระพุทธจริยาที่ทรงบำเพ็ญประโยชน์ตามหน้าที่ของพระพุทธเจ้า
2. ญาตัตถจริยา พระพุทธจริยาเพื่อประโยชน์แก่พระญาติตามฐานะ
3. โลกัตถจริยา พระพุทธจริยาเพื่อประโยชน์แก่โลก

จากพุทธจริยา 3 การบำเพ็ญประโยชน์ของพระพุทธเจ้า ได้กระทำทั้งต่อตนเอง
 ญาติมิตร หรือบุคคลอื่น และต่อโลกหรือสังคมส่วนรวม จึงสามารถนาพุทธจริยา 3 ไป
 เสริมสร้างจิตระดับชั้น พฤติกรรมทางจริยธรรมได้ ดังนี้

- ขั้นที่ 1 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เป็นการกระทำให้ตน บุคคลอื่น และ
 หรือสังคมเดือดร้อน
 ขั้นที่ 2 พฤติกรรมไม่ทาความชั่ว เป็นการไม่กระทำให้ตน บุคคลอื่น และ
 หรือสังคมเดือดร้อน
 ขั้นที่ 3 พฤติกรรมทาความดี เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ให้ตน บุคคลอื่น
 และหรือสังคม
 ขั้นที่ 4 พฤติกรรมทาความดี เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ให้ตน บุคคลอื่น
 และหรือสังคมด้วยจิตใจที่สะอาดบริสุทธิ์ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรม
 การฝึกหัดครู 2525 : 27 - 31)

นอกจากนี้ กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ ได้จัดทำโครงการศึกษา
 จริยธรรมไทย พ.ศ. 2523 - 2524 โดยมีวัตถุประสงค์หนึ่งเพื่อศึกษาหาทฤษฎีเกี่ยวกับ
 การแบ่งระดับพัฒนาการทางจริยธรรม ตามแนวปรัชญาและวัฒนธรรมในสังคมไทย ผลจาก

การประชุมสัมมนาคณะกรรมการโครงการ ในเรื่องระดับค่านิยมและจริยธรรมตามแนว
วัฒนธรรมไทย คณะกรรมการโครงการจริยธรรมไทย (สงบ ลักษณะ 2524 อ้างจาก
คณะกรรมการโครงการจริยธรรมไทย) ได้แบ่งระดับจริยธรรมเป็น 4 ระดับใหญ่ ๆ ดังนี้

- ระดับ 1 การกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดเพื่อผลประโยชน์บ้างประการของ
ตนเองหรือเพื่ออรรถา
- ระดับ 2 การกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดเพื่อผู้อื่นในสังคมแคบ ๆ เช่น เพื่อญาติ
พี่น้อง เพื่อนสนิท
- ระดับ 3 การกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดเพื่อผลประโยชน์ของสังคมส่วนใหญ่
เช่น ชุมชน ประเทศชาติ หรือมนุษยชาติ
- ระดับ 4 การกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดก็เพื่อความถูกต้อง ดีงาม อันเป็น
อุดมคติหรืออุดมการณ์ในจิตใจที่เรียกว่า ทำความดีเพราะอยากทำ
หรือทำความดีเพื่อความดี

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอริยมรรคมีองค์แปด ก้านปัญญา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สำคัญยิ่งศาสนาหนึ่งของโลก พระธรรมวินัยซึ่งเป็น
ศาสนาของพระพุทธเจ้ามีถึง 84,000 พระธรรมชั้น และประมวลศาสนาในพระพุทธศาสนา
ทั้งหมดนี้เป็นตัวพรหมจรรย์ หรือตัวการปฏิบัติอันประเสริฐซึ่งได้แก่อริยมรรคมีองค์แปดที่สรุป
ลงมาเป็นศีล สมาธิ ปัญญา นั่นเอง

พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ (พระราชวรณฺี 2527 : 215) ได้ให้
ความหมายของคำว่า มรรค ดังนี้

1. มรรคแปดโดยองค์ประกอบ คือการปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เรียกเต็มว่า
อริยอัฏฐังคิกมรรค แปลว่า ทางมีองค์ 8 ประการ อันประเสริฐ เรียกสามัญว่า อริยมรรค
มีองค์แปด คือ

1.1	สัมมาทิฐิ	เห็นชอบ
1.2	สัมมาสังกัปปะ	คาริชอบ
1.3	สัมมาวาจา	เจรจาชอบ
1.4	สัมมากัมมันตะ	ทำการชอบ
1.5	สัมมาอาชีวะ	เลี้ยงชีพชอบ
1.6	สัมมาวายามะ	เพียรชอบ
1.7	สัมมาสติ	ระลึกชอบ
1.8	สัมมาสมาธิ	ตั้งจิตมั่นชอบ

2. มรรคโดยระดับการให้สำเร็จกิจ คือทางอันให้ถึงความเป็นอริยมุคคแต่ละชั้น ญาณที่ทำให้ละสังโยชน์ได้ขาด เป็นชื่อแห่งโลกุตตรธรรม คู่กับผล มี 4 ชั้น คือ โสคาปัตติมรรค สกทาคามิมรรค อนาคามิมรรค และอรหัตตมรรค

สมเด็จพระญาณสังวร (สมเด็จพระญาณสังวร 2522 : 548) ให้ความหมายว่า มรรค แปลว่าทาง ในภาษาไทยใช้คำว่ามรรคา แต่ในที่นี้หมายถึงมรรคาคือทางปฏิบัติ ให้เกิดความดับทุกข์มิใช่มีหลายทาง

พุทธทาส ภิกขุ (พุทธทาส ภิกขุ 2516 : 184-197) กล่าวถึงอริยมรรค มีใจความว่า อริยมรรค มาจากคำว่า อริ (ข้าศึก) ยะ (ไปจาก) มรรค (ทาง) แปลรวมว่า ทางไปจากข้าศึก หรือทางไปจากความทุกข์ ซึ่งอริยมรรคมีองค์แปด แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. โลกิยมรรค เป็นไปในทางที่จะสำเร็จประโยชน์ตามวิสัยโลก คือ อยู่ดี กินดี มีศีลธรรม

2. โลกุตตรมรรค เป็นไปในทางที่จะสำเร็จประโยชน์ที่เหนือวิสัยโลก อันหมายถึง การบรรลุมรรคผลนิพพาน

สำนักงานประณตศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานประณตศึกษาแห่งชาติ 2528 : 16-17) ให้ความหมายของอริยมรรคว่า เป็นทางอันประเสริฐ ประกอบด้วยองค์แปดประการ องค์ธรรม 8 ประการ คือความเห็นถูกต้อง ความคาริถูกต้อง การพุดจาถูกต้อง การทำ

การงานถูกต้อง การดำรงชีพถูกต้อง ความ پاکเพียรถูกต้อง ความระลึกถูกต้อง ความ
ตั้งใจนั้นถูกต้อง อริยมรรคมีองค์แปดนี้เป็นข้อปฏิบัติ เป็นทางสายกลางที่เรียกว่า มัชฌิมา-
ปฏิปทา อริยมรรคมีองค์แปดนี้ย่อลงมาเป็น ศีล สมาธิ ปัญญา ดังนี้

หมวดศีล คือความถูกต้องทางระบบวัตถุ กาย วาจา ได้แก่ สัมมาวาจา
สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ

หมวดสมาธิ คือความถูกต้องของระบบจิต ทาจิตให้บริสุทธิ์ ตั้งมั่น เข้มแข็ง
และว่องไว ได้แก่ สัมมาวาจาณะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

หมวดปัญญา คือความถูกต้องของระบบปัญญา ทำให้มีความรู้ ความเห็น ความเชื่อ
ความเข้าใจในสิ่งนั้นอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ได้แก่ ~~สัมมาทิฐิ~~ สัมมาสังกัปปะ

ในการปฏิบัติทางธรรมคือมรรคแปด มีปัญญาเป็นทั้งเบื้องต้นและเบื้องปลาย
มรรคแปดรวมระบบจริยธรรมของพุทธศาสนาไว้ทั้งหมด เรียกว่าข้อปฏิบัติสายกลาง สัจธรรม
ที่ทรงสั่งสอนนี้เป็นความจริงที่ทุกคนนำไปใช้ประโยชน์หรือปฏิบัติได้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
ตามปกติ ผู้ที่ปฏิบัติพร้อมด้วยมรรคแปดอย่างสม่ำเสมอในชีวิต เรียกว่า ดำเนินชีวิตตามระบบ
ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นความสมบูรณ์แห่งการศึกษาที่แท้จริง (รัตนากันตมุตตม
2523 : 91)

อริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา

คู่มือครูจริยศึกษา เล่ม 6 (กรมการศาสนา 2522 : 30 - 38) ได้ให้ความหมาย
ของคำว่า ปัญญา ไว้ดังนี้

ปัญญา แปลตามศัพท์ว่าความรู้ทั่ว หรือความรู้รอบรู้ รู้สภาวะ รู้กฎเกณฑ์แห่งธรรมชาติ
อย่างแจ่มแจ้ง ตลอดจนรู้จักนำวัตรธรรมชาตินั้นมาประกอบมาปรับปรุงใช้ให้เป็นประโยชน์ตาม
ความต้องการ รู้เท่าทันธรรมชาติสามารถควบคุมและใช้สิ่งธรรมชาติให้เป็นประโยชน์ได้ ซึ่ง
ความรู้รอบรู้จึงกล่าวเกิดขึ้นดังนี้

1. จินตามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการคิด การไตร่ตรอง การพิจารณาเหตุผล ด้วยตนเอง หมายความว่า ปัญญานั้นสามารถจะสร้างขึ้นได้ ทำให้เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง โดยการคิดการพิจารณาเหตุผลให้รอบคอบ เช่น เมื่อเราพบปัญหาขณะทาแบบฝึกหัด ที่แรก อาจจะไม่เข้าใจคำถาม หรือบางทีเข้าใจคำถามแล้ว แต่ไม่ทราบว่าจะตอบอย่างไร ครั้นเฝ้าบาคิด ไตร่ตรองพิจารณาเหตุผลอย่างรอบคอบแล้ว เราก็สามารถเข้าใจคำถาม สามารถตอบคำถามได้ด้วยตนเอง

2. สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฟัง การศึกษาเล่าเรียน หมายความว่า ปัญญานั้นสามารถสร้างขึ้นได้ ทำให้เกิดขึ้นได้ โดยการฟัง การศึกษาเล่าเรียน

3. ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการลงมือปฏิบัติหรือฝึกอบรม ปัญญาชนิดนี้เป็นปัญญาที่เนียบแหลมยิ่ง นำไปใช้เป็นประโยชน์ได้ทั้งทางคคีโลกและคคีธรรม

ปัญญาแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ปัญญาทางโลก ได้แก่ความรู้ในวิชาการต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีวิต หรือที่เรียกว่าวิชาอาชีพ

2. ปัญญาทางธรรม ได้แก่การสร้างความเห็นที่ถูกต้องให้เกิดขึ้น เป็นการสร้างความ เป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ จึงเป็นปัญญาที่จะช่วยแก้ปัญหาความทุกข์ ความเดือดร้อนต่าง ๆ ทำให้ชีวิตมีความสุขอย่างแท้จริง

วคิน อินทสระ (วคิน อินทสระ 2515 : 369) ได้ให้ความหมายว่า ปัญญา แปลตามตัวว่ารู้ทั่ว ทานองแสงสว่างที่สว่างอยู่ทั่วห้อง ปัญญาเป็นแสงสว่างของดวงจิต ให้มองเห็นความดี ความชั่ว มองเห็นทางและมีไช้ทาง ปัญญาเป็นดวงแก้วของนรชน การครองชีวิตอยู่ด้วยปัญญาเป็นชีวิตอันประเสริฐ (ปัญญา ชีวี ชีวิตมาหุ เสฏฐ) ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก (ปัญญา โลกสุมิ ปชโชโต) โดยทั่วไปพระศาสดาทรงแสดงปัญญาไว้ 2 ปริยาย คือ เหนือภูมิปริยาย (เบื้องต่ำ) และอุปริมปริยาย (เบื้องสูง) เบื้องต่ำหมายถึง ปัญญา รู้อาการเกิดดับแห่งนามรูป เบื้องสูงหมายถึง การรู้วิธีสลัก 4 อย่างแจ่มแจ้ง

พระศรีวิสุทธิกวี (พระศรีวิสุทธิกวี 2528 : 24) ได้ให้ความหมายว่า ปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ ซึ่งมีทั้งปัญญาในทางโลกและปัญญาในทางธรรม ปัญญาในทางโลกนั้น คือการมีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการต่าง ๆ และในการรักษาตนและคนอื่นให้มีความสุข เจริญก้าวหน้าและอยู่รอดปลอดภัย ส่วนปัญญาในทางธรรมคือ การรู้จักบาป บุญ คุณ โทษ ประโยชน์ และสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ จนถึงปัญญาในทางทาลายกิเลส ที่เรียกว่า วิปัสสนาปัญญา

อริยมรรคมีองค์แปด ที่ย่อลงมาเป็นหมวดปัญญา คือ อริยมรรคองค์ที่ 1 ได้แก่ สัมมาทิฐิ และอริยมรรคองค์ที่ 2 ได้แก่ สัมมาสังกัปปะ ซึ่งพระโสภณคณาภรณ์ (พระโสภณคณาภรณ์ 2526 : 103) ได้กล่าวว่า ความเห็นชอบ ความดำริชอบ จัดเป็นปัญญา ซึ่งทำหน้าที่ขจัดความเขลา ความหลงผิด ปัญญาจึงเป็นหลักสร้างชีวิต เพราะทำให้ชีวิตของคนสูงขึ้น ดีขึ้นตามปริมาณของปัญญา ปัญญาจึงได้ชื่อว่าเป็นประทีปแห่งโลก เป็นแก้วสารพัดนึกของคนเรา

สัมมาทิฐิ

พระไตรปิฎกฉบับหลวง (พระไตรปิฎกฉบับหลวง เล่ม 14 2515 : 381-386) ซึ่งพระสารีบุตรได้อธิบายไว้ดังนี้

ดูกรท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ก็สัมมาทิฐิเป็นไฉน ได้แก่ความรู้ในทุกข์ ความรู้ใน สมุทัย ความรู้ในทุกข์นิโรธ ความรู้ในทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา นี้เรียกว่าสัมมาทิฐิ

พุทธพจน์อีกแห่งหนึ่ง แยกความหมายของสัมมาทิฐิเป็น 2 ระดับ คือ ระดับที่เป็น สาสวะ กับระดับโลกุตตระ ดังนี้

"ภิกษุทั้งหลาย สัมมาทิฐิเป็นไฉน เรากล่าวว่าสัมมาทิฐิมี 2 อย่าง คือ สัมมาทิฐิ ที่ยังมีอาสวะ ซึ่งจัดเป็นฝ่ายบุญ อำนวยวิบากแก่ขันธอย่างหนึ่ง กับสัมมาทิฐิที่เป็นอริยะไม่มี อาสวะ เป็นโลกุตตระ และเป็นองค์มรรค อย่างหนึ่ง"

"สัมมาทิฐิที่ยังมีอาสวะ จัดอยู่ในฝ่ายบุญ อำนวยวิบากแก่ขันธเป็นไฉน คือความเห็น ว่าทานที่ให้แล้วมีผล การบำเพ็ญทานมีผล การบูชามีผล กรรมที่ท้าวไว้คือและชั่วมีผลวิบาก

โลกนี้มี ปรโลกมี มารดาปี ปิกามี สัตว์ที่เป็นโอปปาติกะมี สมณพราหมณ์ ผู้ประพฤติดชอบ ปฏิบัติชอบ ซึ่งประกาศโลกนี้จะและปรโลกให้แจ่มแจ้ง เพราะรู้อยู่ด้วยตนเอง มีอยู่ นี่แล สัมมาทิฐิที่ยังมีอาสวะ จัดเป็นฉาบุญ อานวยวิบากแก่ชั้นนี้"

"สัมมาทิฐิที่เป็นอริยะ ไม่มีอาสวะ เป็นโลกุตตระ เป็นองค์แห่งมรรค เป็นใจน คือองค์มรรค ข้อสัมมาทิฐิ ที่เป็นตัวปัญญา ปัญฺานินทรีย์ ปัญฺาพละ ธรรมวิจยสัมโพชฌงค์ ของผู้มีจิตเป็นอริยะ มีจิตไร้อาสวะ มีอริยมรรคเป็นสมังคี ผู้กำลังเจริญอริยมรรคอยู่ นี่แล สัมมาทิฐิที่เป็นอริยะ ไร้อาสวะ เป็นโลกุตตระ เป็นองค์แห่งมรรค" (พระราชนิพนธ์ 2526 : 130)

พระโสภณคณาภรณ์ (พระโสภณคณาภรณ์ 2526 : 97) ได้ให้ความหมายว่า สัมมาทิฐิ หมายถึงปัญญาอันเห็นชอบ โดยจุดหมายสูงสุดคือเห็นอริยสัจ 4 ด้วยญาณตามความเป็นจริง แต่ในระดัการครองชีวิตขอเพียงแต่เข้าใจเหตุผล สามารถแยกได้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรบาป อะไรบุญ อะไรเป็นคุณ อะไรเป็นโทษ อะไรเป็นประโยชน์ อะไรไม่เป็นประโยชน์ อะไรควรประพฤติ อะไรควรเว้น จนสามารถสร้างเว้นเหตุแห่งทุกข์ สร้างเหตุแห่งสุขได้ ก็ถือว่าเป็นสัมมาทิฐิแล้ว

ปิ่น มุทุกันต์ (ปิ่น มุทุกันต์ 2514 : 129) กล่าวว่าความหมายของสัมมาทิฐิ มีดังนี้

1. ความหมายเบื้องต้น หมายถึง มีญาณ รู้อริยสัจ 4 (พระบาลีว่า ทุกฺเข ญาณํ ทุกฺขสมุทฺเท ญาณํ, ทุกฺขนิโรฺห ญาณํ, ทุกฺขนิโรธคามินียา ปฏิปทา ญาณํ) ความรู้อริยสัจ 4 ด้วยญาณนี้แหละเป็นสัมมาทิฐิอย่างสมบูรณ์

2. ความหมายเบื้องต้น หมายถึง ความเห็นถูกต้องตามคลองธรรมเช่นเห็นว่า ทาดีได้ดี ทาชั่วได้ชั่ว เห็นว่าบาปบุญมีจริง ฯลฯ

องค์ประกอบของสัมมาทิฐิ

สัมมาทิฐิ จะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบด้วยการมีความรู้ถูกต้อง คือได้เรียนรู้มาจากการฟัง หรือจากการอ่าน แต่ความรู้ที่ได้รับมานั้นต้องถูกต้อง แล้วทรงจำเอาไว้ได้อย่างแม่นยำ

แล้วมันเอาความรู้ที่ได้รับมานั้น มาคิดพิจารณาอยู่บ่อย ๆ ด้วยสติปัญญา ก็ด้วยเหตุด้วยผล จนเกิดความเข้าใจ เมื่อความเข้าใจเป็นไปถึงที่สุด ก็จะได้ความเห็นอย่างแจ่มแจ้งภายในจิต เป็นความเห็นด้วยสติปัญญา ความเห็นที่เกิดขึ้นนี้ เป็นความเห็นที่ได้สัมผัสกับสิ่งต่าง ๆ มาแล้ว ด้วยใจ ด้วยสติปัญญาของตน ไม่ใช่เห็นตามคำบอกเล่าของผู้อื่นหรือตามความคิดคำนึงของตนเอง

เพราะฉะนั้น สัมมาทิฐิ จึงมีความหมายเลยไปถึงความรู้ การเข้าใจและความเชื่อที่ถูกของกาย เพราะความรู้ความเข้าใจเป็นองค์ประกอบของความเห็นและความเชื่อก็เป็นผลต่อเนื่องมาจากความเห็น มีความเห็นอย่างไรก็มีความเชื่ออย่างนั้น แต่ตัวสัมมาทิฐิแท้ ๆ นั้น คือตัวความเห็นที่แจ่มแจ้งในภายในจิตใจ เป็นความเห็นด้วยปัญญาในภายในของตนเอง

ขอบเขตของสัมมาทิฐิ

สัมมาทิฐิ ความเห็นอันถูกต้องนั้น ในขอบเขตของอริยมรรคมีองค์แปดจากัดความไว้ว่า เห็นอริยสัจ คือความจริงแท้ ความจริงอันประเสริฐ ความจริงที่เห็นแล้วหมดปัญหามี 4 ประการด้วยกัน คือ เห็นลักษณะของตัวความทุกข์ ว่ามีลักษณะอย่างไร เห็นต้นตอที่เกิดขึ้นเหตุของความทุกข์ เห็นภาวะที่เป็นความดับสนิทของความทุกข์ หรือเห็นภาวะความไม่มีทุกข์ ข้อสุดท้ายเห็นหนทางหรือวิธีปฏิบัติเพื่อพ้นจากความทุกข์ ไปสู่ความดับไม่เหลือแห่งทุกข์ เป็นการเห็นด้วยปัญญาอันถูกต้อง

อุปมาแห่งสัมมาทิฐิ

สัมมาทิฐินี้มีอุปมา หรือเครื่องเปรียบเทียบได้หลายอย่าง คืออุปมาเหมือนกับรุ่งอรุณ เมื่อรุ่งอรุณเกิดขึ้นแล้ว ก็เป็นอันว่าจะต้องมีความสว่างของเวลากลางวันต่อมาเป็นแน่นอน สัมมาทิฐิก็เหมือนรุ่งอรุณของอริยมรรคองค์อื่น ๆ ทั้งหมด คือจะทำให้ อริยมรรคองค์อื่น ๆ เป็นไปได้อย่างถูกต้อง เพราะเริ่มต้นด้วยสัมมาทิฐิ คือความเห็นถูกต้องแล้ว

หรือเหมือนกับมัคคุเทศก์ ก็คนนำทาง การจะเดินให้ถูกทางนั้นต้องมีคนนำทาง เพื่อสะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง สัมมาทิฐิ เหมือนกับผู้นำทาง คือจะนำให้อริยมรรคองค์อื่น ๆ

หรือหัวข้อธรรมอื่น ๆ ในองค์ปริยัมมรคทั้งหลายนั้น เดินไปถูกทาง ถูกต้อง สะดวก และเร็วขึ้น
(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528 : 19 - 20)

สัมมาสังกัปปะ

พระไตรปิฎกฉบับหลวง (พระไตรปิฎกฉบับหลวง เล่ม 14 2515 : 385) ซึ่ง
พระสาวกได้แสดงไว้ว่า

คุณท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ก็สัมมาสังกัปปะเป็นไฉน ได้แก่ความดำริในเนกขัมมะ
ความดำริอันไม่พยายาพ ความดำริอันไม่เบียดเบียนนี้เรียกว่า สัมมาสังกัปปะ

พุทธพจน์อีกบทหนึ่งยังกล่าวว่า “ภิกษุทั้งหลาย สัมมาสังกัปปะ เป็นไฉน เรากล่าวว่า
สัมมาสังกัปปะมี 2 อย่าง คือสัมมาสังกัปปะที่ยังมีอาสวะ ซึ่งจัดเป็นฝ่ายมุนี อานาถวิบากแก่ขันธ
อย่างหนึ่ง กับสัมมาสังกัปปะที่เป็นอริยะ ไม่มีอาสวะ เป็นโลกุตตระ และเป็นองค์มรรคอย่างหนึ่ง”

“สัมมาสังกัปปะ ที่ยังมีอาสวะ ... คือ เนกขัมมสังกัปป์ อวิหิงสาสังกัปป์ อสยมาพ
สังกัปป์

“สัมมาสังกัปปะ ที่เป็นอริยะ ไม่มีอาสวะ เป็นโลกุตระ- เป็นองค์มรรค คือความ
ตรึก (ตักกะ) ความนึกคิด (วิตักกะ) ความดำริ (สังกัปป์) ความคิดแน่วแน่ (อัปปนา) ความ
คิดปักแน่นแน่น (ผยัปปนา) ความเอาใจจดจ่อลง วังสัจจาร ของบุคคลผู้มีจิตใจเป็นอริยะมีจิตไร
อาสวะ มีอริยมรรคเป็นสมังคี ผู้กำลังเจริญอยู่...” (พระราชนิพนธ์ 2526 : 159)

พระราชนิพนธ์ (พระราชนิพนธ์ 2526 : 160) ได้ให้ความหมายชั้นโลเกียะ ว่า
สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ หรือความนึกคิดในทางที่ถูกต้อง ตรงข้ามกับความดำริผิด
เรียกว่า มิจฉาสังกัปปะ ซึ่งมี 3 อย่างคือ

1. กามสังกัปป์ หรือกามวิตก คือความดำริที่เกี่ยวข้องกับกาม ความนึกคิดในทาง
ที่จะแสวงหา หรือหมกมุ่นพันพิศของอยู่ในสิ่งสนองความต้องการทางประสาททั้ง 5 หรือสิ่ง
สนองค้นหาอุปาทานต่าง ๆ ความคิดในทางเห็นแก่ตัว เป็นความนึกคิดในฝ่ายราคะ หรือ
โลภะ

2. พยาบาทสังกัปป์ หรือ พยาบาทวิทก คือ ความดำริที่ประกอบด้วยความเคียดแค้น ชิงชัง ชัดเคือง ไม่พอใจ คิดเห็นในแง่ร้ายต่าง ๆ เป็นความนึกคิดในฝ่ายโทสะ

3. วิหิงสาสังกัปป์ หรือ วิหิงสาวิทก คือ ความการีในทางที่จะเบียดเบียน ทาร้าย และทำลาย เป็นความนึกคิดในฝ่ายโทสะเช่นเดียวกัน

ความดำริหรือแนวความคิดแบบนี้ เป็นเรื่องปรกติของคนส่วนมาก เพราะตามธรรมชาติ เมื่อปุณฺณรับรู้อารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง จะโดยการเห็น ได้ยิน ได้สัมผัสเป็นต้นก็ตาม จะเกิดความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งในสองอย่าง คือ ถ้าถูกใจ ก็ชอบ ตีใจ อยากรู้ ได้ พัวพัน คล้อยตาม ถ้าไม่ถูกใจ ก็ไม่ชอบ ชัดใจ ชัดเคือง ผิดกัน เป็นปฏิปักษ์ จากนั้น ความดำรินึกคิดต่าง ๆ ก็จะดำเนินไปตามแนวทางหรือตามแรงผลักดันของความชอบและไม่ชอบนั้น

พระโสภณคณาภรณ์ (พระโสภณคณาภรณ์ 2526 . 97) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัมมาสังกัปป์ ความคิดการชอบ ได้แก่ความคิดที่มีเหตุผล ที่เมื่อพูด ทำ คิด ไปตามนั้น ตนเองไม่เกิดความเคียดแค้น คนอื่นจะไม่เกิดความเคียดแค้น หรือเกิดความเคียดแค้นไม่สบายขึ้นภายในใจของตนเอง เนื่องจากคนเราคิดก่อนจึงทำ คิดก่อนจึงพูด ถ้าเริ่มต้นที่ ความคิดคือการพูดการทำก็ดีขึ้นไปด้วย ความคิดแนวนี้นับได้เป็น

1. ความคิดในการที่จะหลีกเลี่ยง ละเว้น ปฏิเสธตน ออกจากความเป็นทาส สยบตีดในอารมณ์ คือ สิ่งที่เป็นรูป เสียง กลิ่น รส สิ่งที่ยื่นร้อนอ่อนแอ และความนึกคิดถึงสิ่งที่รักใคร่พอใจ ยินดีจนถึงต้องทำผิด หรือร้อนใจเพราะสิ่งเหล่านั้น

2. ความคิดในทางสงบ ระวังความโกรธ ความไม่พอใจ ความพยาบาท อาฆาต มุ่งแก้แค้น โต้ตอบ ทาเลาะล้างต่อกัน

3. ความคิดในทางต้องการเห็นคนอื่น สัตว์อื่น ไม่มีเรา ไม่มีภัย ไม่เบียดเบียน ทาเลาะล้างกัน มีความสุขตามสมควรแก่ฐานะของตน ใครกำลังประสบความทุกข์ก็ขอให้หลุดพ้นจากความทุกข์ เพื่อให้ตนเองและคนอื่นอยู่ดีมีความสุข แม้จะมีคนประสบความทุกข์ก็อย่าให้เกิดเพราะการกระทำของเราเป็นเหตุ เพราะว่าความไม่เบียดเบียนกัน คือการระมัดระวังไม่ให้เกิดการกระทบกระทั่งกัน เป็นความสุขในโลกนี้

ปิ่น มุทุกันต์ (ปิ่น มุทุกันต์ 2524 : 129 - 130) ให้ความหมายว่า สังกัปปะ แปลว่าความคาริ ในวงงานทั่วไปเรียกว่า ความกิริเริ่ม ได้แก่ความคิดที่จะทำโน่นทำนี่ ให้ความก้าวหน้าเรื่อยไป ความคิดริเริ่มนี้มีทั้งดีและเสีย ความคิดริเริ่มในทางดีเรียกว่า สัมมาสังกัปปะ ความคิดริเริ่มในทางเสียเรียกว่า มิจฉาสังกัปปะ แยกความหมายออกได้เป็น 2 ทางคือ

1. ความหมายเบื้องต้น สัมมาสังกัปปะมีลักษณะ 3 อย่าง คือ 1) เป็นความคิดที่จะพรากตนออกจากกาม 2) เป็นความคิดที่ไม่แผ่ด้วยความอาฆาตพยาบาทผู้อื่น และ 3) เป็นความคิดที่ไม่แผ่ด้วยการเบียดเบียน

2. ความหมายเบื้องต้น มีนัยเหมือนความหมายเบื้องต้น คือหมายความว่า จะคิดหาสิ่งใด ก็อย่าให้เป็นเรื่องหมกมุ่นอยู่ในกาม เช่น หมกมุ่นในการดื่มสุรายาเมา หมกมุ่นในเพศตรงกันข้าม หมกมุ่นในอบายมุข ตลอดจนความไม่ฉลาด เมายศ เบาสมอง เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้า นอกจากนี้ต้องเป็นความคิดที่ไม่แผ่ด้วยความอาฆาตเคียดแค้นผู้อื่น ไม่แผ่ด้วยเล่ห์กลมาหาทางเบียดเบียนความสุขของใคร ๆ

วิมลสันติธรรม (ปิ่น มุทุกันต์ 2528 : 45) แปลโดย ชินวุธ สุนทรสิมะ 2528 : 45) กล่าวว่า บุคคลใดอาจจะฉลาด คงแก่เรียน และมีความรู้มาก แต่หากขาดความคาริชอบ แล้วก็ย่อมจะเป็นคนโง่เขลา ตามคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้า หาใช่เป็นคนที่มีความเข้าใจและรู้แจ้งแทงตลอดไม่ ถ้าหากเราพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ด้วยความหยิ่งรู้ที่ปราศจากอคติ เราจะเข้าใจแจ่มแจ้งว่า ความปรารถนาที่เห็นแก่ตัว การเกลียดชัง และความรุนแรงต่าง ๆ นี้จะไม่สามารถเกิดควบคู่กับปัญญาที่แท้จริงได้เลย

องค์ประกอบของสัมมาสังกัปปะ

สังกัปปะนี้จะเป็นสัมมาได้ ต้องมีสัมมาทิฏฐิเป็นต้นาก่อน จึงจะเป็นสัมมาสังกัปปะ คือมีความคาริชอบ ความปรารถนาที่ถูกต้องได้ ถ้าไม่มีสัมมาทิฏฐิแล้ว ก็เป็นมิจฉาทิฏฐิ คือไม่ถูกต้อง ฉะนั้นองค์ประกอบสำคัญเพื่อให้เกิดสัมมาสังกัปปะคือสัมมาทิฏฐิ

ขอบเขตของสัมมาสังกัปปะ

สัมมาสังกัปปะในอริยมรรคนั้น เป็นความแน่วแน่แห่งจิตในสิ่งที่จิตกำหนดในรูปแห่งความคิดนึก ตรัสตรอง อย่างใดอย่างหนึ่ง และหาหน้าที่ปรุ่งแต่งการชุกด้วย เช่น สัมมาสังกัปปะในการออกจากเรื่องกามารมณ์หรือเรื่องความเพลิดเพลินหลงใหลในเรื่องเกี่ยวกับเพศ ในความเพลิดเพลินสนุกสนานในสิ่งที่คนหลงใหล เช่น การเล่นเป็นต้น ในทางตรงข้ามเปลี่ยนมาเป็นสังกัปปะในความสงบระงับแห่งจิต มีจิตผ่องใส มีสมาธิ เพื่อละเสียซึ่งสังกัปปะในเรื่องกาม เป็นการเปลี่ยนจากสังกัปปะในเรื่องกามมาเป็นสังกัปปะในเรื่องความสงบระงับแห่งจิต เรื่องสมาธิ

สังกัปปะในการไม่พยายามทำร้ายใคร ไม่ขัดเคือง ไม่มองในแง่ร้าย ไม่ผูกใจเจ็บ ไม่อาฆาตมาดร้าย ในทางตรงข้ามก็สังกัปปะในความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย ตั้งจิตปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข มองในแง่ที่ถูกต้องเสมอ

สังกัปปะในการไม่เบียดเบียนใคร ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน ยุ่งยากุ่นวาย สับสน เพราะการกระทำที่เกิดจากความกลัวของตนเอง ไม่ก้าวร้าวหนั้ที่การงานของใคร จะโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม ในทางตรงข้ามก็สังกัปปะในการที่จะกระทำให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และผู้อื่น

คุณค่าของสัมมาสังกัปปะ

สัมมาสังกัปปะจัดอยู่ในฝ่ายปัญญา คู่กับสัมมาทิฐิ เป็นเบื้องต้นของการดำเนินตามองค์มรรคทั้ง 8 แต่สัมมาสังกัปปะต้องมีสัมมาทิฐิเป็นต้นาก่อน แล้วร่วมมือกับสัมมาทิฐิ นาองค์มรรคอีก 6 องค์ ซึ่งเป็นฝ่ายศีล สมาธิ ให้เป็นไปได้อย่างถูกต้อง ผู้ใดสมารถ สัมมาสังกัปปะแล้วจะเกิดความสว่างแห่งจิตใจ เกิดดวงตาปัญญา เกิดความรู้อย่างแจ่มแจ้ง สติปัญญาเจริญงอกงาม ไม่มีความอึดอัดขัดใจ มีชีวิตเป็น (สำนักงานคณะกรรมการ ประถมศึกษาแห่งชาติ 2528 . 26)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม

จริยธรรมกับความสามารถด้านสติปัญญาและการคิด

ตามทฤษฎีของเพียเจต์และโคลเบอร์ก ถือว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเกิดจากความสามารถในการรู้คิด ความสามารถในการรับรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคม และถือว่าพัฒนาการทางสติปัญญาและการคิดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในหลายองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม บูล (Bull 1969 : 71) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญากับเหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ โลเคียต (Kay 1975 : 68 citting Lyat) ได้ศึกษาพบว่า สติปัญญาและคุณภาพของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การศึกษาของเครปส์ (Lickona 1976 : 231 citting Grebs n.d.) และการศึกษาของโบม (Lickona 1976 : 231 citting Boehm. n.d.1967) ได้พบว่า เด็กที่มีอายุต่างกัน อายุสมองเท่ากัน จะให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ต่างกัน สำหรับชไนเดอร์ (Schneider 1977 : 4152 - A) ก็พบว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวข้องกับสติปัญญา แต่เลิร์นเนอร์ (Lerner) ไม่ยอมรับว่าสติปัญญาของแต่ละบุคคลนั้นเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม เพราะแบบทดสอบมาตรฐานวัดความสามารถทางสมองประกอบด้วยคำถามที่ทดสอบเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วย คำถามที่มีส่วนคล้ายกันอาจทำให้คะแนนสัมพันธ์กัน (Kay 1975 : 68) สำหรับการศึกษาในประเทศไทย สุริยา เหมทะศิลป์ (สุริยา เหมทะศิลป์ 2521 : 21-25, 42) ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมและระดับสติปัญญาของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 40 คน และในวังสวัฏคัตถานี จำนวน 40 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถทางสติปัญญาของเวคส์เลอร์ (Wechsler Intelligence Scale for Children - WISC) และแบบทดสอบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามแนวของเรสต์ (Rest) ซึ่งยึดหลักการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น ของโคลเบอร์กเป็นเกณฑ์ เป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยและอุษา หัซชวนิช ได้ช่วยกันสร้างขึ้น จำนวน 6 เรื่อง มีค่าความเชื่อมั่น หาโดยวิธี Alpha Coefficient เท่ากับ 0.81 ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาสูง และนักเรียนที่มีระดับสติปัญญาต่ำ มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

ความสามารถทางการคิด เช่น การคิดแก้ปัญหา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดหาเหตุผล และความสามารถในการใช้วิจารณญาณ เป็นตัวแสดงถึงความสามารถทางสติปัญญา จึงมีผู้ทำการวิจัยหาความสัมพันธ์ของความสามารถในการคิดกับพัฒนาการทางจริยธรรม ดังเช่น โคลเบอร์ก (Lackona 1976 : 230 citting Kohlberg 1968 - B) ได้ศึกษาพบว่า พัฒนาการในการตัดสินใจจริยธรรมกับการคิดแบบอนุรักษตามแบบของเพียเจต์มีความสัมพันธ์กันทางบวก สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย วิเชียร ทองนุช (วิเชียร ทองนุช 2521 : 111) ได้ศึกษากับเด็กระดับประถมศึกษา อายุ 9 - 12 ปี พบว่า การคิดแบบอนุรักษตามแบบของเพียเจต์ มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามแบบของโคลเบอร์ก เช่นเดียวกัน

ในด้านการคิดหาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ คิลลีน (Killeen. 1978 6621 - A) ได้ศึกษาพบว่า การคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์ในชั้นปฏิบัติการด้านนามธรรม สัมพันธ์กับการคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นเหนือกฎเกณฑ์ สำหรับ เมย์ (Mays 1975 192-A) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรมและการคิดให้เหตุผลทางสติปัญญาของเด็กเกรด 2 และ 5 จำนวน 60 คน ทั้งชายและหญิง พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างการคิดให้เหตุผลทางตรรกศาสตร์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม สำหรับ ดาวร รอดเทศ (ดาวร รอดเทศ 2523 76 - 89) ได้ศึกษาพบว่า การคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์ สัมพันธ์กับความซื่อสัตย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ กายแก้ว พงษ์อุดม (กายแก้ว พงษ์อุดม 2524 : 128 - 144) ได้ศึกษาพบว่า ความสามารถด้านเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์สัมพันธ์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

สำหรับด้านความคิดสร้างสรรค์ นาธาน (Nathan 1973 : 7595 - 7596 A) ได้ศึกษากับเด็กวัย 3-15 คน พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ซึ่งวัดโดยแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ตามแบบของกิลฟอร์ด มีการตัดสินใจจริยธรรม ซึ่งวัดตามแบบของโคลเบอร์กมีความสัมพันธ์กันในทางบวก

พัฒนาการของการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมและจริยธรรม

จริยธรรมและศีลธรรมของมนุษย์เป็นเรื่องที่มีการศึกษาค้นคว้ามาร่วม 100 ปีแล้ว วิธีการวัดจริยธรรมและศีลธรรมของบุคคลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้ถูกประมวลรวบรวมและวิเคราะห์วิจารณ์จากนักวิชาการหลายท่านและหลายคราว แขนงที่ได้รวบรวมจนได้ข้อสรุปที่ชัดเจน คือ พิตเทล และเมนเคินโซห์น (Pittel and Mendelsohn 1966) ได้แบ่งวิธีการวัดค่านิยมทางจริยธรรม ที่มีผู้สร้างและใช้ตั้งแต่ก่อน ค.ศ. 1900 ออกเป็น 3 ยุค ซึ่งมีผู้นิยมวิธีการวัดที่แตกต่างกัน และศึกษาเนื้อหาทางจริยธรรมที่เน้นแง่มุมต่างกัน

ยุคที่หนึ่งซึ่งครอบคลุมถึงปี ค.ศ. 1935 นิยมใช้วิธีการวัดความรู้เกี่ยวกับความดีความชั่ว ความเชื่อและทัศนคติทางจริยธรรม โดยใช้กระดาน-คินสอ วิธีการในยุคนี้ขาดทฤษฎีและแนวความคิดที่ชัดเจนในการกำหนดเนื้อหาของแบบวัดต่าง ๆ แบบวัดโดยใช้กระดาน-คินสอ นี้ใช้สำหรับแยกเด็กปกติออกจากเด็กที่มีความน่าไว้มันที่จะประกอบอาชญากรรม โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นในการวัดว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั้นเกี่ยวข้องโดยตรงกับความรู้ ค่านิยม และทัศนคติทางจริยธรรม จิตลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นแม้จะไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ในสถานการณ์ต่าง ๆ แต่ผลการวิจัยส่วนใหญ่แสดงว่า เด็กปกติแตกต่างจากผู้อาชญากรรมทางจิตสำคัญาเท่านั้น และเด็กสองประเภทนี้ไม่แตกต่างกันทางด้านความรู้และความเชื่อทางจริยธรรมและศีลธรรมประการใด

ยุคที่สอง เริ่มมีหลักและทฤษฎีประกอบการวัดจริยธรรมมากขึ้น โดยเน้นที่พัฒนาการทางการคิด และการตัดสินใจทางจริยธรรม เพียเจต์เป็นผู้นำในการใช้วิธีการสัมภาษณ์เด็ก เพื่อศึกษาเนื้อหาทางความคิดของเด็ก แล้วเทียบคำตอบของเด็กตามลำดับขั้นของการพัฒนาทางความคิดเชิงจริยธรรม ทำให้ทราบว่าเด็กคนใดมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าใคร แต่ไม่ได้วัดว่า ในยุคแรกว่าใครมีจริยธรรมมากใครมีจริยธรรมน้อย เพียเจต์ใช้วิธีการเล่าเรื่องให้เด็กฟังทีละ 2 เรื่อง ซึ่งมีความแตกต่างกันของท้องเรื่อง เพื่อดูว่าสิ่งที่เร้าที่ไรต่างกัน และให้เด็กตอบในลักษณะของการเลือก (ดวงเคื่อน จันทรนาวัน 2528 : 60 - 61) ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (Piaget 1960 : 118 - 122)

เรื่องที่ 3

ก. มีเด็กหญิงเล็ก ๆ คนหนึ่ง เธอตั้งใจที่จะช่วยแม่ตัดเสื้อผ้า และต้องการให้แม่
ประหลาดใจ ที่เธอสามารถทำได้ แต่เนื่องจากเธอไม่รู้วิธีการใช้กรรไกรจึงทำได้เสื้อที่เธอได้
ขาดเป็นรูโหว่

ข. มาการเร็ทเป็นเด็กหญิงตัวเล็ก ๆ คนหนึ่ง วันหนึ่งขณะที่แม่ไม่อยู่บ้าน เธอเอา
กรรไกรมาเล่นและเนื่องจากไม่รู้วิธีใช้ จึงทำให้เสื้อที่เธอใส่ขาดไปเป็นรูเล็ก ๆ น้อย

จากปัญหาการทำผ้าขาดเป็นรูนี้ เฟย์เจตต์ตั้งคำถามกับเด็กที่เธอศึกษาว่า "ใครน่าตลก
มากกว่ากัน" ถ้าท่านเป็นแม่ของเด็กน่าจะลงโทษ ~~ใคร~~ มากกว่ากัน" "ทำไม"

วิธีการวัดในยุคนี้ใช้กับบุคคลปกติ เพื่อตรวจสอบพัฒนาการของซูเปอร์อีโกและการ
ควบคุมตนเอง

ยุคที่สาม ซึ่งครอบคลุมมาถึงปี ค.ศ. 1966 ในขณะที่มีการรวบรวมนั้นผู้รวบรวมได้ยก
ให้ยุคที่สามเป็นยุคของวิธีการวัดแบบสะท้อนภาพ (Projective Technique) โดยมีการวัด
หลังโนทรอบของบุคคล การวัดเนื้อหาทางจริยธรรมในรูปของอิทธิพลของซูเปอร์อีโกที่มีต่อการ
ทำงานของบุคลิกภาพของบุคคล วิธีการวัดในยุคนี้อาศัยรูปแบบการสะท้อนภาพนั้นมีการใช้ภาพ
กระตุ้นให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น ต่อมาได้มีวิธีต่อเรื่องให้จบเพื่อวัดความรู้สึกละเอียดเมื่อ
ทำผิด การวัดนี้จึงได้มีจุดมุ่งหมายที่จะนำไปใช้ทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยตรง

ส่วนการวัดระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น เป็นวิธีการวัดที่เกิดตามมาจากวิธี
การวัดยุคที่สอง ตามแนวของเฟย์เจตต์และมีลักษณะการสะท้อนภาพด้วย ซึ่งโคลเบอร์กได้นำ
วิธีการนี้มาใช้วัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและผู้ใหญ่ กล่าวคือ โคลเบอร์กได้ใช้วิธี
การเล่าเรื่องให้ผู้ถูกวัดฟังทีละเรื่อง เรื่องเหล่านี้เป็นเหตุการณ์ขัดแย้งระหว่างความต้องการ
ส่วนบุคคลกับกฎเกณฑ์ของหมู่คณะหรือสังคม ตัวอย่างเรื่องขัดแย้งทางจริยธรรม เช่น ผู้ชักสน
ทรัพย์ขโมยยารักษาโรคมาให้อริยา เป็นต้น (ดวงเคื่อน พันธุมนาวัน 2528 : 61)
ตัวอย่างสถานการณ์ มีดังนี้ (Kohlberg 1976 : 12)

ในยุโรป สตรีคนหนึ่งกำลังจะตายด้วยโรคมะเร็ง แพทย์แนะนำว่ามียาชนิดหนึ่งซึ่งค้นพบ
โดยเภสัชกรในเมืองเคียวกันที่สามารถจะช่วยชีวิตเธอไว้ได้ เภสัชกรผู้นั้นคิดราคายา 2,000

เหรียญ คือคิดเอาค่าไรเป็น 10 เท่าของราคาหุ้น สามี่ของหน่วยซื้อเฮนซ์พยายามไปยืมเงินจากทุกคนที่เขารู้จัก แต่เมื่อรวมกันแล้วก็ได้เพียงครึ่งหนึ่งของราคายา เขาบอกเภสัชกรว่า ภรรยาเขากำลังจะตาย และขอรอกให้เภสัชกรลดราคายาลงหรือขอผลิตภัณฑ์ไปจ่ายวันหลัง แต่เภสัชกรตอบว่าไม่ได้ เขาจะต้องได้เงินจากยานี้เต็มจำนวน ดังนั้นเฮนซ์จึงสิ้นหวังและตัดสินใจเข้าไปขโมยยาจากร้านขายยาเพื่อช่วยชีวิตภรรยาของเขา

จากเนื้อเรื่อง โคลเบอร์เกอร์ให้ตอบคำถามว่า "เฮนซ์ทำอย่างนั้นผิดหรือถูก" ที่คุณคิดว่ามันผิดหรือถูกนั้นเป็นลักษณะความถูกต้องตามกฎหมาย แต่ที่เป็นสากลทั่วไปยอมรับหรือถูกผิดตามความคิดเห็นของท่าน "ถ้าท่านคิดว่ามันจำเป็นท้องขโมย มีอะไรเป็นพื้นฐานของความคิดนี้" ผู้ถูกวัดจะต้องให้เหตุผลในการที่ได้ตัดสินใจให้ตัวเองในเรื่องกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เหตุผลที่ผู้ตอบได้เกี่ยวข้องกับเรื่อง 6 ถึง 9 เรื่อง จะถูกนามาวิเคราะห์เนื้อหาโดยผู้ชำนาญการ เพื่อจัดเข้าชั้นจริยธรรมชั้น 1 ถึง 6 ตามทฤษฎีพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์เกอร์

คำตอบที่นามาวิเคราะห์นั้น ส่วนที่เป็นการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำความคิด หลักเลียงหรือกระทำทางชั่วนั้น มีส่วนสำคัญที่จะนามาใช้ตัดสินในเรื่องนี้ แต่คำตอบส่วนที่สำคัญในทุกข้อ คือเหตุผลที่ผู้ตอบแต่ละคนใช้ในแต่ละเรื่อง ซึ่งอาจเขียนได้ตั้งแต่ 1 บรรทัดถึงหลายหน้ากระดาษ และการตอบให้เหตุผลนี้อาจจะใช้ผู้สัมภาษณ์เป็นผู้กระตุ้นตอบเหตุผลให้มากขึ้นในแต่ละเรื่องด้วย เมื่อได้คำตอบมาแล้วจึงมีผู้ชำนาญการมาตรวจให้คะแนนตามลำดับขั้นพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น แต่อย่างไรก็ดีวิธีการตอบโดยอิสระนี้มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ดังที่ได้มีผู้วิจารณ์ไว้ (Kurumac and Greif, 1974 and Rest.n.d) สรุปได้ว่า วิธีการตอบโดยอิสระนี้มีการเล่าเรื่องหรือเขียนให้อ่าน แล้วให้ผู้ตอบเขียนตอบหรือพูดตอบ โดยอาจมีผู้สัมภาษณ์คอยกระตุ้นให้ตอบให้ละเอียดไปในแนวทางที่ต้องการศึกษา โดยคำถามกระตุ้นเหล่านี้ไม่มีแบบแผนที่แน่นอนจึงอาจเกิดความล่าเอียงในการถามได้ พอมาถึงขั้นการตรวจให้คะแนนก็มีปัญหาไม่น้อยกว่ากัน เพราะการตรวจนี้ซับซ้อนและยาก ต้องให้ผู้ตรวจที่ฝึกฝนมาแล้วเป็นอย่างดี จึงจะน่าเชื่อถือ ไม่งั้นนั้นจะเกิดความล่าเอียงในการตรวจได้มาก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2528 : 62)

ต่อมาเรสต์ (Rest) และคนอื่น ได้พยายามปรับปรุงจากสถานการณ์และคำถาม ปลายเปิดของโคลเบอร์กเป็นแบบจัดหาคำตอบให้เลือก โดยเห็นว่าวิธีการที่มีผู้ใช้อยู่เดิมนั้น ตัวเลือกปีติลักษณะของการชักจูงใจ ียอมรับเหตุผลในชั้นต่าง ๆ แต่ในการพิจารณาเหตุผลเชิง จริยธรรมยังขึ้นกับการวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้อง และการเห็นความสำคัญของประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอย่างกว้างขวาง เรสต์และคณะจึงได้คิดวิธีการวัดชื่อ The Defining Issue Test (D I T) แบบทดสอบนี้ประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ 6 เรื่อง แต่ละเรื่องจะถามถึงการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของผู้ตอบที่มีปัญหานั้น ๆ รูปแบบการตอบแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการประเมินค่าความสำคัญ (Rating) มีคำถาม 12 ข้อย่อย

ตอนที่ 2 เป็นการจัดอันดับความสำคัญ (Ranking) โดยการพิจารณาข้อความทั้ง 12 ข้อ จากตอนที่ 1 อีกครั้ง แล้วเลือกอันดับข้อที่สำคัญที่สุด 4 ข้อ โดยคำตอบตอนที่ 1 และ 2 จะมีความสัมพันธ์กัน

วณี ออมทรัพย์ และคณะ ได้นำแบบทดสอบ D I T มาแปลเป็นภาษาไทยโดยอาศัยโครงเรื่องเหมือนเดิม เปลี่ยนชื่อสถานการณ์ให้เป็นแบบไทย หากความเชื่อมั่นได้ 0.65 ค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.768 ตัวอย่างที่แปลมามีดังนี้ (อัครอนงค์ ปราโมช, ม.ล. 2525 . 91 - 93)

เรื่อง นักโทษหนีคุก

ชายคนหนึ่งถูกพิพากษาให้จำคุกเป็นเวลา 10 ปี หลังจากนั้นเวลาผ่านไป 1 ปี เขาได้หลบหนีไปจากคุกโดยย้ายไปตั้งหลักฐานอยู่ในจังหวัดชายแดนเล็ก ๆ จังหวัดหนึ่ง และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นทิม เขาทำงานอย่างหนักเป็นเวลาถึง 8 ปีเต็ม จนกระทั่งเขาเก็บเงินได้เพียงพอที่จะดำเนินกิจการธุรกิจของเขาเอง เขามีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า คนงานก็ได้รับค่าจ้างสูงมาก นอกจากนี้เขายังบริจาคกำไรส่วนหนึ่งของเขาให้กับการกุศล อยู่มาวันหนึ่งนางจันทร์เพื่อนบ้านเก่า จาได้ว่าเขาหนีจากคุกเมื่อ 8 ปีที่แล้ว และตำรวจกำลังต้องการตัวเขา

สำคัญที่สุด	สำคัญมาก	สำคัญพอควร	สำคัญน้อย	ไม่สำคัญ

11. ทาอย่างไรจึงจะเป็นการดีที่สุด เพื่อจะสนองตอบต่อ
ความปรารถนาของประชาชนและสาธารณชน

12. การส่งนายทิมเข้าคุก จะก่อให้เกิดผลดีต่อนายทิมหรือ
เป็นการปกป้องภัยให้กับคนอื่นหรือไม่

ตอน ข จากคำถามข้างบน เลือกข้อความที่มีความสำคัญที่สุด 4 ข้อ

สำคัญมากที่สุดอันดับที่ 1 คือข้อ _____

สำคัญรองลงมาอันดับที่ 2 คือข้อ _____

สำคัญรองลงมาอันดับที่ 3 คือข้อ _____

สำคัญรองลงมาอันดับที่ 4 คือข้อ _____

สำหรับในประเทศไทย ได้มีการวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องคุณธรรมจริยธรรมกันมาก เครื่องมือ
ที่ใช้ส่วนใหญ่ผู้วิจัยจะสร้างขึ้นเอง ดังที่จะนำมาเสนอกันต่อไปนี้

ดวงเคื่อน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทึก (ดวงเคื่อน พันธมนาวิน และเพ็ญแข
ประจวบจันทึก 2520 : 83 - 84) ได้ทำการวิจัยเรื่องจริยธรรมของเยาวชนไทย ในการเก็บ
รวบรวมข้อมูลได้สร้างเครื่องมือวัดระดับจริยธรรมขึ้นโดยยึดหลักทฤษฎีของโคลเบอร์กประกอบ
สถานการณ์ทั้งหมด 10 เรื่อง การตรวจให้คะแนนให้ตามลำดับขั้นที่ใช้เหตุผล คือตอบเหตุผล
ขั้นที่ 1 ให้ 1 คะแนน ไปถึงตอบเหตุผลขั้นที่ 6 ให้ 6 คะแนน ตัวอย่างของแบบทดสอบมีดังนี้
ถ้าข้าพเจ้าเห็นผู้ร้ายกำลังลักทรัพย์ และต่อมาผู้ร้ายถูกจับได้ ตำรวจขอร้องให้ข้าพเจ้า
เป็นพยาน ข้าพเจ้าจะไปเป็นพยานให้ เพราะ

_____ ถ้าข้าพเจ้าไม่ยอมเป็นพยานก็ไม่เป็นการกระทำที่ขัดกับกฎเกณฑ์ใด ๆ

_____ ข้าพเจ้ากลัวผู้ร้ายจะแก้แค้นภายหลัง

_____ การปรักปรำผู้อื่น โดยข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าเขาเป็นผู้ร้ายจริง เป็นสิ่งที่น่า
ละอายใจเกินกว่าที่ข้าพเจ้าจะทำได้

_____ เป็นการฉลาดที่จะปฏิเสธไม่ยอมเป็นพยานเพราะคนอื่น ๆ ก็คงจะเห็นว่า
ข้าพเจ้าทำถูกต้องแล้ว

_____ การเป็นพยานให้ตำรวจ จะทำให้ข้าพเจ้ามีแต่ทางเสียมากกว่าทางได้

_____ ไม่เป็นการเห็นแก่ตัวที่ข้าพเจ้าปฏิเสธไม่ยอมเป็นพยาน ถ้าข้าพเจ้ามี
เหตุผลที่สมควร

แบบทดสอบฉบับนี้ หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 50 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น
เท่ากับ 0.77

นัยนา คิษฐ์ (นัยนา คิษฐ์ 2524 : 111) ได้สร้างแบบทดสอบวัดการให้เหตุผล
เชิงจริยธรรมตามแนวของแบบทดสอบ The Defining Issue Test ของเจมส์ อาร์เรสต์
เพื่อศึกษาการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่สามและสี่ ดังตัวอย่าง

เรื่อง ใครผิดมากกว่ากัน

สุดากับนิภาไปที่ร้านขายของแห่งหนึ่ง ในร้านมีของเล่นมากมาย เด็กทั้งสองเห็นแล้ว
อยากได้ แต่ไม่มีเงิน จึงไปบอกคุณแม่ให้ซื้อให้ คุณแม่ไม่ตกลงและบอกว่า ของเหล่านั้นไม่จำเป็น

วันหนึ่งนิภาเห็นกระเป๋าเงินของคุณพ่อยาวอยู่บนหลังตู้ เมื่อเปิดดูก็เห็นมีเงินอยู่ในนั้น
เป็นจำนวนมาก ด้วยความอยากได้ทุกตา นิภาจึงขโมยเงินของคุณพ่อ 10 บาท แล้วนำไปซื้อ
ตุ๊กตาตัวหนึ่ง

ส่วนสุดาว่าคุณยายเป็นคนชอบทำบุญจึงไปโกหกคุณยายว่า ทางโรงเรียนขอเรียกราย
เงินจากนักเรียนคนละ 10 บาท เพื่อนำไปสร้างโบสถ์ที่วัดแห่งหนึ่ง เมื่อคุณยายให้เงินแล้ว
สุดาก็นำไปซื้อของเล่นที่ตนหมายตาไว้

ระหว่างนิภากับสุดา นักเรียนคิดว่า ใครผิดมากกว่ากัน

_____ นิภา

_____ สุดา

ตอน ค นาเหตุผลในตอน ก หรือตอน ข ที่นักเรียนเลือกไว้ มาจัดเรียง
อันดับความสำคัญ

สำคัญมากอันดับหนึ่ง	คือข้อ _____
สำคัญมากอันดับสอง	คือข้อ _____
สำคัญมากอันดับสาม	คือข้อ _____
สำคัญมากอันดับสี่	คือข้อ _____
สำคัญมากอันดับห้า	คือข้อ _____
สำคัญมากอันดับหก	คือข้อ _____

สำหรับข้อสอบมีเรื่องราวต่าง ๆ 5 เรื่องด้วยกัน หากค่าความเที่ยงตรงได้ค่าความ
เที่ยงตรงโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู 2525 :
37 - 39) ได้สร้างแบบทดสอบวัดคุณลักษณะทางจริยธรรมของอาจารย์และนักศึกษาสังกัดสถาน
ศึกษา กรมการฝึกหัดครู จำนวน 86 ข้อ ลักษณะแบบทดสอบเป็นแบบสร้างสถานการณ์แล้วมี
พฤติกรรมให้เลือก 3 พฤติกรรม คือ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ พฤติกรรมชั้นกลางและพฤติกรรม
ที่พึงประสงค์

๐) ชวนเดินไปพบเพื่อนซึ่งกำลังมีเรื่องเป็นปากเป็นเสียงกับเด็กกลุ่มหนึ่ง ชวนจะทำ
อย่างไร

- ก. พังอยู่ห่าง ๆ เพื่อดูเหตุการณ์
- ข. พยายามให้ทั้งสองฝ่ายใจเย็น ๆ ไว้ก่อน
- ค. เข้าร่วมกับกลุ่มเพื่อแสดงความสามัคคี

ความเที่ยงตรงของแบบทดสอบฉบับนี้ ใช้วิธีให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ส่วนความเชื่อมั่น
ไม่ไ้รายงานไว้

อนุวัจน์ ตั้งสมบูรณ์ (อนุวัจน์ ตั้งสมบูรณ์ 2526 : 34-35, 118-119) ได้สร้าง
แบบทดสอบวัดความไว้วางใจขึ้นรวม 3 ฉบับ คือ

1. แบบทดสอบวัดการให้เหตุผลหรือการเลือกตัดสินใจปฏิบัติในขณะที่มีสถานการณ์บังคับ
ลักษณะของแบบทดสอบเป็นรูปแบบของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม 4 ชั้น ของคณะกรรมการพัฒนา
จริยธรรมไทย ปีพุทธศักราช 2524 จำนวนข้อสอบ 20 ข้อ ดังตัวอย่างเช่น

เรื่องที่ ๐ ขณะพักกลางวัน นิภาเข้าห้องน้ำที่โรงเรียน พบนาฬิกาเรือนหนึ่ง นิภาจึงนำไปส่งครู การที่นิภาทำเช่นนี้ นักเรียนมีความคิดอย่างไร

- ก. นิภาคิดว่าการไ้ของของคนอื่นเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ
- ข. นิภาไม่ต้องการได้นาฬิกา เพราะนิภามีไ้อยู่แล้ว
- ค. นิภาไม่ต้องการได้นาฬิกา เพราะรู้ว่าไ้ของเพื่อนที่ตนรู้จัก
- ง. นิภาคิดว่าถ้าทุกคนอยากไ้ของของคนอื่นสังคมในโรงเรียนจะวุ่นวาย

การตรวจให้คะแนนยึดหลักการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของคณะกรรมการพัฒนาจริยธรรมไทย พุทธศักราช 2524 คือ เหตุผลในชั้นที่ 1 ให้ 1 คะแนน จนถึงชั้นที่ 4 ให้ 4 คะแนน

2. แบบทดสอบวัดความรู้ลึกต่อคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ มีจำนวน 40 ข้อ ซึ่งมีรูปแบบเป็นลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า ให้ผู้ตอบประเมิน 4 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง การตรวจให้คะแนน ข้อความเป็นเชิงบวกให้คะแนน 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ ส่วนข้อความในเชิงลบ ให้คะแนนเป็น 1, 2, 3 และ 4 ตามลำดับ

3. แบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมในขณะที่มีสถานการณ์บังคับในแบบของรูปภาพ โดยจะเขียนรูปภาพเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์ รูปภาพในแต่ละข้อ จะมีตัวเลือก 4 ตัวเลือก เช่นเดียวกับในฉบับที่ 1 แบบทดสอบฉบับนี้มี 20 ข้อ

แบบทดสอบทั้ง 3 ฉบับ นำไปหาคุณภาพกับกลุ่มตัวอย่าง 378 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น โดยวิธี Alpha Coefficient เป็น 0.559, 0.859 และ 0.774 ตามลำดับ และโดยวิธี Split-half ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.951, 0.974 และ 0.971 ตามลำดับ และหาความเที่ยงตรงตามสภาพปัจจุบันโดยนอันดับของคะแนนไปหาความสัมพันธ์กับอันดับที่ได้จากการให้คะแนนของครู โดยใช้สูตร Spearman rank order Coefficient ได้ค่าความเที่ยงตรงเป็น 0.32, 0.28 และ 0.53 ตามลำดับ

ฉลุยศรี มีใจเย็น (ฉลุยศรี มีใจเย็น 2526 : 46 - 48, 71) ได้สร้างแบบทดสอบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความกตัญญูทเวที จำนวน 40 ข้อ ลักษณะแบบทดสอบเป็นชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ตามระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโกลเบอร์ก ชั้นที่ 1 ถึงชั้นที่ 4 ปีกาถามและตัวเลือกในรูปแบบของสถานการณ์สมมุติ ดังตัวอย่าง

2. ถ้านักเรียนเป็นสุรภูติจะพูดเช่นนั้นหรือไม่

ก. พูด (หาข้อข้อ 3(1))

ข. ไม่พูด (หาข้อข้อ 3(2))

ค. ไม่แน่ใจ (ผ่านไปหาสถานการณ์ที่ 1)

3(1) ถ้าพูดเพราะเหตุใด

ก. ไม่อยากรวมกระทำผิดเพราะอาจถูกครูลงโทษเมื่อถูกจับได้

ข. ไม่ต้องการให้เพื่อนลุ่มหลงในอบายมุข

ค. ใคร ๆ เห็นเพื่อนจะทำสิ่งไม่ดีเขาก็ห้ามทั้งนั้น

3(2) ถ้าไม่พูดเพราะเหตุใด

ก. เพื่อนคนอื่น ๆ ก็ไม่มีใครคัดค้านเหมือนกัน

ข. ไม่อยากขัดคอเพื่อน ๆ

ค. ยึดถือตามเสียงส่วนใหญ่แบบประชาธิปไตย

การให้คะแนน ให้ตามข้อคำถามดังนี้คือ คำถามข้อ 1 ให้คะแนน 1, -1 และ 0 ตามลำดับ สำหรับสถานการณ์ในทางดี ส่วนสถานการณ์ในทางลบให้คะแนน -1, 1 และ 0 ตามลำดับ คำถามข้อ 2 ให้คะแนน 1, -1, 0 ตามลำดับถ้าเป็นสถานการณ์ในทางดี และให้ -1, 1 และ 0 ตามลำดับถ้าเป็นสถานการณ์ทางลบ คำถามข้อ 3 ให้คะแนนเป็น 0, 1 และ 2 ตามลำดับ สำหรับเหตุผลในทางดี และให้ 0, -1, -2 สำหรับเหตุผลในทางลบ

คุณภาพของแบบทดสอบหาได้จากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 945 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสอบซ้ำของแต่ละด้านและรวมทุกด้านตั้งแต่ 0.892 - 0.953 และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าตั้งแต่ 0.609-0.890 และค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้จักอยู่แล้ว ตั้งแต่ 10.071 - 15.908

จากการที่ได้ศึกษาถึงพัฒนาการของการสร้างแบบทดสอบวัดทางค่านิยมคุณธรรมจริยธรรม และจากผลงานวิจัยต่าง ๆ ปรากฏว่า ยังไม่เคยมีใครสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ค่านิยม มาก่อนเลย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและได้สร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมค่านิยมนี้โดยตรงขึ้นมา เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรม ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชายและหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2529 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดราชบุรี มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 5,998 คน จากจำนวน 142 ห้องเรียนใน 24 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชายและหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2529 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดราชบุรี มีจำนวน 952 คน ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) มีขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) คือขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก และมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) ซึ่งมีขั้นตอนการสุ่มดังนี้

ขั้นที่ 1 ประมาณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยด้วยความเชื่อมั่น 95 % ($\alpha = .05$) ซึ่งเทียบจากตารางขนาดกลุ่มตัวอย่าง ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 375 คน (ลวน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 287 อ้างอิงมาจาก Mercado 1977)

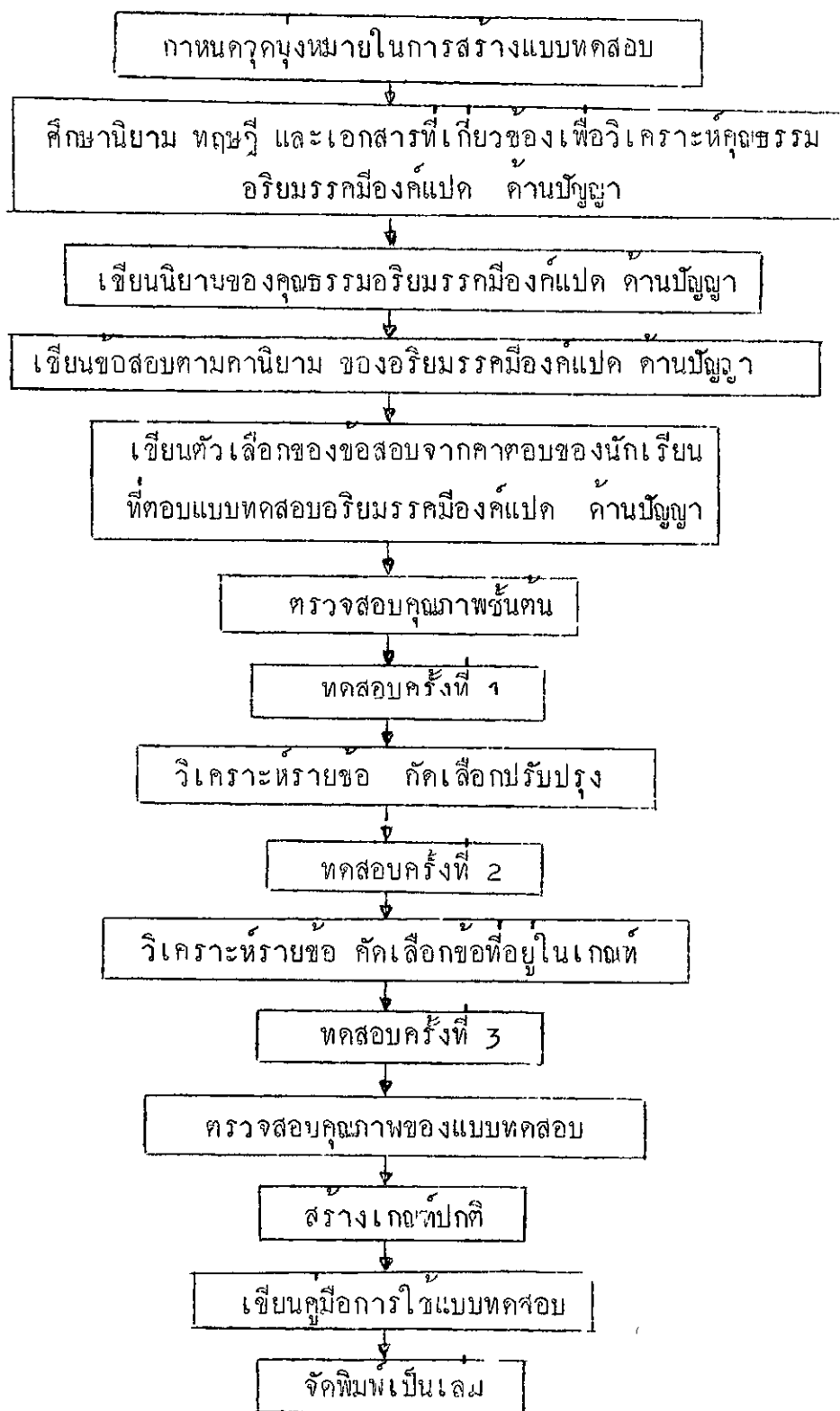
ขั้นที่ 2 สุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มาประมาณ 50 % ในสัดส่วนที่เท่ากัน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้จำนวนโรงเรียนมาทั้งหมด 12 โรงเรียน

ขั้นที่ 3 สุ่มห้องเรียนจากโรงเรียนที่สุ่มมาในขั้นที่ 2 โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งแสดงรายละเอียดไว้ในตารางที่ 2

ตาราง 2 รายชื่อโรงเรียนและจำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบแต่ละครั้ง

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
เบญจมาชุกติ (เมือง)	1 (40)		2 (90)
บางแพปฐมพิทยา (บางแพ)		1 (40)	1 (43)
ปากท่อพิทยาคม (ปากท่อ)		1 (40)	1 (42)
วัดเพลง โสภณศิริราษฎร์ (วัดเพลง)	1 (38)		2 (80)
รัฐราษฎร์อุปถัมภ์ (เมือง)		1 (38)	1 (40)
แคทรายวิทยา (เมือง)	1 (28)		1 (28)
หนองปลาหม่อพิทยาคม (บ้านโป่ง)	1 (38)		1 (40)
หนองโพวิทยา (โพธาราม)		1 (35)	1 (37)
โพหัก วงศ์สมบุรณ์ราษฎร์อุปถัมภ์ (บางแพ)		1 (33)	
คุรุราษฎร์รังสฤษฎ์ (จอมบึง)			2 (78)
หามะขามวิทยา (โพธาราม)		1 (34)	1 (36)
คอนก้างวิทยา (ดำเนินสะดวก)	1 (37)		1 (38)
รวม	5 (180)	6 (220)	14 (552)

วิธีดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนับัญญา

การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนัญญา ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนตามแผนผังข้างต้น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบทดสอบ

1.1 เพื่อสร้างเครื่องมือวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนัญญา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.2 เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนัญญา เกี่ยวกับความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรง

1.3 เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนัญญา

2. ศึกษา नियม ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์คุณธรรม อริยมรรคมีองค์แปด คำนัญญา

2.1 ศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.2 รวบรวม नियมของอริยมรรคมีองค์แปด คำนัญญา

2.3 หาพฤติกรรมที่แสดงออกถึงคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนัญญา

3 เขียน नियมของคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนัญญา เป็นในรูป नियมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งสรุปจาก नियมที่ค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ

4. เขียนข้อสอบตาม नियมของอริยมรรคมีองค์แปด คำนัญญา

4.1 แบบทดสอบแบ่งออกเป็น 2 คำนย่อย คือ คำนสัมมาทิฏฐิ และสัมมาสังกัปปะ โดยมีลักษณะของแบบทดสอบแต่ละคำนย่อยเป็นสถานการณ์ (Situation) ซึ่งเป็นสถานการณ์สมมุติที่ประสบในชีวิตประจำวัน ในแต่ละสถานการณ์มี 3 ตัวเลือก

4.2 สร้างสถานการณ์ให้ครอบคลุมอริยมรรคมีองค์แปด คำนัญญา ทั้ง 2 คำนย่อย โดยสร้างสถานการณ์คำนละ 35 สถานการณ์ รวมเป็น 70 สถานการณ์

4.3 สร้างตัวเลือกเพื่อเป็นคำตอบของแบบทดสอบจากแนวคิดของนักเรียน โดยการสร้างสถานการณ์ให้ครอบคลุมอริยมรรคมีองค์แปด คำนัญญา แล้วนำไปให้นักเรียนตอบและนำแนวตอบของนักเรียนมาสร้างเป็นตัวเลือก

4.4 การให้คะแนนแต่ละข้อ เป็นน้ำหนักเป็น 0, 1, 2 สำหรับข้อคำถามในเชิงบวก และให้คะแนน 2, 1, 0 สำหรับข้อคำถามในเชิงลบ

4.5 ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบเบื้องต้น ด้านความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านคุณธรรมและทางด้านการวัดผลการศึกษา พิจารณาตรวจสอบแบบทดสอบในแต่ละด้านเป็นรายสถานการณ์ ว่าวัดได้ตรงกับคุณธรรมในแต่ละด้านหรือไม่ แล้วให้คะแนน + 1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ตรง คะแนน - 1 เมื่อแน่ใจว่าวัดไม่ได้ และ 0 คะแนน เมื่อไม่แน่ใจ

5. ทดสอบครั้งที่ 1 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปทดสอบกับนักเรียนจำนวน 180 คน

6. วิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ จากการทดสอบครั้งที่ 1 เพื่อ

6.1 หาจุดบกพร่องหรือจุดอ่อนของแบบทดสอบ เช่น การใช้ภาษาในข้อคำถาม การดำเนินการสอบ เวลาในการสอบ ความเหมาะสมของรูปแบบข้อสอบ เป็นต้น

6.2 หาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยใช้ t - test เพื่อคัดเลือกรายข้อที่ดี คือมีค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไปตามเกณฑ์ของ เอ็ดเวิร์ด (Edward 1957 : 153) แล้วปรับปรุงข้อคำถามที่ไม่ดี

7 ทดสอบครั้งที่ 2 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแล้วจากการสอบครั้งที่ 1 ไปทดสอบกับนักเรียน จำนวน 220 คน

8. วิเคราะห์ข้อสอบรายข้อจากการทดสอบครั้งที่ 2 เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามเป็นรายข้อ โดยใช้ t - test แล้วคัดเลือกรายข้อที่ดี คือข้อที่มีค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป

9. ทดสอบครั้งที่ 3 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกได้จากการทดสอบครั้งที่ 2 ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 552 คน

10. ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ คือ

10.1 หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร Alpha - Coefficient

10.2 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยใช้วิธีเทคนิคกลุ่มที่รู้จักอยู่แล้ว (Known Group Technique) ว่ามีความคิดความเห็นต่างกัน หรือไม่

นักเรียนที่รู้ว่าเป็นผู้มีคุณธรรมมากหรือน้อยในแต่ละด้าน ซึ่งได้จากการสังเกตของครูที่ปรึกษา ครูประจำวิชา ครูแนะแนวและหัวหน้าชั้นนักเรียนชายหญิง รวม 5 คน

นักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศวิทย์ จำนวน 30 คน

เด็กจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง (บ้านเมตตา) จำนวน 30 คน

10.3 หาค่าความเที่ยงตรงตามสภาพ (Concurrent Validity) โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนผลการตอบแบบทดสอบกับคะแนนจากการสังเกตของครูรวมกับเพื่อนนักเรียน 5 คน ใช้สูตร Pearson Product Moment Correlation Coefficient (r)

11 สร้างเกณฑ์ปกติ นำคะแนนจากการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างในครั้งที่ 3 ไปคำนวณหาค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile Rank) แล้วเทียบหาค่า ที - ปกติ (T - Score)

12 เขียนคู่มือการใช้แบบทดสอบ และจัดทำเป็นรูปเล่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญา ในรูปของสถานการณ์ที่เกี่ยวกับคุณธรรมย่อยทั้งสองด้านคือด้านสัมมาทิฐิและด้านสัมมาสังกัปปะ ซึ่งในแต่ละสถานการณ์ถูกเก็บเรื่องราวสมมุติสั้น ๆ ที่พบเห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ให้นักเรียนพิจารณาว่าตนเองจะมีความเห็นความคติอย่างไรถ้าอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้น แบบทดสอบฉบับนี้มีข้อสอบในแต่ละคุณธรรมย่อยด้านละ 35 สถานการณ์ รวมทั้งฉบับมี 70 สถานการณ์ ดังตัวอย่าง

- คำชี้แจง 1. แบบทดสอบฉบับนี้ปัจจุบันมุ่งหมายเพื่อต้องการทราบความเห็นและความคิดของนักเรียนว่านักเรียนมีความเห็นและความคิดอย่างไรในสถานการณ์ที่กำหนดให้
- การตอบที่นักเรียนเลือกตอบในแต่ละข้อนั้นไม่มีข้อใดถูกหรือผิดอย่างแท้จริง และไม่กระทบกระเทือนผลการเรียนของนักเรียน จึงขอให้นักเรียนตอบให้ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด
2. การตอบคำถามแต่ละข้อนั้น ขอให้ทำอย่างรวดเร็วที่สุดโดยเมื่ออ่านข้อคำถามจบแล้วให้เลือกตอบทันที
3. วิธีทำตอบให้นักเรียนหาเครื่องหมาย X ลงในช่อง ☐ ใต้ตัวอักษร ก, ข หรือ ค ซึ่งตรงกับตัวเลือกที่นักเรียนตอบในแต่ละข้อคำถามในกระดาษคำตอบ

ตัวอย่างแบบทดสอบด้านสัมมาติฐิ

- (๐) ครูลัดดาเป็นครูที่นักเรียนรักและเชื่อใจมาก วันหนึ่งครูลัดดาบอกกับฉัตรว่า "เมื่อคืนเห็นผีกระสือที่ข้างบ้าน" ถ้าท่านเป็นฉัตรจะเชื่อครูลัดดาหรือไม่
- ก. เชื่อครูลัดดาบอก เพราะครูลัดดาเป็นคนน่าเชื่อใจ
- ข. คาบอกของครูลัดดาไม่น่าเชื่อ เพราะไม่มีพยานหลักฐาน
- ค. ไม่เชื่อที่ครูลัดดาบอกว่าจริง เพราะผีกระสือไม่น่าจะมีตัวตนจริง

ตัวอย่างแบบทดสอบด้านสัมมาสังกัปปะ

- (๐๐) จำรัสกำลังระบายสีรูปวาดอยู่จะเสร็จอยู่แล้ว ก็พอดีเพื่อนมาชวนโก๊ะโดยบังเอิญ ทำให้สีเลอะเทอะไปหมด ถ้าท่านเป็นจำรัสจะคิดหาอย่างไร
- ก. คิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่สมควรโต้ตอบและเพื่อนก็ไม่ได้แกล้งทำ
- ข. คิดเกือบจะเจตนาแล้ว แต่ไม่ทำเพราะเห็นว่าเป็นเพื่อนกัน
- ค. ทำใจเย็น ๆ ไว้ก่อน แล้วคิดหาทางแก้ล้างคืนในภายหลัง

การให้คะแนน

ถ้ามีความคิด หรือความเห็นอยู่ในระดับที่ถูกต้อง ให้ 2 คะแนน ถ้าเป็นความคิด หรือความเห็นที่ถูกต้องแต่ยังไม่ถูกต้องไม่เพียงพอ ให้ 1 คะแนน และถ้าเป็นความคิดหรือความเห็นที่ไม่ถูกต้อง ให้ 0 คะแนน

จากตัวอย่าง สถานการณ์ที่ (๐) คำตอบข้อ ก, ข และ ค ให้คะแนน ๐, 1 และ 2 ตามลำดับ สถานการณ์ที่ (๐๐) คำตอบข้อ ก, ข และ ค ให้คะแนน 2, 1 และ ๐ ตามลำดับ

วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินงานเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียน เพื่อ กำหนดวันและเวลาในการทดสอบ
2. เตรียมแบบทดสอบให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่สอบในแต่ละครั้ง วางแผน ในการดำเนินการสอบ และผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอบเอง
3. อธิบายให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเข้าใจวัตถุประสงค์ และผลประโยชน์ที่จะ ได้รับจากการหาแบบทดสอบ
4. อธิบายให้นักเรียนที่เข้าสอบทุกคนเข้าใจวิธีทำแบบทดสอบวัตถุประสงค์ของเครื่องมือ เครื่องใช้ และวิธีการตอบเสียก่อนที่จะให้ทุกคนเริ่มค้นหา
5. นำแบบทดสอบไปสอบกับกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้
 - 5.1 นำแบบทดสอบไปสอบครั้งที่ 1 กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 180 คน เพื่อปรับปรุงข้อสอบ และคัดเลือกรูปแบบข้อสอบ
 - 5.2 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกรูปแบบและปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบครั้งที่ 2 กับ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 220 คน เพื่อคัดเลือกรูปแบบข้อสอบที่ดี

5.3 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกแล้วจากการสอบครั้งที่ 2 ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างครั้งที่ 3 จำนวน 552 คน เพื่อหาคุณภาพและเกณฑ์ปกติ และไปทดสอบกับนักเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์ เด็กจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง (บ้านเมตตา) จำนวนกลุ่มละ 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

วิธีจัดการข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของแบบทดสอบ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด
2. วิเคราะห์ข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) เพื่อหาค่าอำนาจจากเนก โดยใช้ t-test แบบเทคนิค 25 % ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ เอ็ดเวิร์ด (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ อ้างอิงมาจาก Edwards 1957 : 152 - 154)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2 + S_L^2}{n}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจากเนกของแบบทดสอบ
	$\bar{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มใดคะแนนสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มใดคะแนนต่ำ
	S_H^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มใดคะแนนสูง
	S_L^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มใดคะแนนต่ำ
	n	แทน	จำนวนผู้ตอบแบบทดสอบในแต่ละกลุ่ม

3. หากำความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา
($\mathcal{L}$ - Coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 171)

$$\mathcal{L} = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_1^2}{s_t^2} \right\} .$$

เมื่อ	$\mathcal{L}$	แทน	สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	s_1^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	s_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

4. หากความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ

4.1 หากความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity)
ด้วยเทคนิคกลุ่มที่รู้จักอยู่แล้ว (Known Group Technique) ในการเปรียบเทียบ
ใช้ t - test (สุนันท์ ศลโกสุบ 2524 : 289)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ	t	แทน	Distribution ของ t
	s_1^2, s_2^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ
	$\bar{X}_1, \bar{X}_2$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ
	n_1, n_2	แทน	จำนวนคนในกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

4.2 หาความเที่ยงตรงตามสภาพ (Concurrent Validity)

โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากการทดสอบกับคะแนนที่ได้จากการสังเกตของครู
ร่วมกับนักเรียน โดยใช้สูตรของ Pearson Product Moment Correlation
Coefficient (r)

5 หาค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile Rank) โดยใช้สูตร (สมบูรณ์
จิตพงษ์ และสาเร้ง บุญเรืองรัตน์ 2524 : 92)

$$PR = \frac{100}{N} (cf + \frac{1}{2} f)$$

เมื่อ	PR	แทน	ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์
	f	แทน	ความถี่ของแต่ละช่วงคะแนน
	cf	แทน	ความถี่สะสม
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

6. หาคะแนนเกณฑ์ปกติ (Norms) โดยหาคะแนนที-ปกติ แบบยืดพื้นที่ได้โค้ง
เป็นหลัก (Area Transformation) จากการหาค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile)
แล้วนำค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ได้ไปเปิดตารางสำหรับเปลี่ยนเป็นคะแนนทีปกติ (Normalized
T - Score) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2522 . 148 - 153)

7. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) เพื่อหา
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน (Intercorrelation) ในแต่ละคุณธรรมย่อยของ
แบบทดสอบ โดยใช้สูตร (บังอร ภาวภิรมย์ขวัญ 2523 . 115)

$$r_{XY} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2] [N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{XY}	แทน	สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร X กับตัวแปร Y
	ΣX	แทน	ผลรวมจากผลการวัดตัวแปร X
	ΣY	แทน	ผลรวมจากผลการวัดตัวแปร Y
	ΣXY	แทน	ผลรวมของผลคูณระหว่าง X กับ Y
	ΣX^2	แทน	ผลรวมกำลังสองของ X
	ΣY^2	แทน	ผลรวมกำลังสองของ Y
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เข้าใจตรงกันในการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
n	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบ
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
S^2	แทน	ค่าความแปรปรวน
SE_{meas}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา t - Distribution
r_{tt}	แทน	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
T	แทน	คะแนน T - ปกติ (Normalized T - Score)
X_1	แทน	คะแนนจากแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสัมมาทิฐิ
X_2	แทน	คะแนนจากแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสัมมาสังกัปปะ
X_3	แทน	คะแนนรวมจากแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตอน ๆ ดังนี้

1. การประเมินคุณภาพของแบบทดสอบขั้นต้น

- 1.1 รายละเอียดเบื้องต้นของแบบทดสอบ
- 1.2 ความเที่ยงตรงเชิงพื้นผิว (Face Validity)
2. การทดลองแบบทดสอบครั้งที่ 1
 - 2.1 รายละเอียดของแบบทดสอบ
 - 2.2 วิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ
 - 2.3 การปรับปรุงและคัดเลือกข้อสอบเพื่อนำไปทดลองครั้งที่ 2
3. การทดลองแบบทดสอบครั้งที่ 2
 - 3.1 รายละเอียดของแบบทดสอบ
 - 3.2 การวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ
 - 3.3 การปรับปรุงและคัดเลือกข้อสอบเพื่อนำไปทดสอบครั้งที่ 3
4. การทดลองแบบทดสอบครั้งที่ 3
 - 4.1 รายละเอียดของแบบทดสอบ
 - 4.2 การวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายข้อ
 - 4.3 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของแบบทดสอบโดยวิธีเทคนิคกลุ่มที่รู้จักอยู่แล้ว (Known Group Technique)
 - 4.4 ความเที่ยงตรงตามสภาพ (Concurrent Validity)
 - 4.5 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบแต่ละด้าน
 - 4.6 คะแนนเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบทดสอบ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การประเมินคุณภาพของแบบทดสอบขั้นต้น

- 1.1 รายละเอียดของแบบทดสอบ

แบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปดด้านปัญญา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น

- 2 ด้านย่อยคือ

1.1.1 แบบทดสอบ วัดค่านิยมมาทิจู

1.1.2 แบบทดสอบ วัดค่านิยมมาสังกับปะ

1.2 ความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity)

ในการประเมินคุณภาพของแบบทดสอบขั้นต้นนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดคุณธรรม อริยมรรคมีองค์แปด ค่านิยมมาทิจู ให้ผู้เชี่ยวชาญค่านิยมและผู้เชี่ยวชาญทางศาสนาพุทธ จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้พิจารณาข้อสอบเป็นรายข้อ แบบทดสอบในเบื้องต้นมีจำนวนทั้งหมด 82 ข้อ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขข้อสอบทางค่านิยมมาทิจูเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ผลการพิจารณาแบบทดสอบจากผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่า มีความเห็นสอดคล้องกันเป็นรายข้อตั้งแต่ 60 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป ได้ข้อสอบผ่านการพิจารณาขั้นต้นจำนวน 76 ข้อ

2. การทดลองแบบทดสอบครั้งที่ 1

2.1 รายละเอียดของแบบทดสอบ

รายละเอียดของแบบทดสอบประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สอบ จำนวนข้อของแบบทดสอบ เวลาที่ใช้ในการสอบ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกระจาย และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งสองด้านจากการทดลองครั้งที่ 1

แบบทดสอบ	N	n	เวลา (นาที)	$\bar{X}$	S	V	r_{tt}
X_1	180	37	35	52.178	9.873	18.922	.802**
X_2	180	39	35	54.376	10.485	19.282	.806**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า แบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนัญญา ซึ่งแบ่งเป็นค่านสัมมาทิฐิ จำนวน 37 ข้อ มีคะแนนเต็ม 74 คะแนน ใช้เวลาสอบ 35 นาที มีค่าเฉลี่ย 52.178 ซึ่งมีค่าสูงกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม 15.178 คะแนน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.873 ค่าความเชื่อมั่น .802 และมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกระจาย 18.992 ค่านสัมมาสังกัปปะ จำนวน 39 ข้อ มีคะแนนเต็ม 78 คะแนน ใช้เวลาสอบ 35 นาที มีค่าเฉลี่ย 54.376 ซึ่งมีค่าสูงกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม 15.376 คะแนน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.485 ค่าความเชื่อมั่น .806 และมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกระจาย 19.282 ซึ่งสูงกว่าแบบทดสอบค่านสัมมาทิฐิ แสดงว่าคะแนนจากแบบทดสอบค่านสัมมาสังกัปปะมีการกระจายมากกว่าคะแนนจากแบบทดสอบค่านสัมมาทิฐิ

2.2 การวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ

ผู้วิจัยได้นำผลการทดลองครั้งที่ 1 มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ ซึ่งมีกลุ่มสูง กลุ่มต่ำ กลุ่มละ 45 คน และทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยโดยใช้ t - test ได้ผลการวิเคราะห์ที่ตารางที่ 4 และ 5

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวน และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนัญญา ค่านสัมมาทิฐิ จากการทดลองครั้งที่ 1

ข้อ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	หมายเหตุ
	$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2		
1	1.533	0.300	1.079	0.468	3.475	คัดเลือกไว้
2	1.667	0.318	1.333	0.454	2.962	คัดเลือกไว้
3	1.867	0.118	1.089	0.583	6.233	คัดเลือกไว้
4	1.733	0.336	1.511	0.437	1.694	ปรับปรุง
5	1.467	0.618	0.978	0.522	3.072	คัดเลือกไว้

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	หมายเหตุ
	$\bar{x}$	s^2	$\bar{x}$	s^2		
6	1.956	0.043	1.244	0.416	7.050	คัดเลือกไว้
7	1.889	0.101	1.067	0.655	6.342	คัดเลือกไว้
8	1.956	0.430	1.089	0.719	5.426	คัดเลือกไว้
9	1.956	0.430	1.022	0.658	6.007	คัดเลือกไว้
10	1.489	0.346	0.889	0.646	4.041	คัดเลือกไว้
11	1.711	0.301	1.467	0.418	1.937	คัดเลือกไว้
12	1.800	0.209	1.044	0.680	5.379	คัดเลือกไว้
13	1.489	0.256	0.956	0.543	4.000	คัดเลือกไว้
14	1.333	0.318	0.911	0.446	3.329	คัดเลือกไว้
15	1.511	0.346	0.800	0.573	4.975	คัดเลือกไว้
16	1.467	0.300	1.133	0.527	2.464	คัดเลือกไว้
17	1.867	0.209	1.178	0.559	5.274	คัดเลือกไว้
18	1.933	0.064	1.222	0.495	6.379	คัดเลือกไว้
19	1.889	0.101	0.978	0.568	7.472	คัดเลือกไว้
20	1.756	0.189	1.087	0.674	4.831	คัดเลือกไว้
21	1.733	0.200	1.089	0.583	4.882	คัดเลือกไว้
22	1.889	0.146	0.956	0.680	6.886	คัดเลือกไว้
23	1.911	0.083	1.022	0.659	6.923	คัดเลือกไว้
24	1.800	0.164	1.222	0.677	4.228	คัดเลือกไว้
25	1.800	0.209	1.133	0.709	4.670	คัดเลือกไว้

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อ	กลุ่มสูง	กลุ่มต่ำ			หมายเหตุ
	$\bar{x}$	$\bar{x}$	s^2		
26	0.301	0.867	0.527	6.716	คัดเลือกไว้
27	0.507	1.067	0.700	3.352	คัดเลือกไว้
28	0.340	1.089	0.537	2.385	คัดเลือกไว้
29	0.195	1.289	0.619	3.963	คัดเลือกไว้
30	0.256	1.467	0.482	1.906	คัดเลือกไว้
31	0.189	1.000	0.545	5.919	คัดเลือกไว้
32	0.345	1.311	0.583	1.086	ปรับปรุง
33	0.064	1.489	0.483	4.027	คัดเลือกไว้
34	0.219	0.800	0.664	6.346	คัดเลือกไว้
35	0.268	1.356	0.507	3.216	คัดเลือกไว้
36	0.446	1.178	0.740	3.148	คัดเลือกไว้
37	0.101	1.311	0.583	4.688	คัดเลือกไว้

จากตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า แบบทดสอบค่า t สัมมาทฤษฎี มีทั้งหมด 37 ข้อ มีอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.086 ถึง 7.427 มีข้อที่มีอำนาจจำแนกไม่ถึงเกณฑ์ ($t_c < 1.75$) จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 4 และ 32 และจะนำไปปรับปรุงเพื่อทดลองครั้งต่อไป

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวน และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดคุณธรรม
 อริยมรรคองค์แปด ด้านปัญญา ด้านสัมมาสังกัปปะ จากการทดลองสอบครั้งที่ 1

ข้อ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	หมายเหตุ
	$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2		
1	1.933	0.064	1.489	0.619	3.604	คัดเลือกไว้
2	1.333	0.227	1.244	0.234	0.879	คัดออก
3	1.889	0.101	1.711	0.346	1.723	คัดออก
4	1.844	0.134	1.600	0.518	2.027	คัดเลือกไว้
5	1.844	0.134	1.489	0.619	2.744	คัดเลือกไว้
6	1.867	0.209	1.622	0.467	1.999	คัดเลือกไว้
7	1.911	0.083	1.311	0.719	4.494	คัดเลือกไว้
8	1.622	0.240	0.911	0.583	5.257	คัดเลือกไว้
9	1.844	0.134	1.067	0.745	5.559	คัดเลือกไว้
10	1.933	0.064	1.467	0.618	3.785	คัดเลือกไว้
11	1.822	0.149	1.378	0.649	3.334	คัดเลือกไว้
12	1.956	0.043	1.511	0.528	3.950	คัดเลือกไว้
13	7.889	0.101	1.311	0.492	5.035	คัดเลือกไว้
14	1.800	0.164	1.511	0.437	2.501	คัดเลือกไว้
15	1.956	0.043	1.289	0.619	5.499	คัดเลือกไว้
16	1.711	0.301	1.311	0.583	2.854	คัดเลือกไว้
17	1.956	0.043	1.333	0.636	5.072	คัดเลือกไว้
18	1.644	0.234	1.200	0.527	3.414	คัดเลือกไว้
19	1.956	0.043	1.378	0.513	5.200	คัดเลือกไว้
20	1.644	0.234	1.111	0.419	4.425	คัดเลือกไว้

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	หมายเหตุ
	$\bar{x}$	s^2	$\bar{x}$	s^2		
21	1.711	0.301	1.200	0.618	3.576	คัดเลือกไว้
22	1.889	0.101	1.356	0.643	4.145	คัดเลือกไว้
23	1.956	0.043	1.467	0.482	4.527	คัดเลือกไว้
24	1.978	0.022	1.489	0.437	4.842	คัดเลือกไว้
25	1.844	0.134	1.333	0.591	4.026	คัดเลือกไว้
26	1.956	0.043	1.400	0.564	4.787	คัดเลือกไว้
27	1.733	0.427	1.200	0.755	3.289	คัดเลือกไว้
28	1.756	0.189	1.000	0.591	5.742	คัดเลือกไว้
29	1.956	0.043	1.333	0.636	5.072	คัดเลือกไว้
30	1.778	0.177	1.156	0.589	4.767	คัดเลือกไว้
31	1.822	0.149	1.267	0.654	4.155	คัดเลือกไว้
32	1.911	0.083	1.244	0.643	5.251	คัดเลือกไว้
33	1.911	0.083	1.333	0.682	4.433	คัดเลือกไว้
34	1.867	0.118	1.067	0.609	6.294	คัดเลือกไว้
35	1.911	0.128	1.200	0.754	5.079	คัดเลือกไว้
36	1.578	0.249	1.178	0.649	2.632	คัดเลือกไว้
37	1.911	0.083	1.355	0.643	4.377	คัดเลือกไว้
38	1.822	0.195	1.244	0.734	4.023	คัดเลือกไว้
39	1.822	0.195	1.067	0.791	5.101	คัดเลือกไว้

จากตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า แบบทดสอบค่านับมาสังกัดกับปะมีทั้งหมด 39 ข้อ มีอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.879 ถึง 6.249 มีข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกไม่ถึงเกณฑ์ ($t < 1.75$) จำนวน 2 ข้อ คือข้อ 2 และ 3 และจะตัดออกในการทดลองครั้งต่อไป

2.3 การปรับปรุงและคัดเลือกข้อสอบเพื่อนำไปทดลองสอบครั้งที่ 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองสอบในครั้งที่ 1 พบว่าคำถามบางข้อยังมีค่าอำนาจจำแนก (ค่า t) อยู่ไม่ถึงเกณฑ์ ดังนั้นในการคัดเลือกข้อสอบเพื่อรวบรวมเป็นฉบับใหม่เพื่อนำไปทดลองสอบในครั้งที่ 2 ผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนกไม่ถึงเกณฑ์บางข้อเพื่อนำไปทดลองใหม่ และตัดข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนกไม่ถึงเกณฑ์บางข้อออกเหลือข้อสอบที่ใช้ได้แต่ละค่าน้อยดังนี้

แบบทดสอบค่านับมาทฤษฎี จำนวน 37 ข้อ

แบบทดสอบค่านับมาสังกัดกับปะ จำนวน 37 ข้อ

3 การทดลองแบบทดสอบครั้งที่ 2

3.1 รายละเอียดของแบบทดสอบ

รายละเอียดของแบบทดสอบประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สอบ จำนวนข้อของแบบทดสอบ เวลาที่ใช้ในการสอบ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกระจาย และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งสองด้าน จากการทดลองครั้งที่ 2

แบบทดสอบ	N	n	เวลา (นาที)	$\bar{X}$	S	V	r_{tt}
X_1	220	37	30	53.664	10.509	19.583	.870 ^{**}
X_2	220	37	30	52.900	11.874	22.446	.887 [*]

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า แบบทดสอบวัดคุณธรรม อริยมรรคมีองค์แปด คำนปัญญา ซึ่งแบ่งเป็นค่านสัมมาทิฏฐิจำนวน 37 ข้อ มีคะแนนเต็ม 74 คะแนน ใช้เวลาสอบ 30 นาที มีค่าเฉลี่ย 53.664 ซึ่งมีค่าสูงกว่าครึ่งหนึ่งของ คะแนนเต็ม 16.664 คะแนน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.509 ค่าความเชื่อมั่น .870 และค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกระจาย 19.583 ค่านสัมมาสังกัปปะจำนวน 37 ข้อ มีคะแนนเต็ม 74 คะแนน ใช้เวลาสอบ 30 นาที มีค่าเฉลี่ย 52.900 ซึ่งมีค่า สูงกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม 15.900 คะแนน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 11.874 ค่าความเชื่อมั่น .887 และค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกระจาย 22.446 ซึ่งสูงกว่าแบบ ทดสอบค่านสัมมาทิฏฐิ แสดงว่าคะแนนจากแบบทดสอบค่านสัมมาสังกัปปะมีการกระจาย มากกว่าคะแนนจากแบบทดสอบค่านสัมมาทิฏฐิ

3.2 การวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ

ผู้วิจัยได้นำผลการทดลองครั้งที่ 2 มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ ซึ่งปีกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำกลุ่มละ 55 คน และทดสอบความ แตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยโดยใช้ $t - test$ ได้ผลการวิเคราะห์ดังตาราง 7 และ 8

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวนและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดคุณธรรม อริยมรรคมีองค์แปด คำนปัญญา ค่านสัมมาทิฏฐิ จากการทดลองสอบครั้งที่ 2

ข้อ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	หมายเหตุ
	$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2		
1	1.418	0.248	0.836	0.287	5.901	คัดเลือกไว้
2	1.964	0.036	1.164	0.473	8.316	คัดเลือกไว้
3	1.909	0.084	1.473	0.328	5.038	คัดเลือกไว้
4	1.309	0.551	0.764	0.665	3.665	ตัดออก

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	หมายเหตุ
	$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2		
5	2.000	0.000	1.618	0.574	3.739	คัดเลือกไว้
6	1.727	0.202	1.200	0.385	5.101	คัดเลือกไว้
7	1.618	0.240	1.127	0.409	4.520	คัดเลือกไว้
8	1.836	0.288	0.818	0.707	7.769	คัดเลือกไว้
9	1.527	0.365	1.000	0.593	3.993	คัดเลือกไว้
10	1.909	0.158	1.436	0.658	3.883	คัดเลือกไว้
11	1.673	0.224	1.054	0.571	5.149	คัดเลือกไว้
12	1.364	0.421	0.836	0.584	3.906	คัดเลือกไว้
13	1.545	0.475	1.127	0.817	2.727	คัดออก
14	1.727	0.239	1.218	0.581	4.169	คัดเลือกไว้
15	1.927	0.069	0.982	0.722	7.880	คัดเลือกไว้
16	1.982	0.018	1.127	0.595	8.099	คัดเลือกไว้
17	1.836	0.251	1.163	0.694	5.142	คัดเลือกไว้
18	1.982	0.018	1.236	0.665	6.694	คัดเลือกไว้
19	1.527	0.365	0.818	0.596	5.364	คัดเลือกไว้
20	1.982	0.018	1.309	0.699	5.894	คัดเลือกไว้
21	1.855	0.201	1.054	0.645	6.458	คัดเลือกไว้
22	1.927	0.105	1.054	0.645	7.476	คัดเลือกไว้
23	1.636	0.273	1.182	0.522	3.776	คัดเลือกไว้
24	1.563	0.399	1.036	0.517	4.084	คัดเลือกไว้

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อ	คุณสมบัติ		สมบัติ		t	หมายเหตุ
	$\bar{x}$		$\bar{x}$	s^2		
25	1.582	0.433	0.745	0.712	5.801	คัดลอกไว้
26	1.636	0.309	0.818	0.670	6.131	คัดลอกไว้
27	1.927	0.106	1.236	0.702	5.701	คัดลอกไว้
28	1.618	0.351	0.818	0.559	6.219	คัดลอกไว้
29	1.964	0.036	1.109	0.617	7.846	คัดลอกไว้
30	1.909	0.084	1.127	0.558	7.238	คัดลอกไว้
31	1.964	0.036	1.200	0.718	6.525	คัดลอกไว้
32	1.509	0.625	0.564	0.547	6.474	คัดลอกไว้
33	1.891	0.099	0.855	0.608	9.137	คัดลอกไว้
34	1.927	0.106	0.964	0.776	7.605	คัดลอกไว้
35	1.818	0.189	0.964	0.665	6.853	คัดลอกไว้
36	1.819	0.099	1.109	0.654	6.683	คัดลอกไว้
37	2.000	0.000	1.436	0.658	5.054	คัดลอกไว้

จากตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า แบบทดสอบค่าสัมมาทฤษฎี
จำนวน 37 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 2.727 ถึง 9.137 ทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนก
สูงอย่างเชื่อมั่นได้เพราะค่า t สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ($t > 1.75$)

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวน และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดคุณธรรม
 อริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา ด้านสัมมาสังกัปปะ จากการทดลองสอบครั้งที่ 2

ข้อ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	หมายเหตุ
	$\bar{x}$	s^2	$\bar{x}$	s^2		
1	1.909	0.084	1.345	0.564	5.196	คัดเลือกไว้
2	1.800	0.163	1.455	0.623	2.886	คัดออก
3	1.855	0.127	1.055	0.645	6.752	คัดเลือกไว้
4	1.891	0.099	1.145	0.756	5.983	คัดเลือกไว้
5	1.909	0.084	1.345	0.638	4.923	คัดเลือกไว้
6	1.655	0.267	0.873	0.632	6.117	คัดเลือกไว้
7	1.909	0.084	1.236	0.591	6.075	คัดเลือกไว้
8	1.945	0.052	0.836	0.658	9.761	คัดเลือกไว้
9	1.873	0.113	1.255	0.675	5.163	คัดเลือกไว้
10	1.945	0.089	1.200	0.607	6.618	คัดเลือกไว้
11	1.836	0.176	1.000	0.667	6.753	คัดเลือกไว้
12	1.836	0.139	1.036	0.665	6.617	คัดเลือกไว้
13	1.909	0.084	0.982	0.759	7.488	คัดเลือกไว้
14	1.745	0.304	0.873	0.780	6.211	คัดเลือกไว้
15	1.927	0.106	1.073	0.587	7.608	คัดเลือกไว้
16	1.655	0.230	1.055	0.756	4.481	คัดเลือกไว้
17	1.982	0.018	1.127	0.669	7.650	คัดเลือกไว้
18	1.655	0.230	1.145	0.608	4.132	คัดออก
19	1.764	0.221	1.145	0.719	4.735	คัดเลือกไว้
20	1.909	0.084	1.382	0.722	4.353	คัดเลือกไว้

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อ ทว	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	หมายเหตุ
	$\bar{x}$	s^2	$\bar{x}$	s^2		
21	1.945	0.052	1.255	0.712	5.854	คัดเลือกไว้
22	1.927	0.106	1.345	0.675	4.884	คัดเลือกไว้
23	1.872	0.113	1.127	0.558	6.745	คัดเลือกไว้
24	1.891	0.136	0.945	0.534	8.571	คัดเลือกไว้
25	1.818	0.152	1.055	0.867	5.605	คัดเลือกไว้
26	1.764	0.184	0.964	0.591	6.739	คัดเลือกไว้
27	1.982	0.018	1.018	0.759	8.111	คัดเลือกไว้
28	1.727	0.202	1.036	0.554	5.894	คัดเลือกไว้
29	1.873	0.113	1.218	0.581	5.831	คัดเลือกไว้
30	1.855	0.127	1.109	0.692	6.113	คัดเลือกไว้
31	1.909	0.084	1.072	0.698	7.019	คัดเลือกไว้
32	1.818	0.226	0.945	0.719	6.660	คัดเลือกไว้
33	1.909	0.084	1.291	0.692	5.209	คัดเลือกไว้
34	1.691	0.218	0.873	0.669	6.441	คัดเลือกไว้
35	1.891	0.099	1.236	0.665	5.557	คัดเลือกไว้
36	1.873	0.150	0.854	0.793	7.782	คัดเลือกไว้
37	1.873	0.113	0.891	0.729	7.936	คัดเลือกไว้

จากตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า แบบทดสอบค่า t สัมพันธ์กับปะ
จำนวน 37 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 2.886 ถึง 9.761 ทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนก
สูงอย่างเชื่อมั่นได้เพราะค่า t สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ($t > 1.75$)

3.3 การคัดเลือกข้อสอบเพื่อนำไปทดสอบครั้งที่ 3

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองสอบครั้งที่ 2 พบว่า ค่าตามทุกข้อมีค่า
อำนาจจำแนกสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด จึงได้คัดเลือกข้อสอบและรวบรวมเป็นฉบับใหม่สำหรับ
นำไปทดสอบครั้งที่ 3 เพื่อหาคุณภาพครั้งสุดท้าย โดยพิจารณาคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจ
จำแนกสูงไว้แต่ละ 35 ข้อ รวมทั้งฉบับเป็น 70 ข้อ

4. การทดลองแบบทดสอบครั้งที่ 3

4.1 รายละเอียดของแบบทดสอบ

รายละเอียดของแบบทดสอบประกอบด้วย จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สอบจำนวนข้อ
ของแบบทดสอบ เวลาที่ใช้สอบ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์
แห่งการกระจาย ค่าความเชื่อมั่น และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด ดังแสดง
ในตาราง 9

ตาราง 9 ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแต่ละฉบับและรวมทั้งฉบับจาก
การทดลองสอบครั้งที่ 3

แบบทดสอบ	N	n	เวลา (นาที)	$\bar{X}$	S	V	r_{tt}	SE _{meas}
X_1	552	35	25	46.676	11.885	25.463	.878**	± 4.151
X_2	552	35	25	45.366	12.190	26.870	.884**	± 4.152
X_3	552	70	50	92.042	23.507	25.539	.938**	± 5.853

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า แบบทดสอบวัดคุณธรรม
 อริยมรรคมีองค์แปด คำนวณจำนวน 70 ข้อ มีคะแนนเต็ม 140 คะแนน ใช้เวลาสอบ
 50 นาที มีค่าเฉลี่ย 92.042 ซึ่งมีค่าสูงกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม 22.042 คะแนน
 แสดงว่า นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างนี้มีคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดค่านิยมมากกว่าระดับ
 ปานกลาง มีความเที่ยงเบนมาตรฐาน 23.507 ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกระจาย
 25.539 และค่าความเชื่อมั่น .938 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคะแนน
 จากการวิเคราะห์ข้อสอบแต่ละด้าน ปรากฏว่า ด้านสมาธิปฏิบัติจำนวน 35 ข้อ มีค่าเฉลี่ย
 46.676 ด้านสมาธิปฏิบัติปะ 35 ข้อ มีค่าเฉลี่ย 45.366 ค่าความเที่ยงเบน
 มาตรฐานด้านสมาธิปฏิบัติ 11.885 ด้านสมาธิปฏิบัติปะ 12.190 ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการ
 กระจายด้านสมาธิปฏิบัติ 25.463 ด้านสมาธิปฏิบัติปะ 26.870 แสดงว่า คะแนนจาก
 แบบทดสอบด้านสมาธิปฏิบัติมีการกระจายมากกว่าคะแนนจากแบบทดสอบด้านสมาธิปฏิบัติ
 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบด้านสมาธิปฏิบัติเท่ากับ .878 ด้านสมาธิปฏิบัติปะเท่ากับ
 .884 แต่ละกามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด
 ของแบบทดสอบด้านสมาธิปฏิบัติเท่ากับ ± 4.151 ด้านสมาธิปฏิบัติปะเท่ากับ ± 4.152
 และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัดของแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ ± 5.853

4.2 การวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ

ผู้วิจัยนำผลการทดสอบครั้งที่ 3 ของแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าอ่านจำแนก
 เป็นรายข้อโดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ ซึ่งมีกลุ่มสูง กลุ่มต่ำ กลุ่มละ 138 คน และ
 ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยโดยใช้ $t - test$ ได้ผลวิเคราะห์ดังตาราง 10
 และ 11

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวน และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดคุณธรรม
 อริยมรรคมีองค์แปด คำนวณด้วย คำนวณสัมมาทิฐิ จากการทดลองสอบครั้งที่ 3

ข้อ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	หมายเหตุ
	$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2		
1	1.500	0.281	1.083	0.673	5.015	
2	1.920	0.074	1.167	0.797	9.478	
3	1.710	0.207	0.957	0.494	10.565	
4	1.471	0.397	0.913	0.518	6.853	
5	1.884	0.132	1.232	0.763	8.096	
6	1.594	0.243	0.870	0.523	9.775	
7	1.587	0.244	0.855	0.446	10.451	
8	1.746	0.191	0.993	0.606	9.908	
9	1.565	0.262	0.681	0.306	13.779	
10	1.887	0.109	1.297	0.648	7.831	
11	1.797	0.236	1.072	0.710	8.756	
12	1.478	0.281	1.152	0.612	4.053	
13	1.761	0.183	1.022	0.722	9.126	
14	1.652	0.243	1.036	0.780	7.155	
15	1.833	0.184	0.826	0.758	12.188	
16	1.899	0.092	0.949	0.632	13.116	
17	1.870	0.129	1.188	0.636	9.160	
18	1.891	0.112	0.841	0.690	13.773	
19	1.638	0.234	0.986	0.671	8.051	
20	1.891	0.112	1.080	0.716	10.470	

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	หมายเหตุ
	$\bar{x}$	s^2	$\bar{x}$	s^2		
21	1.855	0.154	0.920	0.672	12.085	
22	1.674	0.221	1.163	0.653	6.421	
23	1.645	0.260	1.349	0.603	3.743	
24	1.696	0.286	1.014	0.701	8.064	
25	1.667	0.238	0.978	0.649	8.594	
26	1.906	0.086	1.058	0.683	11.360	
27	1.638	0.291	0.971	0.568	8.454	
28	1.862	0.120	1.043	0.627	11.132	
29	1.891	0.098	1.007	0.708	11.567	
30	1.630	0.293	1.022	0.693	7.193	
31	1.862	0.120	0.964	0.721	11.503	
32	1.793	0.221	0.812	0.636	12.499	
33	1.594	0.316	0.906	0.539	8.741	
34	1.638	0.277	0.804	0.684	9.994	
35	1.891	0.096	1.029	0.700	11.336	

จากตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า แบบทดสอบค่า t สัมมาทวิภาคี
 จำนวน 35 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 3.743 ถึง 13.779 ซึ่งค่าอำนาจจำแนก
 ที่ได้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อ ข้อที่ 23 มีค่าอำนาจจำแนกต่ำที่สุด
 และข้อ 9 มีค่าอำนาจจำแนกสูงสุด

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวน และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัด

คุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญา ด้านสัมมาสังกัปปะ จากการทดลองสอบครั้งที่ 3

ข้อ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	หมายเหตุ
	$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2		
1	1.826	0.145	1.087	0.722	9.323	
2	1.797	0.163	1.087	0.691	9.025	
3	1.790	0.196	1.449	0.527	4.711	
4	1.761	0.212	1.065	0.689	8.614	
5	1.841	0.164	0.993	0.606	11.352	
6	1.587	0.259	0.957	0.655	7.741	
7	1.761	0.212	1.263	0.624	6.398	
8	1.899	0.092	0.913	0.678	13.120	
9	1.652	0.228	0.942	0.610	9.111	
10	1.884	0.118	0.855	0.665	13.661	
11	1.725	0.259	1.007	0.679	8.709	
12	1.841	0.150	1.109	0.696	9.349	
13	1.899	0.106	1.000	0.759	11.355	
14	1.652	0.301	1.000	0.803	7.289	
15	1.768	0.179	0.935	0.704	10.414	
16	1.493	0.252	0.964	0.517	7.086	
17	1.768	0.194	1.080	0.687	8.630	
18	1.522	0.251	0.971	0.583	7.088	
19	1.623	0.266	1.275	0.639	4.297	
20	1.870	0.114	1.022	0.766	10.619	

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	หมายเหตุ
	$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2		
21	1.891	0.098	1.167	0.680	9.642	
22	1.870	0.114	1.130	0.669	9.824	
23	1.804	0.188	0.790	0.576	13.628	
24	1.826	0.203	1.104	0.774	8.716	
25	1.609	0.269	0.667	0.516	12.490	
26	1.804	0.173	0.870	0.654	12.065	
27	1.580	0.289	0.891	0.594	8.613	
28	1.645	0.231	0.971	0.685	8.273	
29	1.768	0.194	0.905	0.641	11.094	
30	1.652	0.287	0.862	0.552	10.096	
31	1.870	0.129	1.000	0.584	12.104	
32	1.514	0.295	1.109	0.609	5.004	
33	1.848	0.130	0.896	0.632	12.811	
34	1.718	0.204	0.882	0.623	10.799	
35	1.812	0.154	1.029	0.714	9.873	

จากตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า แบบทดสอบค่า t สัมพันธ์กับปะ
 จำนวน 35 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 4.297 ถึง 13.661 ซึ่งค่าอำนาจจำแนกที่ได้
 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อ ข้อที่ 19 มีค่าอำนาจจำแนกต่ำสุด และข้อที่ 10
 มีค่าอำนาจจำแนกสูงสุด

4.3 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity)

ของแบบทดสอบ

ผู้วิจัยได้นำคะแนนผลการสอบในแต่ละด้านมาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยวิธีเทคนิคกลุ่มที่รู้จักอยู่แล้ว (Known Group Technique) โดยทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่มีคุณธรรมมากกับกลุ่มที่มีคุณธรรมน้อยในแต่ละด้าน ดังนี้

- นักเรียนที่รู้จักว่าเป็นผู้ที่มีคุณธรรมมากหรือน้อยในแต่ละด้าน ซึ่งได้จากการสังเกตของครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา ครูประจำวิชาและหัวหน้าชั้นนักเรียนรวม 5 คน

- นักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน 30 คน

- เด็กจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง (บ้านเมตตา) จำนวน 30 คน

การตรวจสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่มีคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา มาก กับกลุ่มที่มีคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา น้อย โดยใช้ t - test ก็แสดงในตาราง 12

ตาราง 12 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา แยกเป็นด้านและรวมทุกด้าน

แบบทดสอบ	กลุ่มรู้จัก	N	$\bar{X}$	S^2	t
X ₁	มาก	37	52.243	52.911	4.679**
	น้อย	36	42.861	93.229	
	นักเรียนพุทธศาสน์	30	54.418	27.421	8.737**
	เด็กบ้านเมตตา	30	41.400	39.213	

ตาราง 12 (ต่อ)

แบบทดสอบ	กลุ่มวัด	N	$\bar{X}$	S^2	t
X_2	มาก	37	53.432	68.863	5.529**
	น้อย	36	41.500	100.580	
	นักเรียนพุทธศาสน์	30	55.641	41.041	8.116**
	เด็กบ้านเมตตา	30	41.933	44.542	
X_3	มาก	37	105.674	215.970	5.400**
	น้อย	36	84.361	350.752	
	นักเรียนพุทธศาสน์	30	110.059	63.426	8.104**
	เด็กบ้านเมตตา	30	83.333	98.947	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 12 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า แบบทดสอบวัดคุณธรรม อริยมรรคมีองค์แปด คำนัญญา มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ไม่ว่าจะวิเคราะห์เป็นรายค่านหรือทั้งฉบับ โดยมีค่าตั้งแต่ 4.679 ถึง 8.737 แบบทดสอบค่านสมาธิภูมิจึงมีค่าตั้งแต่ 4.679 ถึง 8.737 ค่านสมาสังกับปะมีค่าตั้งแต่ 5.529 ถึง 8.116 และความเที่ยงตรงของแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าตั้งแต่ 5.400 ถึง 8.104

4.4 ความเที่ยงตรงตามสภาพ โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนน ผลการตอบแบบทดสอบของนักเรียน จำนวน 73 คน กับคะแนนการสังเกตของครูรวมกับนักเรียน 5 คน และหาค่าความสัมพันธ์โดยใช้สูตร Pearson Product Moment Correlation Coefficient(r) ดังแสดงในตาราง 13

ตาราง 13 ความเที่ยงตรงตามสภาพของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมรศมรเมืองคัลปากันปัญญา แยกเป็นแต่ละด้านและรวมทุกด้าน

แบบทดสอบ	ความเที่ยงตรงตามสภาพ
X_1	.592 **
X_2	.650 **
X_3	.678 **

** ป็นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 13 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า แบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมรศมรเมืองคัลปากันปัญญา มีความเที่ยงตรงตามสภาพอย่างเชื่อมั่นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ไม่ว่าจะวิเคราะห์เป็นรายด้านหรือทั้งฉบับ โดยมีค่าตั้งแต่ .592 ถึง .678 ความแปรปรวนซ้อนทับกันตั้งแต่ 35.05 % ถึง 45.97 % แบบทดสอบด้านสมาธิธรรมมีค่า .592 ความแปรปรวนซ้อนทับกัน 35.05 % แบบทดสอบด้านสมาธิธรรมมีค่า .650 ความแปรปรวนซ้อนทับกัน 42.25 % และความเที่ยงตรงของแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .678 ความแปรปรวนซ้อนทับกัน 45.97 %

4.5 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบในแต่ละด้าน

คะแนนจากแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้ง 2 ด้านย่อย และรวมทั้งฉบับ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน จากการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 552 คน ดังแสดงในตาราง 14

ตาราง 14 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านปัญญา แต่ละด้านและรวมทั้งฉบับ

แบบทดสอบ	x_1	x_2	x_3
x_1	1.000	.667 **	.867 **
x_2		1.000	.918 **
x_3			1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 14 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า แบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งสองด้านย่อยมีความสัมพันธ์กันทางบวกเชื่อมั่นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กันเท่ากับ 667 ความแปรปรวนซ้อนทับกัน 44.49 % แบบทดสอบแต่ละด้านย่อยกับแบบทดสอบทั้งฉบับมีความสัมพันธ์กันทางบวกทุกคู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างด้านสัมมาติภูติกับแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 867 ความแปรปรวนซ้อนทับกัน 75.17 % และด้านสัมมาสังกัปปะกับแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ .918 ความแปรปรวนซ้อนทับกัน 84.27 %

4.6 คะแนนเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบทดสอบแต่ละด้านและรวม

ทั้งฉบับ

ผู้วิจัยได้นำคะแนนจากการนาแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมื่อองค์แปด ด้านปัญญา มาสร้างเกณฑ์ปกติซึ่งเป็นเกณฑ์ท้องถิ่น (Local Norms) โดยสร้างเป็นเกณฑ์ปกติในรูปของคะแนนที่ปกติ (Normalized T-Score) แยกเป็นเพศชาย เพศหญิง และรวมทั้งสองเพศ ดังแสดงในตาราง 15 - 18

ตาราง 15 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมื่อองค์แปด ด้านปัญญา แยกเป็น ด้านสำหรับนักเรียนชาย

คะแนนดิบ				คะแนนที่ปกติ	
				X	X ₂
70	70	71	55	58	60
69	69	70	54	58	59
68	69	69	53	51	58
67	68	69	52	56	57
66	67	68	51	55	56
65	66	67	50	55	56
64	66	66	49	54	55
63	65	66	48	53	54
62	64	65	47	52	53
61	63	64	46	51	53
60	62	63	45	51	52
59	62	62	44	50	51
58	61	62	43	49	50
57	60	61	42	48	50
56	59	60	41	48	49

ตาราง 15 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ	
	x_2	x_1		x_1	x_2
40	47	48	18		32
39	46	47	17		31
38	45	47	16		30
37	44	46	15		29
36	44	45	14		29
35	43	44	13		28
34	42	44	12		27
33	41	43	11		26
32	41	42	10		26
31	40	41	9		25
30	39	41	8		24
29	38	40	7		23
28	37	39	6		23
27	37	38	5		22
26	36	38	4		21
25	35	37	3		20
24	34	36	2		20
23	34	35	1		19
22	33	35	0		18
21	32	34	$\bar{x}$	44.573	42.874
20	31	33	s	11.817	12.798
19	30	32	N	267	267

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 15 พบว่า เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัด
คุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญา สำหรับนักเรียนชายในรูปคะแนนที่ปกติ มีพิสัยดังนี้
ด้านสมาธิปฏิบัติตั้งแต่ T 16 ถึง T 70 ด้านสัจมาสังกับปะตั้งแต่ T 18 ถึง T 71

ตาราง 16 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญา แยกเป็น
ด้านสำหรับนักเรียนหญิง

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ	
	X_1	X_2		X_1	X_2
70	66	69	53	52	55
69	65	68	52	51	54
68	65	67	51	51	53
67	64	67	50	50	52
66	63	66	49	49	51
65	62	65	48	48	51
64	61	64	47	47	50
63	60	63	46	47	49
62	60	62	45	46	48
61	59	62	44	45	47
60	58	61	43	44	46
59	57	60	42	43	46
58	56	59	41	42	45
57	55	58	40	42	44
56	55	57	39	41	43
55	54	56	38	40	42
54	53	56	37	39	41

ตาราง 16 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ	
	X_1	X_2		X_1	X_2
36	38	41	16	22	24
35	38	40	15	21	23
34	39	39	14	21	22
33	36	38	13	20	21
32	35	37	12	19	20
31	34	36	11	18	20
30	34	36	10	17	19
29	33	35	9	16	18
28	32	34	8	16	17
27	31	33	7	15	16
26	30	32	6	14	15
25	29	31	5	13	14
24	29	30	4	12	14
23	28	30	3	12	13
22	27	29	2	11	12
21	26	28	1	10	11
20	25	27	0	9	10
19	25	26	$\bar{X}$	49.583	47.748
18	24	25	S	11.637	10.648
17	23	25	N	285	285

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 16 พบว่า เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัด
คุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนวณได้ สำหรับนักเรียนหญิงในรูปคะแนนที่ปกติ มีพิสัยดังนี้
คำนวณมาทีละขั้นตั้งแต่ T 9 ถึง T 66 คำนวณมาตั้งแต่ขั้นตั้งแต่ T 10 ถึง T 69

ตาราง 17 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนวณได้ แยกเป็น
คำนวณ รวมทั้งสองเพศ

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ	
	x_1	x_2		x_1	x_2
70	68	70	52	54	55
69	67	69	51	53	55
68	67	68	50	52	54
67	66	68	49	51	53
66	65	67	48	50	52
65	64	66	47	50	51
64	63	65	46	49	51
63	62	64	45	48	50
62	62	64	44	47	49
61	61	63	43	46	48
60	60	62	42	46	47
59	59	61	41	45	47
58	58	60	40	44	46
57	57	59	39	43	45
56	57	59	38	42	44
55	56	58	37	42	43
54	55	57	36	41	42
53	54	56	35	40	42

I
ตาราง 17 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ	
	X_1	X_2		X_1	X_2
34	39	41	15	24	26
33	38	40	14	23	25
32	37	39	13	22	24
31	37	39	12	21	23
30	36	38	11	21	22
29	35	37	10	20	22
28	34	36	9	19	21
27	34	35	8	18	20
26	33	34	7	17	19
25	32	34	6	17	18
24	31	33	5	16	13
23	30	32	4	15	17
22	29	31	3	14	16
21	29	30	2	14	15
20	28	30	1	13	14
19	27	29	0	12	14
18	26	28	$\bar{X}$	46.676	45.366
17	25	27	S	11.885	12.190
16	25	26	N	552	552

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 17 พบว่า เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัด
คุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญา รวมทั้งสองเพศในรูปคะแนนที่ปกติ มีพิสัยดังนี้
ด้านสัมมาทิฐิตั้งแต่ T 12 ถึง T 68 ด้านสัมมาสังกัปปะตั้งแต่ T 14 ถึง T 70

ตาราง 18 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญา รวมทั้งฉบับ
แยกเป็นเพศชาย เพศหญิง และรวมทั้งสองเพศ

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
140	71	71	71	123	64	62	63
139	71	70	71	122	64	62	63
138	70	70	70	121	64	61	63
137	70	69	70	120	63	61	62
136	69	69	69	119	63	60	62
135	69	68	69	118	62	60	61
134	69	68	68	117	62	59	61
133	68	67	68	116	62	59	60
132	68	67	67	115	61	58	60
131	68	66	67	114	61	58	59
130	67	66	67	113	61	57	59
129	67	65	66	112	60	57	58
128	66	65	66	111	60	57	58
127	66	64	65	110	60	56	58
126	66	64	65	109	59	56	57
125	65	63	64	108	59	55	57
124	65	63	64	107	58	55	56

ตาราง 18 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
106	58	54	56	84	49	43	46
105	58	54	56	83	49	43	46
104	57	53	55	82	49	42	45
103	57	53	55	81	48	42	45
102	56	52	54	80	48	41	44
101	56	52	54	79	48	41	44
100	56	51	53	78	47	40	44
99	55	51	53	77	47	40	43
98	55	50	52	76	46	39	43
97	54	50	52	75	46	39	42
96	54	49	52	74	46	38	42
95	54	49	51	73	45	38	41
94	53	48	51	72	45	37	41
93	53	48	50	71	44	37	40
92	53	47	50	70	44	36	40
91	52	47	49	69	44	36	40
90	52	46	49	68	43	35	39
89	51	46	48	67	43	35	39
88	51	45	48	66	43	34	38
87	51	45	48	65	42	34	38
86	50	44	47	64	42	33	37
85	50	44	47	63	41	33	37

ตาราง 18 (ต่อ)

คะแนนดิบ		คะแนนดิบ			คะแนนที่ปกติ		
					ชาย	หญิง	รวม
62	41	32	37	39	32	21	27
61	41	32	36	38	32	20	26
60	40	31	36	37	31	20	26
59	40	31	35	36	31	19	25
58	39	30	35	35	31	19	25
57	39	30	34	34	30	18	24
56	39	29	34	33	30	18	24
55	38	29	33	32	29	17	23
54	38	28	33	31	29	17	23
53	38	28	33	30	29	16	23
52	37	27	32	29	28	16	22
51	37	27	32	28	28	15	22
50	36	26	31	27	28	15	21
49	36	26	31	26	27	14	21
48	36	25	30	25	27	14	20
47	35	25	30	24	26	13	20
46	35	24	30	23	26	13	20
45	35	24	29	22	26	13	19
44	34	23	29	21	25	12	19
43	34	23	28	20	25	12	18
42	33	22	28	19	24	11	18
41	33	22	27	18	24	11	17
40	33	21	27	17	24	10	17

ตาราง 18 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ	
	ชาย	หญิง	รวม		หญิง	รวม
16	23	10	16	6		12
15	23	9	16	5		12
14	23	9	16	4		
13	22		15	3		
12	22		15	2		
11	21		14	1		
10	21		14	$\bar{X}$	86.232	92.042
9	21		13	S	24.125	23.507
8	20		13	N	267	552
7	20		12			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 18 พบว่า เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัด
 คุณธรรมจริยธรรมคือมีองค์แปด ด้านปัญญา รวมทั้งฉบับในรูปของคะแนนที่ปกติ แยกเป็นเพศชาย
 เพศหญิง และรวมทั้งสองเพศ มีพิสัยดังนี้ นักเรียนชายตั้งแต่ T 18 ถึง T 71 นักเรียน
 หญิงตั้งแต่ T 9 ถึง T 71 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ T 12 ถึง T 71

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อสร้างแบบทดสอบ วัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปดด้านปัญญา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ วัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปดด้านปัญญา
3. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) สำหรับตีความหมายของคะแนน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2529 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 952 คน ใช้ทดลองเครื่องมือครั้งที่ 1 จำนวน 180 คน ครั้งที่ 2 จำนวน 220 คน และใช้ในการทดลอง ครั้งที่ 3 เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบจำนวน 552 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) มีขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปดด้านปัญญา ชนิดสถานการณ์แบบเลือกตอบ เพื่อวัดความคิดความเห็นว่าจะมีความคิดเห็นอย่างไรเมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 70 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ติดต่อผู้บริหารโรงเรียนที่เลือกใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตนาแบบทดสอบไปสอบและนัดหมายวันเวลาที่จะทำการสอบ
2. เตรียมแบบทดสอบให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่สอบในแต่ละครั้งวางแผนในการดำเนินการสอบ และผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอบเอง
3. อธิบายให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเข้าใจวัตถุประสงค์ และผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำแบบทดสอบ
4. อธิบายให้นักเรียนที่เข้าสอบทุกคนเข้าใจวิธีทำแบบทดสอบและวิธีตอบแบบทดสอบก่อนลงมือทำ
5. นานผลการสอบมาวิเคราะห์เป็นรายข้อ และทั้งฉบับดังนี้
 - 5.1 การทดสอบครั้งที่ 1 เพื่อวิเคราะห์ ปรับปรุง และคัดเลือกข้อสอบ
 - 5.2 การทดสอบครั้งที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ และคัดเลือกข้อสอบ
 - 5.3 การทดสอบครั้งที่ 3 เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบในด้านอำนาจจำแนก ความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรง และเพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าอำนาจจำแนกจากแนกรายข้อของแบบทดสอบ วัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปดด้านปัญญา ที่ได้จากการทดสอบครั้งที่ 1 สรุปได้ดังนี้

แบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปดด้านปัญญา จำนวน 76 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.879 ถึง 7.472 ไม่ผ่านเกณฑ์ 4 ข้อ ซึ่งแยกเป็นรายด้านดังนี้คือ ด้านสัมมาทิฐิมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.086 ถึง 7.472 ไม่ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ

ค่าสัมมาสังกัปปะมีค่าอำนาจแจกตั้งแต่ 0.879 ถึง 6.294 ไม่นานเกิน 2 ข้อ

2. ค่าอำนาจแจกกระจายข้อของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมืองค์แปด
ค่านัญญา ที่ได้จากทดสอบครั้งที่ 2 สรุปได้ดังนี้

แบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมืองค์แปดค่านัญญา ซึ่งได้คัดเลือก
ข้อที่มีค่าอำนาจแจกถึงเกณฑ์ และปรับปรุงข้อที่มีค่าอำนาจแจกไม่ถึงเกณฑ์จาก
การทดลองครั้งที่ 1 ได้จำนวน 74 ข้อ มีค่าอำนาจแจกตั้งแต่ 2.727 ถึง 9.761
ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ ซึ่งแยกเป็นรายค่านัดังนี้คือ ค่านัดมาทฤษฎีมีค่าอำนาจแจกตั้งแต่
2.727 ถึง 9.137 ค่านัดมาสังกัปปะมีค่าอำนาจแจกตั้งแต่ 2.886 ถึง 9.761

3. ค่าอำนาจแจกกระจายข้อของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมืองค์แปด
ค่านัญญาที่ได้จากการทดสอบครั้งที่ 3 สรุปได้ดังนี้

แบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมืองค์แปดค่านัญญา ซึ่งได้จากการ
คัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจแจกสูงและอยู่ในเกณฑ์จากการทดสอบครั้งที่ 2 จำนวน
70 ข้อ ค่านัดละ 35 ข้อ มีค่าอำนาจแจกตั้งแต่ 3.743 ถึง 13.779 มีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ ซึ่งแยกเป็นรายค่านัดังนี้คือ ค่านัดมาทฤษฎีมีค่า
อำนาจแจกตั้งแต่ 3.743 ถึง 13.779 ค่านัดมาสังกัปปะมีค่าอำนาจแจกตั้งแต่
4.297 ถึง 13.661

4. ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการ
ทดสอบครั้งที่ 3 ได้คำนวณค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเป็นรายค่านัดและรวมทั้งฉบับ
โดยใช้สูตร Alpha Coefficient ได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้

ค่านัดมาทฤษฎี ค่านัดมาสังกัปปะ และรวมทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .878,
.884 และ .938 ตามลำดับ

5. ค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ

5.1 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้ชัคอยู่แล้ว
(Known Group Technique) ผลปรากฏว่า ได้ค่าความเที่ยงตรงดังนี้ แบบทดสอบ
ค่านัดมาทฤษฎีมีค่าความเที่ยงตรงตั้งแต่ 4.679 ถึง 8.737 ค่านัดมาสังกัปปะมีค่า

ความเที่ยงตรงตั้งแต่ 5.529 ถึง 8.116 และค่าความเที่ยงตรงทั้งฉบับมีค่าตั้งแต่ 5.400 ถึง 8.104 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า

5.2 ความเที่ยงตรงตามสภาพ โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนผลการตอบแบบทดสอบกับคะแนนการสังเกตของครูร่วมกับนักเรียน 5 คน ผลปรากฏว่าค่าความเที่ยงตรงครั้งนี้ แบบทดสอบด้านสัมมาทิฏฐิ์ ด้านสมาธิกับปะ และรวมทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .592, .650 และ .678 ตามลำดับ

6. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบระหว่าง 2 ด้านย่อยของแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดด้านปัญญา มีค่าเป็นบวก โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .667 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างแบบทดสอบแต่ละด้านกับแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าเป็นบวกทุกค่า โดยมีค่าเท่ากับ .867 และ .918 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7. เกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดด้านปัญญา ในแต่ละด้านย่อยและรวมทั้งฉบับ ผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบโดยใช้คะแนนที่ปกติ (Normalized T-Scores) โดยแยกเป็นเพศชาย เพศหญิง และรวมทั้งสองเพศ ผลปรากฏดังนี้ แบบทดสอบด้านสมาธิของนักเรียนชายมีช่วงคะแนนที่ตั้งแต่ T 16 ถึง T 70 ของนักเรียนหญิงตั้งแต่ T 9 ถึง T 66 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ T 12 ถึง T 68 แบบทดสอบด้านสมาธิกับปะมีช่วงคะแนนที่ของนักเรียนชายตั้งแต่ T 18 ถึง T 71 นักเรียนหญิงตั้งแต่ T 10 ถึง T 69 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ T 14 ถึง T 70 แบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดด้านปัญญารวมทั้งสองด้าน มีช่วงคะแนนที่ของนักเรียนชายตั้งแต่ T 18 ถึง T 71 นักเรียนหญิงตั้งแต่ T 9 ถึง T 71 และรวมทั้งสองเพศตั้งแต่ T 12 ถึง T 71

อภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายคือ ต้องการสร้างแบบทดสอบ วัดคุณธรรม อริยมรรคมีองค์แปดค่านับดูยาที่มีคุณภาพ ซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ

จากการทดสอบครั้งที่ 1 แบบทดสอบจำนวน 76 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.879 ถึง 7.472 มีค่าไม่ถึงเกณฑ์ 4 ข้อ ผลจากการวิเคราะห์ในครั้งนี้พบว่า ข้อสอบบางข้อมีค่าอำนาจจำแนกไม่ถึงเกณฑ์ สาเหตุเนื่องมาจากการเป็นกรทดสอบครั้งแรก จึงอาจมีข้อบกพร่องหลายประการ เช่น ความกำกวมของภาษาที่ใช้ในการเขียน สถานการณ์ สถานการณ์ที่ชวนหาให้สับสน ลักษณะตัวเลือกซึ่งในทางถูกต้องหรือไม่ ถูกต้องเกินขีดเกินไป เวลาที่ใช้ในการสอบไม่พอดี ในการคัดเลือกและรวบรวมเป็น ฉบับใหม่ จึงคัดข้อที่มีอำนาจจำแนกไม่ถึงเกณฑ์บางข้อออก และปรับปรุงข้อที่มีอำนาจ จำแนกไม่ถึงเกณฑ์บางข้อเพื่อทดลองใหม่ ได้จำนวนข้อของแบบทดสอบจำนวน 74 ข้อ แล้วนำไปทดสอบครั้งที่ 2 ได้ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 2.727 ถึง 9.761 มีค่าผ่าน เกณฑ์ทุกข้อ แสดงว่าหลังจากปรับปรุงจากการสอบครั้งที่ 1 แล้ว ค่าอำนาจจำแนก เพิ่มขึ้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงในแต่ละค่านให้เพียงพอกับจำนวน ที่ต้องการ เพื่อไว้ทดสอบครั้งที่ 3 คำนละ 35 ข้อ รวมทั้งฉบับ 70 ข้อ ปรากฏว่า ได้ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 3.743 ถึง 13.779 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ของเอ็ดเวิร์ด (Edward 1957 : 153) ที่กำหนดค่าอำนาจ จำแนก (t) ที่ดี ควรมีค่าตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป จึงจะแสดงให้เห็นว่า กลุ่มสูงและ กลุ่มต่ำมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญจริงในแต่ละข้อคำถามนั้น ๆ ในการศึกษาครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ค่าอำนาจจำแนกเพิ่มขึ้นจากครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ทั้งนี้เพราะผ่านการ คัดเลือกและปรับปรุงมาแล้ว ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้มีขนาดใหญ่ขึ้นด้วย จึงทำให้ค่า อำนาจจำแนกดีขึ้น ซึ่งค่าอำนาจจำแนกที่ได้มีค่าใกล้เคียงกับแบบทดสอบวัดคุณธรรม อริยมรรคมีองค์แปดค่านับดูยา ซึ่งสร้างโดย พรพนี อุนศรีเพ็ง ปี พ.ศ. 2529 พบว่า

มีค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบตั้งแต่ 2.017 ถึง 12.987 (พรรณี อุนศรีเพ็ง 2529 : 102) และยังมีค่าใกล้เคียงกับแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ซึ่งสร้างโดย วัฒนา สิงห์สัมฤทธิ์ ปี พ.ศ. 2527 ที่พบว่าค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบมีค่าตั้งแต่ 2.34 ถึง 12.35 (วัฒนา สิงห์สัมฤทธิ์ 2527 : 78) จึงกล่าวได้ว่าแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สร้างขึ้นมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อที่เชื่อถือและสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

ผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยแยกเป็นด้าน และรวมทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ปรากฏว่า มีความเชื่อมั่นในแต่ละด้านและรวมทั้งฉบับตั้งแต่ .878 ถึง .988 กล่าวได้ว่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเป็นค่าที่เชื่อถือได้ เมื่อพิจารณาเทียบกับแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งสร้างโดย พรรณี อุนศรีเพ็ง มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ .694 ถึง .893 (พรรณี อุนศรีเพ็ง 2529 : 102) แบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ซึ่งสร้างโดย ไสว ขอมงคลอุดม มีความเชื่อมั่นตั้งแต่ .609 ถึง .890 (ไสว ขอมงคลอุดม 2528 : 79) แบบทดสอบมาตรฐานต่างประเทศชื่อ กอร์ดอน เพอร์ซันแนล โปรไฟล์ อินเวนทอรี (Gordon Personal Profile Inventory) ซึ่งสร้างโดย กอร์ดอน (Gordon) มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง .79 ถึง .87 (Gordon. 1954 : 21) แบบทดสอบมาตรฐานชื่อ เฮสตัน เพอร์ซันนอลลิตี้ แอดจัสต์เมนต์ อินเวนทอรี (Heston Personality Adjustment Inventory) ซึ่งสร้างโดย เฮสตัน (Heston) มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง .800 ถึง .910 (Heston. 1949 : 27)

3. ค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ

3.1 ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

ผู้วิจัยหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้จักอยู่แล้ว (Known Group Technique) ซึ่งได้จากนักเรียนที่อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำวิชา อาจารย์แนะแนว และหัวหน้าห้องเรียนเป็นผู้สังเกตว่าเป็นผู้มีคุณธรรมในแต่ละด้านมากกับ

มีคุณธรรมในแต่ละด้านน้อย นอกจากนี้ยังมีนักเรียนพุทธศาสนาวินาศิทธ์ กับเด็กจากสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กกลาง (บ้านเมตตา) ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีคุณธรรมมากและน้อยอยู่แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างที่รู้จัก แล้วนำคะแนนเฉลี่ยมาทดสอบความแตกต่างโดยใช้ t -test ปรากฏว่าค่า t ด้านสมาธิธรรมตั้งแต่ 4.679 ถึง 8.737 ด้านสมาธิกับปะไคค่า t ตั้งแต่ 5.529 ถึง 8.116 และค่า t รวมทั้งฉบับตั้งแต่ 5.400 ถึง 8.104 จะเห็นว่าค่า t ของแบบทดสอบแต่ละด้านและรวมทั้งฉบับมีค่าสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า จากการศึกษาแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความรับผิดชอบสร้างโดย วัฒนา สิงห์สัมฤทธิ์ มีค่าตั้งแต่ 4.157 ถึง 5.721 (วัฒนา สิงห์สัมฤทธิ์ 2527 : 79) แบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดด้านศีล สร้างโดย พรณี อุนศรีเพ็ง มีค่าตั้งแต่ 2.410 ถึง 5.157 (พรณี อุนศรีเพ็ง 2529 : 102) จะเห็นว่าแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดด้านปัญญาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างสูงอย่างเชื่อถือได้

3.2 ค่าความเที่ยงตรงตามสภาพ

ผู้วิจัยหาค่าความเที่ยงตรงตามสภาพ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างคะแนนที่นักเรียนได้จากการทำแบบทดสอบกับคะแนนที่นักเรียนได้จากการสังเกตของอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำวิชา อาจารย์แนะแนว และหัวหน้าห้องเรียน ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความเที่ยงตรงอยู่ระหว่าง .592 ถึง .678 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า นั่นคือแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดด้านปัญญา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถวัดระดับคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดด้านปัญญา ของนักเรียนได้ตรงตามสภาพ ซึ่งเป็นไปตามค่ากล่าวของ ครอนบาค (Cronbach, 1960 : 103 - 104) ที่ว่า แบบทดสอบที่แสดงได้ตรงตามสภาพของผู้เข้าสอบซึ่งสอดคล้องกับการให้คะแนนโดยการสังเกตของผู้เชี่ยวชาญแล้ว แบบทดสอบฉบับนี้ย่อมมีค่าความเที่ยงตรงตามสภาพสูง เนื่องจากข้อมูลทั้งสองได้จากการจัดกระทำในเวลาเดียวกัน และจากการศึกษาแบบทดสอบมาตรฐานต่างประเทศชื่อ เฮสตัน เพอซันนอลลิตี แอดจัสต์เมนต์ อินเวนโทรี (Heston Personality Adjustment Inventory)

ซึ่งสร้างโดย เฮสตัน (Heston) พบว่า แบบทดสอบมีความเที่ยงตรงตามสภาพตั้งแต่ 0.26 ถึง 0.59 (Heston 1949 : 27) ดังนั้นแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์ประกอบที่แน่นอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จึงมีความเที่ยงตรงตามสภาพพอที่จะเชื่อถือได้

4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบระหว่างสองค่านัยมีค่าเท่ากับ .667 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแบบทดสอบแต่ละค่านัยกับแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .867 และ .918 จะเห็นได้ว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแบบทดสอบแต่ละค่านัยกับแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าเป็นบวก และแสดงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์ประกอบที่แน่นอนที่สร้างโดย พรหม อุนศรีเพ็ง มีค่าตั้งแต่ .381 ถึง .889 (พรหม อุนศรีเพ็ง 2529 : 103) และแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพความเป็นทหารซึ่งสร้างโดย นางเยาว์ พิงพา มีค่าตั้งแต่ .424 ถึง .855 (นางเยาว์ พิงพา 2529 : 113) จากการวิเคราะห์พบว่า แบบทดสอบทั้งสองค่านัยมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้อสอบที่สร้างขึ้นมีลักษณะข้อความหรือสถานการณ์ที่มีความหมายใกล้เคียงกัน และประกอบกับไม่ได้ใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อพิจารณาคูตัวประกอบที่รวมกันก่อน แต่อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ก็ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ กอร์ดอน (ชมภู พิงธรรม 2526 : 81 อ้างอิงมาจาก Gordon, 1978: 19) ที่ว่า ค่าของคะแนนที่ออกภายในแต่ละค่านัยมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง แต่ก็สามารถวัดบุคลิกภาพในแต่ละค่านัยได้แตกต่างกันออกไปจริง ทั้งนี้เพราะตัวแปรเหล่านั้นเป็นผลมาจากองค์ประกอบเดียวกัน และสอดคล้องกับการศึกษาของ เฮสตัน (Heston) จากแบบทดสอบมาตรฐานชื่อ Heston Personality Adjustment Inventory ที่ว่า ข้อคำถามในแต่ละข้อจะวัดคุณลักษณะกันคนละด้าน เพราะเป็นข้อสอบที่วัดคุณลักษณะพื้นฐานต่างกันออกไปในแต่ละด้านอย่างแท้จริง แม้จะพบว่าคุณลักษณะพื้นฐานบางด้านมีสหสัมพันธ์กันก็ตาม แต่ไม่ได้หมายความว่าข้อคำถามบางข้อจะวัดคุณลักษณะพื้นฐานได้มากกว่าหนึ่งด้าน (Heston, 1949) ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างแบบทดสอบแต่ละค่านัยกับรวมทุกค่านัย (ทั้งฉบับ) มีค่าเป็นบวก

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติค่อนข้างสูงมากนั้น แสดงว่าแบบทดสอบแต่ละด้านของแบบทดสอบ ทั้งสองฉบับวัดองค์ประกอบใหญ่เดียวกันคือ คุณธรรมวชิรมรรคมีองค์แปด ด้านปัญญา

5. เกณฑ์ปกติ

ผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์ปกติในรูปของคะแนนที่ปกติ (Normalized T-Score) เพื่อให้เปรียบเทียบระดับของคุณธรรมในแต่ละด้านกับรวมทุกด้านให้เป็นหน่วยเดียวกัน เนื่องจากการกระจายของคะแนนไม่ครอบคลุมทุกช่วงในการสร้างเกณฑ์ปกติจึงต้องขยายขอบเขตของคะแนนในบางช่วงคะแนน

การประเมินผลการสอบ ถ้าต้องการทราบระดับคุณธรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคล ว่าอยู่ในเกณฑ์สูง-ต่ำเพียงใด ให้พิจารณาตามเกณฑ์ดังนี้ (ชวาล แพรัตกุล 2520 : 53)

ตั้งแต่ T 65 และสูงกว่า (หรือเปอร์เซ็นต์ไทล์แรงค์ 93.32 และสูงกว่า)

แปลว่า มีคุณธรรมค่านนั้นสูงมาก

ตั้งแต่ T 55 - T 65 (หรือเปอร์เซ็นต์ไทล์แรงค์ 69.15 - 93.32) แปลว่า

มีคุณธรรมค่านนั้นสูง

ตั้งแต่ T 45 - T 55 (หรือเปอร์เซ็นต์ไทล์แรงค์ 30.85 - 69.15) แปลว่า

มีคุณธรรมค่านนั้นปานกลาง

เฉพาะ T 50 (หรือเปอร์เซ็นต์ไทล์แรงค์ 50.00) แปลว่า มีคุณธรรมระดับ

ปานกลางของกลุ่ม

ตั้งแต่ T 35 - T 45 (หรือเปอร์เซ็นต์ไทล์แรงค์ 6.68 - 30.85) แปลว่า

มีคุณธรรมค่านนั้นต่ำ

ตั้งแต่ T 35 และต่ำกว่า (หรือเปอร์เซ็นต์ไทล์แรงค์ 6.68 และต่ำกว่า)

แปลว่า มีคุณธรรมค่านนั้นต่ำมาก

ถ้าผู้สอบได้คะแนนตรงจุดแบ่งพอดี คือ T 35, T 45, T 55 และ T 65 (หรือเปอร์เซ็นต์ไทล์แรงค์ 6.68, 30.85, 69.15 และ 93.32) ให้เลื่อนขึ้นไปอยู่ในกลุ่มสูงถัดไปเสมอ

ดังนั้น ถ้ามีผู้สอบแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปดด้านปัญญาได้คะแนนโดยรวมทั้งฉบับ 120 คะแนน เพศชายจะตรงกับคะแนนที่ปกติ .63 เพศหญิงจะตรงกับคะแนนที่ปกติ 61 จักว่ามีคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญาสูง ถ้าได้คะแนนรวมทั้งฉบับเป็น 70 เพศชายจะตรงกับคะแนนที่ปกติ 44 เพศหญิงจะตรงกับคะแนนที่ปกติ 36 จักว่าเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปดด้านปัญญาในระดับต่ำ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้แนวความคิดที่จะเสนอแนะไว้ดังนี้

1. แบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปดด้านปัญญานี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการแนะแนว การบริหารการศึกษา และการวิจัยโดยใช้ประกอบการสังเกตุ การสัมภาษณ์ จะช่วยให้สามารถพินิจวิเคราะห์นักเรียนได้ถูกต้อง และเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

2. การวิจัยครั้งนี้ ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดราชบุรี เท่านั้น ดังนั้นในการนำแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญา ไปใช้กับนักเรียนระดับอื่นหรือประชากรที่แตกต่างออกไป ควรหาเกณฑ์ปกติใหม่จึงจะใช้ได้ดี

3. ควรจะได้มีการสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปด ด้านปัญญา โดยใช้รูปแบบข้อคำถามในลักษณะอื่น ๆ เช่น ชนิดข้อความ ชนิดสถานการณ์รูปภาพ เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการเลือกใช้ให้เหมาะสมมากขึ้น

4. การวิเคราะห์รายข้อ ใช้เพื่อเป็นค่าดัชนีสนับสนุนว่าแบบทดสอบที่สร้างขึ้นนั้น ดีจริงหรือไม่เท่านั้น ไม่ได้ใช้เพื่อช่วยให้แบบทดสอบมีคุณภาพดีขึ้น เพราะแบบทดสอบจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้สร้างและกระบวนการสร้างเป็นสำคัญ

5. ในการสร้างตัวเลือกของแต่ละสถานการณ์สมมุติ นั้น ควรได้มาจากแนวคิดของนักเรียนในระดับที่เราต้องการ โดยการสร้างสถานการณ์ แล้วนำไปให้นักเรียนตอบก่อน จึงนำแนวตอบของนักเรียนมาสร้างเป็นตัวเลือก เพราะจะทำให้ได้ตัวเลือกที่ใกล้เคียงกับการตัดสินใจกระทำของนักเรียนมากที่สุด

บรรณานุกรม

๔

๔

บรรณานุกรม

- กนก จันท์ขจร ความรู้และจริยธรรมเพื่อชีวิต เพชรสยามการพิมพ์ 2528, 542 หน้า
- กามแก้ว พงษ์อุดม พัฒนาการด้านการคิดหาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์และการศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ปริญญาโท กก.ม.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 158 หน้า อัดสำเนา
- การฝึกหัดครู, กรม จริยธรรมของอาจารย์และนักศึกษาสังกัดสถานศึกษาระดับประถมศึกษา
- 2525, 305 หน้า
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน กิจกรรมการเรียนการสอนจริยศึกษาระดับประถมศึกษา รุ่งศิลป์การพิมพ์ 2528, 128 หน้า
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน สำนักนายกรัฐมนตรี แผนพัฒนาจริยศึกษา
- พัฒนาการศึกษาจากัด 2527, 128 หน้า
- _____ รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน โรงพิมพ์กรมการศาสนา
- 2522, 251 หน้า
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. 'หลักจริยธรรมที่ควรคำนึงในการให้การศึกษา' จริยธรรม
- โรงพิมพ์คุรุสภา พระสุเมรุ 2524, 38 หน้า
- ฉลวยศรี มีใจเย็น การทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความกตัญญู
- กตเวทีของเด็กชั้นประถมปีที่ 5 ปริญญาโท กศ.บ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ประสานมิตร 2526, 114 หน้า อัดสำเนา
- ชวาล แพทย์กุล คู่มือดำเนินการสอบแบบทดสอบมาตรฐานความถนัดทางการเรียน
- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงพิมพ์คุรุสภา 2520, 59 หน้า
- ชัยพร วิชาวุธ มูลสารจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2526, 491 หน้า
- ชัยวัฒน์ อัครพัฒน์ จริยศาสตร์ สหบุรุษการพิมพ์ 2525, 253 หน้า
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน "การวิเคราะห์เหตุผลเชิงจริยธรรม" วารสารวิจัยการศึกษา
- สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- 7 (19) . 61 - 64 เมษายน - สิงหาคม 2528

ดวงเดือน พันธุมนาวิน การปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน จุลสารฉบับที่ 4 สถาบัน
วิจัย พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526

_____ พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 : จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา ไทยวัฒนา-
พานิช 2524, 130 หน้า

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉินิก จริยธรรมของเยาวชนไทย สถาบัน
วิจัย พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร โรงพิมพ์กรรมการ-
ศาสนา 2520, 399 หน้า (รายงานการวิจัย ฉบับที่ 21)

ถาวร รอดเทศ การศึกษากวามสัมพันธ์ระหว่างการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์
กับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2523, 108 หน้า อัสสана

นางเยาว์ พิงพา การสร้างแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพความเป็นทหาร วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2529, 147 หน้า อัสสана

นัยนา คิษุระ การยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่สามและสี่
ในจังหวัดราชบุรี วิทยานิพนธ์ ก.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, 187 หน้า
อัสสана

นิตา คำนวิริยะกุล การสร้างแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์เพื่อบรรคับมัธยม-
ศึกษาปีที่ 1 วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527,
147 หน้า อัสสана

บังอร ภาภิรมย์ขวัญ สถิติประยุกต์ทางการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2 ทวีกิจการพิมพ์ 2523,
200 หน้า

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน กองเผยแพร่การศึกษา สัมมนาว่าด้วยจริยศึกษา-
ของกระทรวงศึกษาธิการ ณ ศาลาสันติธรรม 20 - 24 กุมภาพันธ์ 2504
โรงพิมพ์ ร.ส.พ. 2504, 208 หน้า

ปิยะทัสสีเถระ พระพุทธศาสนา-อมตเทศนา ชินวุช สุนทรสืมะ, พ.อ. แปล
เรือนแก้วการพิมพ์ 2528, 78 หน้า

ปิ่น มุทุกันต์, พ.อ. แนวสอนธรรมะ ตามหลักสูตรนักธรรมตรี คลังวิทยา 2514,
467 หน้า

พนัส หันนาคินทร์ การสอนค่านิยมและจริยศึกษา โครงการตำรา มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ พินิจโลก 2523, 180 หน้า

พรรณี อุณกริเพ็ง การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด ค่านิยม สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2529, 158 หน้า อัดसानา

พระญาณสังวร (เจริญ), สมเด็จ หลักพระพุทธศาสนา มหาจุฬาราชวิทยาลัย 2522,
559 หน้า

พระราชวรมนี (ประยูทธิ) พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ มหาจุฬาลงกรณ์-
ราชวิทยาลัย 2525, 374 หน้า

_____ พุทธธรรม สุขภาพใจ 2526, 206 หน้า

พระศรีวิสุทธิกวี (พิจิตร) "หลักธรรมสำหรับนักปกครอง" วารสารการศึกษา 10(1) :
24 ตุลาคม 2528

พระศรีวิสุทธิโมลี พระพุทธศาสนากับการศึกษาในประเทศไทย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
2513, 367 หน้า

พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ) คู่มือพระพุทธศาสนาให้อะไร โรงพิมพ์การศาสนา 2526,
118 หน้า

พุทธทาสภิกขุ พุทธทาสตอบปัญหาธรรม สำนักหนังสือธรรมบูชา 2516, 216 หน้า

_____ วิธีระงับทุกข์ โรงพิมพ์กึ่งพร 2505, 234 หน้า

พุทธินันท์ โพธิ์จินดา พุทธศาสนากับความคิดทางการเมืองของ ส. ศิวรักษ์ เทียนวรรณ
2527, 212 หน้า

รัตนา ตันบุญเต็ก ปรัชญาคืออะไร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523,
137 หน้า

สวน สายยศ และอังคณา สายยศ สถิติวิทยาทางการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2 วัฒนาพานิช
2522, 276 หน้า

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ หลักการวิจัยทางการศึกษา โรงพิมพ์วิจิตรการพิมพ์
2524, 287 หน้า

วรมนโม, ภิกขุ ครูกับศีลธรรม ธรรมบูชา 2522, 206 หน้า

วังนา สิ่งสัมฤทธิ์ การร่างแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ สำหรับนักเรียน
มัธยมศึกษาปีที่ 4 ปรียูณานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2527, 118 หน้า อัคราเนนา

วทีน อินทสระ ธรรมและชีวิต แพร่พิทยา 2525, 480 หน้า

วิชาการ, กรม การศึกษาหาเกณฑ์ปกติของระดับพัฒนาการทางจริยธรรมและองค์ประกอบ
ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2522, 124 หน้า

วิเชียร ทองนุช เปรียบเทียบการคิดให้เหตุผลตามหลักอนุรักษและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ที่มีการอบรมเลี้ยงดูและภูมิหลังทางสังคมต่างกัน ปรียูณานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 119 หน้า อัคราเนนา

วีระชัย มีชอบธรรม "เยาวชนกับการศึกษานอกโรงเรียน" วารสารการศึกษาแห่งชาติ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี 19(3) กุมภาพันธ์-
มีนาคม 2528

ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี จริยศาสตร์ศึกษา โอเคียนสโตร์ 2524, 142 หน้า

ศาสนา, กรม คู่มือครูจริยศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2522,
124 หน้า

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เล่มที่ 14 โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2515,
438 หน้า

หลักการวิธีการจัดจริยศึกษาและหัวข้อจริยธรรมสำหรับใช้อบรมสั่งสอนนักเรียน
นักศึกษา โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2521, 128 หน้า

สงบ ลักษณะ "การศึกษาและพัฒนาจริยธรรมไทย" วารสารวัดผลการศึกษา สำนักทดลอง
ทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 3(2) : 33
กันยายน - ธันวาคม 2524

สมบุญต์ ชิตวงษ์ และสำเริง บุญเรืองรัตน์ การวัดความถนัด ไทยวัฒนาพานิช 2524,
106 หน้า

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ คุณภาพและคุณธรรมในการพัฒนาประเทศ เจ้าพระยาการพิมพ์ 2527,
402 หน้า

สาโรช บัวศรี จริยธรรมศึกษา โรงพิมพ์คุรุสภา 2526, 61 หน้า

สายสมร ชาศิยานนท์ ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับความสามารถด้านเหตุผลและกับ
การอบรมเลี้ยงดูของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร ปรินิพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 145 หน้า

สายสุรี จุติกุล แนวทางพัฒนาจริยธรรมไทย โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2523, 157 หน้า

สุชีพ ปุญญานุภาพ พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน พิมพ์ครั้งที่ 4 บหมณูราชวิทยาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์ 2524, 820 หน้า

สุนันท์ ตลโกสุม การวัดผลการศึกษา โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย 2524, 314 หน้า

สุภาพร ณ บางช้าง และคณะ การประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาชนบท โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527, 217 หน้า

สุรัชย์ โกกียะกุล การสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถทางการปรับตัวสำหรับนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดกาแพงเพชร ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 163 หน้า อัดสำเนา

สุรียา เหมตะศิลป์ ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมระดับสติปัญญาและการยอมรับตนเอง
ของเด็กวัยรุ่นตอนต้น ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2521, 48 หน้า อัดสำเนา

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ศาสนากับสังคมไทย กรุงเทพมหานคร มิตรภาพการพิมพ์ 2523, 115 หน้า

แสง จันทรงาม "การสอนจริยธรรมในโรงเรียน" รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทย
ปัจจุบัน หน้า 217 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2522

ไสว ช่อมงคลอุคค การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังกตวัตถุ 4 สำหรับนักเรียนชั้น-
มัธยมศึกษาปีที่ 1 ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2528, 125 หน้า อัดสำเนา

- อนันต์ ศรีโสภา ทฤษฎีการวัดและการทดสอบ ไทยวัฒนาพานิช 2525 280 หน้า
- อนุวัฒน์ ตั้งสมบูรณ์ การสร้างแบบทดสอบวัดความซื่อสัตย์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร ปริณูพานิช กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2526, 125 หน้า อัดसानา
- อักรอนงค์ ปราโมช, บ.ล. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพในกรุงเทพ-
มหานคร วิทยานันท์กรุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525, 89 หน้า
อัดसानา

- Bandura, A. Principles of Behavior Modification. New York, Holt, Rinehart and Winston, Inc. 1967. 677 p.
- Bourke, Vernon J. Ethics. New York, The Macmillan Company 1966. 412 p.
- Bull, Norman J. Moral Education. London, Routledge & Kegan Paul, 1969. 303 p.
- Cronbach, Lee J. Essential of Psychological Testing. New York, Harper and Brothers, 1960. 650 p.
- Edward, Allen L. Technique of Attitude Scale Construction. New York, Appleton - Century - Crofts Inc., 1957. 256 p.
- Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education. New York, McGraw-Hill, Inc., 1971. 595 p.
- Freud, Sigmund. An Outline of Psychoanalysis New York, W.V. Norton Co., 1944. 358 p
- Good, Carter V. Dictionary of Education. New York, Mc Graw-Hill Book Company, 1973. 681 p.
- Gordon, Leonard V. Gordon Personality Profile. Test Booklet and Manual, New York, Brace C. World. 1954. 27 p.
- Heston, Joseph C. Heston Personality Adjustment Inventory. Test Booklet and Manual. New York, World Book Company, 1969. 34 p.
- Kay, William Moral Education London, George Allen & Unwin Ltd., 1975. 383 p.

- Killeen, O.P., Sister Catherine D. "The Relationship Between Cognitive Levels of Thinking and Levels of Moral Judgement as Compared in Adolescents 12-18 in Catholic and Public School" Dissertation Abstracts International. 38(11) 6621-A, May, 1978.
- Kohlberg, Lawrence. "Moral Education For a Society in Moral Transition" Journal of Educational Leadership. 33(1) 46 - 54, October, 1975.
- _____. Moral stages and moralization The Cognitive developmental approach. in Lickona T. (ed.) Moral development and Behavior Theory research, and social issues. New York Holt Rinehart and Winston, 1976.
- _____. "The Child as a Moral Philosopher" in Reading in Educational Psychology Today, p. 37-43 California, CRM Books. Inc., 1969.
- Lickona, Thomas. Moral Development and Behavior Theory, Research, and Social Issues. Moral Development and Behavior Theory Research, and Social Issues. Holt, Rinehart and Winston, 1976. 139 p.
- Mays, Eileen M., 'An Thought in Second and Fifth Grade Child' Dissertation Abstracts, 36 1, 192-A, 1975.
- Nathan, S.B. (1973) "Creative Thinking and Religious Training in Relation to Moral Judgement" Dissertation Abstracts International. 34(22) 7595-A, June, 1974.
- Phenix, Philip H., Philosophy of Education. Henry Holt and Co., New York 1958. 623 p.
- Piaget, Jean. The Moral Judgement of Child. Illinois, The Free Press, 1960. 414 p.
- Rest, James R. 'New Approach in Assessing Moral Judgement' in Moral Development and Behavior. Edited by Thomas Lickona. New York, Holt Rinehart and Winston Co., 1976. 344 p.
- Schaneider, Barry Howard. "An Elaboration of the Relationship Between Parental Behavior and Children's Moral Development" Dissertation Abstracts International. 39(7) 4152-A, January, 1979.
- Skinner, B F. Beyond Freedom and Dignity. New York, Alfred A Knopf, 1971. 225 p.
- Thonaike, E.L. and Charence E. Barnhart. High School Dictionary Chicago, Scott Foresman, 1975. 1096 p

✓

ภาคผนวก

✓

✓

ภาคผนวก ก

คู่มือดำเนินการสอบ

แบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมคปอ.งค.แปดค่านับัญญา

คู่มือดำเนินการสอบแบบทดสอบ วัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนับัญญา

ความหมายของคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนับัญญา

คุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนับัญญา หมายถึง ความรอบรู้ในการรักษาตนและคนอื่นให้มีความสุข รู้จัก บาป บุญ คุณโทษ รู้จักสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งไม่ใช่ประโยชน์ เป็นการควบคุมความคิดเห็นให้ถูกต้อง ไม่นาชีวิตไปสู่ทางแห่งความเห็นผิด อันเป็นผลดีต่อการดำรงชีวิตอยู่ในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย

1. สัมมาทิฐิ หมายถึง ความเห็นถูกต้อง สิ่งใดผิดก็เห็นว่าผิด สิ่งใดถูกก็เห็นว่าถูก ตลอดจนสามารถแยกได้ว่าสิ่งใดควรประพฤติ สิ่งใดควรเว้น สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ แล้วประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องนั้น

2. สัมมาสังกัปปะ หมายถึง ความกิดถูกต้อง คิดทำสิ่งใดต้องไม่ยึดเอาความรักความพอใจของตนจนถึงต้องหาผิด ตลอดจนไม่คิดที่แผ่ด้วยความอาฆาตพยาบาทและไม่คิดเบียดเบียนใคร ๆ

ความมุ่งหมาย

แบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนับัญญา สร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้ทดสอบคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนับัญญา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ว่ามีคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดคำนับัญญาอยู่ในระดับใด เพื่อประโยชน์ต่อบิดา มารดา ผู้ปกครอง ครู ครูแนะแนวในการที่จะพัฒนาคุณธรรมค่านี้นักเรียนที่อยู่นในความปกครอง

โครงสร้างของแบบทดสอบ

แบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปด คำนับัญญา เป็นแบบทดสอบในรูปแบบสถานการณ์สมมุติ แล้วให้ผู้ตอบคำถามตามความรู้สึก ความคิด ความเห็น โดยสมมุติตนเองให้อยู่ในสถานการณ์นั้น โดยให้นักเรียนเลือกตอบเพียงคำตอบเดียวจาก 3 ตัวเลือก

แบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปดคำถามนี้ปีข้อละ 1 สถานการณ์ และมี
สถานการณ์ในแต่ละคำถาม ละ 35 ข้อ รวมทั้งฉบับมี 70 ข้อ ใช้เวลาในการทดสอบ
50 นาที ซึ่งแยกเป็น 2 คำตอบ ดังนี้

1. คำสนทนาทักทาย
2. คำสนทนาสั่งกับปะ

ตัวอย่าง คำสนทนาทักทาย

- (๐) ครูคิดว่าตนเป็นครูที่นักเรียนรักและเชื่อใจมาก วันหนึ่งครูคิดว่ามาบอกกับ
นักเรียนว่า "เมื่อคืนครูพบผีกระสือที่ข้างบ้าน" ถ้าท่านเป็นนักเรียนจะเชื่อครูคิดว่า
หรือไม่
- ก. เชื่อครูคิดว่าบอก เพราะครูคิดว่าตนเป็นคนน่าเชื่อใจ
 - ข. บอกของครูคิดว่าไม่น่าเชื่อ เพราะไม่มีพยานหลักฐาน
 - ค. ไม่เชื่อที่ครูคิดว่าบอกว่าเป็นจริง เพราะผีกระสือไม่น่าจะมีตัวตนจริง

ตัวอย่าง คำสนทนาสั่งกับปะ

- (๐๐) จารย์กล่าวถึงระเบียบสำเนาอยู่จะเสร็จอยู่แล้ว ก็พอดีเพื่อนมาชวนไปเตะโดย
บังเอิญทำให้เสียเวลาไปหมด ถ้าท่านเป็นจารย์จะคิดหาอย่างไร
- ก. คิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่สมควรโต้ตอบและเพื่อนก็ไม่ได้แกล้งทำ
 - ข. คิดเกือบจะเล่นงานอยู่แล้ว แต่ไม่ทำเพราะเห็นว่าเป็นเพื่อนกัน
 - ค. ทำใจเย็น ๆ ไว้ก่อน แล้วคิดหาทางแก้แค้นในภายหลัง

การพัฒนาแบบทดสอบ

ในการสร้างแบบทดสอบ วัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดค่านปัญหานี้ ได้ดำเนินการสร้างตั้งแต่ปี 2528 ถึง 2529 จึงสำเร็จตามต้องการ การดำเนินการทดสอบและปรับปรุงได้ทำติดต่อกันสามครั้งคือ

การทดสอบครั้งที่ 1 ทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 180 คน วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ ปรากฏว่า ได้ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแต่ละข้อ ตั้งแต่ 0.879 ถึง 7.412 แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกถึงเกณฑ์ คือมีค่า t มากกว่า 1.75 ขึ้นไป เพื่อรวบรวมเป็นแบบทดสอบวัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดค่านปัญหานี้ สำหรับใช้ในการทดสอบครั้งที่ 2 ต่อไป จึงคัดเลือกได้ 74 ข้อ จากเดิม 76 ข้อ

การทดสอบครั้งที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 220 คน ได้ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 2.727 ถึง 9.761 จึงคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกสูง และถึงเกณฑ์ไว้ค่านละ 35 ข้อ รวม 70 ข้อ เพื่อใช้ในการทดสอบครั้งที่ 3

การทดสอบครั้งที่ 3 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 552 คน ได้ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 3.743 ถึง 13.779 ซึ่งสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อ และได้ค่าสถิติพื้นฐานและคุณภาพของแบบทดสอบ ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแต่ละค่านและรวมทั้งฉบับ

ตาราง 1 ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ซึ่งคำนวณโดยใช้สูตร
Alpha - Coefficient ในแต่ละค่านและรวมทั้งฉบับ

แบบทดสอบ วัดคุณธรรมอริยมรรคมีองค์แปดค่านปัญหานี้	n	$\bar{X}$	S	r_{tt}
ค่านสมาธิภูมิ	35	46.676	11.885	.878 **
ค่านสมาสังกัปะ	35	45.366	12.190	.884 **
รวมทั้งฉบับ	70	92.042	23.507	.938 **

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ

2.1 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้ชื่อก่อนแล้ว (Known Group Technique) และตรวจสอบด้วยค่าสถิติ $t - test$ ปรากฏว่ามีค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ความเที่ยงตรงตามสภาพ โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนผลการตอบแบบทดสอบกับคะแนนจากการสังเกตของครูร่วมกับนักเรียน 5 คน และใช้สูตรของ Pearson Product Moment Correlation Coefficient ปรากฏว่ามีค่าความเที่ยงตรงตามสภาพสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบแต่ละด้าน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแบบทดสอบแต่ละด้านกับแบบทดสอบทั้งฉบับ ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของแบบทดสอบแต่ละด้าน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแบบทดสอบแต่ละด้านกับแบบทดสอบทั้งฉบับ

แบบทดสอบ	ด้านสมาธิ	ด้านสมาธิกับปะ	รวมทั้งฉบับ
ด้านสมาธิ	1.000	.677**	.867**
ด้านสมาธิกับปะ		1.000	.918**
รวมทั้งฉบับ			1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิธีการในการสอบ

วิธีการในการสอบแบ่งเป็นสามระยะคือ การเตรียมตัวก่อนสอบ วิธีปฏิบัติขณะสอบ และเมื่อสอบเสร็จแล้ว มีลำดับขั้นดังนี้

1. การเตรียมตัวก่อนสอบ ควรปฏิบัติดังนี้คือ

- 1.1 กำหนดวัน เวลา และสถานที่สอบล่วงหน้า และแจ้งให้ผู้สอบทราบวัตถุประสงค์ของการสอบ
- 1.2 เตรียมอุปกรณ์ในการสอบให้เรียบร้อย และมีผู้ดำเนินการสอบ 1 คน กับผู้ช่วย 1 คน
- 1.3 เตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอบ ได้แก่ แบบทดสอบ กระดาษคำตอบให้มีจำนวนมากกว่าผู้เข้าสอบ ประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์
- 1.4 การเตรียมตัวสำหรับผู้ดำเนินการสอบ ผู้ดำเนินการสอบต้องศึกษาคำชี้แจงวิธีทำแบบทดสอบเหล่านี้นล่วงหน้าอย่างน้อยหนึ่งครั้ง เพื่อให้สามารถดำเนินการสอบได้อย่างคล่องแคล่ว

2. วิธีการในการสอบ ปฏิบัติดังนี้

- 2.1 พுகโน้มน้าวจิตใจผู้สอบ ให้มีความกระตือรือร้นที่จะทำการสอบอย่างเต็มกำลังความสามารถ
- 2.2 การให้คำชี้แจง รายละเอียดของคำชี้แจงจะปรากฏอยู่บนแผ่นหน้าของแบบทดสอบทุกฉบับ ผู้ดำเนินการสอบต้องให้คำชี้แจงจากคำที่อยู่แต่เฉพาะเท่าที่ปรากฏเท่านั้น โดยอธิบายวิธีตอบแบบทดสอบให้ผู้เข้าสอบเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งทุกคน และอย่าให้ผู้เข้าสอบลงมือทำก่อนเวลา ควรให้ลงมือทำแล้วเริ่มจับเวลาตั้งแต่ผู้ดำเนินการสอบอนุญาตให้ลงมือทำได้

- 2.3 การเตือนเวลา ให้เตือนสองครั้งเท่านั้น คือเตือนเมื่อหมดเวลาครั้งแรก และอีก 2 - 3 นาที จะหมดเวลาอีกครั้งหนึ่ง

3. วิธีปฏิบัติเมื่อหมดเวลา

3.1 สั่งให้ผู้สอบวางคินสอหรือปากกาหยุดหาทันที แล้วเก็บกระดาษ

คำตอบและแบบทดสอบ

3.2 เมื่อเสร็จสิ้นการทดสอบแล้ว ก่อนที่จะให้ผู้สอบออกจากห้องสอบ ผู้ดำเนินการสอบควรกล่าวคำชมเชยนักเรียนที่พยายามตั้งใจสอบเป็นอย่างดี เพื่อให้ นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ

วิธีตรวจให้คะแนน

การตรวจให้คะแนนของแบบทดสอบ ผู้ตรวจต้องยึดหลักการให้คะแนนดังนี้

1. ให้ 2 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงถึงการมีความคิดเห็นนั้นถูกต้องที่สุด
2. ให้ 1 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงถึงการมีความคิดความเห็นนั้นถูกต้อง

ปานกลาง

3. ให้ 0 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงถึงการมีความคิดความเห็นนั้นไม่

ถูกต้อง

สำหรับข้อที่ใช้วัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปดด้านมีดังนี้ ในแต่ละด้านมีดังนี้

ชุดที่ 1

ด้านสมาธิปฏิบัติ ได้แก่ข้อ 1, 3, 5, 7, 9, 11, 15, 17, 18, 19

21, 23, 24, 26, 28, 31, 32 และ 34

ด้านสมาธิปฏิบัติ ได้แก่ข้อ 2, 4, 6, 8, 10, 12, 13, 14, 16,

20, 22, 25, 27, 29, 30, 33 และ 35

ชุดที่ 2

ด้านสมาธิปฏิบัติ ได้แก่ข้อ 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 18,

19, 23, 25, 27, 32, 33 และ 34

ด้านสมาธิปฏิบัติ ได้แก่ข้อ 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 20,

21, 22, 24, 26, 28, 29, 30, 31 และ 35

สำหรับคะแนนของตัวเลือกแต่ละข้อ มีรายละเอียดดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 5 คะแนนของคำตอบในแต่ละข้อคำถาม

ชุดที่	ข้อคำถาม	คำตอบ			ข้อคำถาม	คำตอบ		
		ก	ข	ค		ก	ข	ค
1	1	0	1	2	19	2	1	0
	2	0	2	1	20	1	2	0
	3	1	2	0	21	2	1	0
	4	1	2	0	22	1	0	2
	5	1	2	0	23	0	1	2
	6	1	0	2	24	1	2	0
	7	0	1	2	25	1	2	0
	8	0	1	2	26	1	2	0
	9	0	2	1	27	0	1	2
	10	2	1	0	28	1	2	0
	11	0	2	1	29	0	2	1
	12	2	0	1	30	0	1	2
	13	1	2	0	31	1	2	0
	14	2	0	1	32	1	0	2
	15	2	1	0	33	1	0	2
	16	2	1	0	34	0	2	1
	17	2	0	1	35	2	0	1
	18	0	2	1				
2	1	2	0	1	4	1	2	0
	2	1	2	0	5	1	2	0
	3	1	2	0	6	2	1	0

ตาราง 3 (ต่อ)

ชุดที่	ข้อคำถาม	คำตอบ			ข้อคำถาม	คำตอบ		
		ก	ข	ค		ก	ข	ค
2	7	2	0	1	22	1	0	2
	8	1	2	0	23	2	1	0
	9	0	1	2	24	1	2	0
	10	1	0	2	25	0	1	2
	11	0	2	1	26	1	0	2
	12	1	2	0	27	0	1	2
	13	1	2	0	28	0	1	2
	14	2	1	0	29	1	0	2
	15	1	2	0	30	2	1	0
	16	1	2	0	31	1	2	0
	17	2	0	1	32	1	0	2
	18	1	0	2	33	1	2	0
	19	1	0	2	34	1	0	2
	20	1	2	0	35	2	1	0
	21	0	2	1				

เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบ

คะแนนเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบนี้ เป็นเกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่น (Local Norms) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดราชบุรี จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่นำมาสร้างเกณฑ์ปกติ มีจำนวน 552 คน เป็นชาย 267 คน เป็นหญิง 285 คน

คะแนนเกณฑ์ปกตินี้เป็นคะแนนมาตรฐานในรูปคะแนนที่ปกติ (Normalized T-Scores) ซึ่งสร้างเป็นค่า ๆ และทั้งฉบับโดยแยกเป็นเพศชาย เพศหญิง และรวมทั้งสองเพศ ดังแสดงในตาราง 4 - 7

ตาราง 4 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปดด้านปัญญา สำหรับนักเรียนชาย

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ	
	x_1	x_2		x_1	x_2
70	70	71	53	51	58
69	69	70	52	56	57
60	69	69	51	55	56
67	68	69	56	55	56
66	67	68	49	54	55
65	66	67	48	53	54
64	66	66	47	52	53
63	65	66	46	51	53
62	64	65	45	51	52
61	63	64	44	50	51
60	62	63	43	49	50
59	62	62	42	48	50
58	61	62	41	48	49
57	60	61	40	47	48
56	59	60	39	46	47
55	58	60	38	45	47
54	58	59	37	44	46

ตาราง 4 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ	
	X_1	X_2		X_1	X_2
36	44	45	16	28	30
35	43	44	15	27	29
34	42	44	14	27	29
33	41	43	13	26	28
32	41	42	12	25	27
31	40	41	11	24	26
30	39	41	10	24	26
29	38	40	9	23	25
28	37	39	8	22	24
27	37	38	7	21	23
26	36	38	6	20	23
25	35	37	5	20	22
24	34	36	4	19	21
23	34	35	3	18	20
22	33	35	2	17	20
21	32	34	1	16	19
20	31	33	0	16	18
19	30	32	$\bar{X}$	44.573	42.874
18	30	32	S	11.817	12.798
17	29	31	N	267	267

ตาราง 5 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบ วัดคุณธรรมจริยธรรมรศมีองค์แปดด้านปัญญา สำหรับ
นักเรียนหญิง

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ	
	x_1	x_2		x_1	x_2
70	66	69	50	50	52
69	65	68	49	49	51
68	65	67	48	48	51
67	64	67	47	47	50
66	63	66	46	47	49
65	62	65	45	46	48
64	61	64	44	45	47
63	60	63	43	44	46
62	60	62	42	43	46
61	59	62	41	42	45
60	58	61	40	42	44
59	57	60	39	41	43
58	56	59	38	40	42
57	55	58	37	39	41
56	55	57	36	38	41
55	54	56	35	38	40
54	53	56	34	37	39
53	52	55	33	36	38
52	51	54	32	35	37
51	51	53	31	34	36

ตาราง 5 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ	
	X	X ₂		X ₁	X ₂
30	34	36	13	20	21
29	33	35	12	19	20
28	32	34	11	18	20
27	31	33	10	17	19
26	30	32	9	16	18
25	29	31	8	16	17
24	29	30	7	15	16
23	28	30	6	14	15
22	27	29	5	13	14
21	26	28	4	12	14
20	25	27	3	12	13
19	25	26	2	11	12
18	24	25	1	10	11
17	23	25	0	9	10
16	22	24	$\bar{X}$	49.583	47.748
15	21	23	S	11.673	10.648
14	21	22	N	285	285

ตาราง 6 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น
สองเพศ

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ	
	X_1	X_2		X_1	X_2
70	68	70	50	52	54
69	67	69	49	51	53
68	67	68	48	50	52
67	66	68	47	50	51
66	65	67	46	49	51
65	64	66	45	48	50
64	63	65	44	47	49
63	62	64	43	46	48
62	62	64	42	46	47
61	61	63	41	45	47
60	60	62	40	44	46
59	59	61	39	43	45
58	58	60	38	42	44
57	57	59	37	42	43
56	57	59	36	41	42
55	56	58	35	40	42
54	55	57	34	39	41
53	54	56	33	38	40
52	54	55	32	37	39
51	53	55	31	37	39

ตาราง 6 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ	
	x_1	x_2		x_1	x_2
30	36	38	13	22	24
29	35	37	12	21	23
28	34	36	11	21	22
27	34	35	10	20	22
26	33	34	9	19	21
25	32	34	8	18	20
24	31	33	7	17	19
23	30	32	6	17	18
22	29	31	5	16	18
21	29	30	4	15	17
20	28	30	3	14	16
19	27	29	2	14	15
18	26	28	1	13	14
17	25	27	0	12	14
16	25	26	$\bar{x}$	46.676	45.366
15	24	26	s	11.885	12.190
14	23	29	N	552	552

ตาราง 7 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบ วัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปดด้านปัญญา รวมทั้งฉบับ
แยกเป็นเพศชาย เพศหญิง และรวมทั้งสองเพศ

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
140	71	71	71	120	63	61	62
139	71	70	71	119	63	60	62
138	70	70	70	118	62	60	61
137	70	69	70	117	62	59	61
136	69	69	69	116	62	59	60
135	69	68	69	115	61	58	60
134	69	68	68	114	61	58	59
133	68	67	68	113	61	57	59
132	68	67	67	112	60	57	58
131	68	66	67	111	60	57	58
130	67	66	67	110	60	56	58
129	67	65	66	109	59	56	57
128	66	65	66	108	59	55	57
127	66	64	65	107	58	55	56
126	66	64	65	106	58	54	56
125	65	63	64	105	58	54	56
124	65	63	64	104	57	53	55
123	64	62	63	103	57	53	55
122	64	62	63	102	56	52	54
121	64	61	63	101	56	52	54

ตาราง 7 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
100	56	51	53	78	47	40	44
99	55	51	53	77	47	40	43
98	55	50	52	76	46	39	43
97	54	50	52	75	46	39	42
96	54	49	52	74	46	38	42
95	54	49	51	73	45	38	41
94	53	48	51	72	45	37	41
93	53	48	50	71	44	37	40
92	53	47	50	70	44	36	40
91	52	47	49	69	44	36	40
90	52	46	49	68	43	35	39
89	51	46	48	67	43	35	39
88	51	45	48	66	43	34	38
87	51	45	48	65	42	34	38
86	50	44	47	64	42	33	37
85	50	44	47	63	41	33	37
84	49	43	46	62	41	32	37
83	49	43	46	61	41	32	36
82	49	42	45	60	40	31	36
81	48	42	45	59	40	31	35
80	48	41	44	58	39	30	35
79	48	41	44	57	39	30	34

ตาราง 7 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ			คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		
	ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม
56	39	29	34	35	31	19	25
55	38	29	33	34	30	18	24
54	38	28	33	33	30	18	24
53	38	28	33	32	29	17	23
52	37	27	32	31	29	17	23
51	37	27	32	30	29	16	23
50	36	26	31	29	28	16	22
49	36	26	31	28	28	15	22
48	36	25	20	27	28	15	21
47	35	25	30	26	27	14	21
46	35	24	30	25	27	14	20
45	35	24	29	24	26	13	20
44	34	23	29	23	26	13	20
43	34	23	28	22	26	13	19
42	33	22	28	21	25	12	19
41	33	22	27	20	25	12	18
40	33	21	27	19	24	11	18
39	32	21	29	18	24	11	17
38	32	20	26	17	24	10	17
37	31	20	26	16	23	10	16
36	31	19	25	15	23	9	16

ตาราง 7 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ		คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ	
	ชาย	รวม		ชาย	รวม
14	23	9	16	5	12
13	22		15	4	
12	22		15	3	
11	21		14	2	
10	21		14	1	
9	21	13	$\bar{X}$	86.232	97.568
8	20	13	S	24.125	21.555
7	20	12	N	267	285
6	20	12			

เกณฑ์การตัดสิน

เนื่องจากคิควความหมายของคะแนนเป็นแบบอิงกลุ่ม เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบ จึงใช้คะแนนมาตรฐานในรูปคะแนนที่ปกติ ตัดสินผลการสอบคิดได้ดังนี้

1. การกิกคะแนนผลการสอบในแต่ละค้ำน เมื่อสามารถวัดได้ว่า นักเรียนคนใด ได้คะแนนที่ปกติเท่าใดแล้ว ให้ตัดสินตามเกณฑ์ดังนี้ (ชวาด แพร์ตกุล 2520 : 53)

ตั้งแต่ T 65 และสูงกว่า (หรือเปอร์เซนต์ไทลแรงค์ 93.32 และสูงกว่า) แปลว่า มีคุณธรรมค้ำนนสูงมาก

ตั้งแต่ T 55 - T 65 (หรือเปอร์เซนต์ไทลแรงค์ 69.15 - 93.32) แปลว่า มีคุณธรรมค้ำนนสูง

ตั้งแต่ T 45 - T 55 (หรือเปอร์เซนต์ไทลแรงค์ 30.85 - 69.15) แปลว่า มีคุณธรรมค้ำนนปานกลาง

เฉพาะ T 50 (หรือเปอร์เซนต์ไทลแรงค์ 50.00) แปลว่า มีคุณธรรมระดับปานกลางของกลุ่ม

ตั้งแต่ T 35 - T 45 (หรือเปอร์เซนต์ไทลแรงค์ 6.68 - 30.85) แปลว่า มีคุณธรรมค้ำนนต่ำ

ตั้งแต่ T 35 และต่ำกว่า (หรือเปอร์เซนต์ไทลแรงค์ 6.68 และต่ำกว่า) แปลว่า มีคุณธรรมค้ำนนต่ำมาก

ถ้าผู้สอบได้คะแนนตรงจุดแบ่งพอดี คือ T 35, T 45, T 55 และ T 65 (หรือเปอร์เซนต์ไทลแรงค์ 6.68, 30.85, 69.15 และ 93.32) ให้เลื่อนขึ้นไปอยู่ในกลุ่มสูงถัดไปเสมอ

2. การกิกคะแนนผลการสอบรวมทุกค้ำน โดยรวมคะแนนดิบทุกค้ำน แล้วไปเทียบเป็นคะแนนที่ปกติจากตารางที่ให้ไว้ ส่วนเกณฑ์ตัดสินใช้เกณฑ์เดียวกับข้อ 1

ภาคผนวก ข

แบบทดสอบวัดคุณธรรมจริยธรรมมีองค์แปดด้านปัญญา

แบบทดสอบสำหรับงานวิจัย กันนี้๗

คำสั่ง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการทราบความคิดและความเห็นของนักเรียนว่า นักเรียนมีความคิดและความเห็นอย่างไรในสถานการณ์ที่กำหนดให้ เพื่อให้นักเรียนอ่านแล้วให้พิจารณาเลือกตอบให้ตรงกับความรู้สึก ความคิดเห็นของนักเรียน คำตอบของนักเรียนที่เลือกตอบในแต่ละข้อนั้นไม่มีข้อใดถูกหรือผิดอย่างแท้จริง และไม่กระทบกระเทือนต่อการเรียนของนักเรียนแต่อย่างใด จึงขอให้นักเรียนตอบให้ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด เพื่อให้ผลงานวิจัยออกมาอย่างถูกต้อง

2. การตอบคำถามแต่ละข้อนั้น ขอให้ทำอย่างรวดเร็วที่สุดโดยเมื่ออ่านข้อความถามจบแล้วให้เลือกตอบทันที

3. แบบทดสอบมีทั้งหมด 2 ชุด ชุดละ 35 ข้อ รวม 70 ข้อ กรุณาตอบได้ครบทุกชุดและครบทุกข้อ

4. วิธีตอบให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ทับบนตัวอักษร ก ข หรือ ค ซึ่งตรงกับตัวเลือกที่นักเรียนเลือกตอบในกระดานคำตอบ และห้ามนักเรียนขีดเขียนหรือทำเครื่องหมายใด ๆ ลงในแบบทดสอบ

ตัวอย่าง

- (๐) ครูลัดดาเป็นครูที่นักเรียนรักและเชื่อใจมาก วันหนึ่งครูลัดดาบอกกับฉัตรว่า "เมื่อคืนครูพบผีกระสือที่ข้างบ้าน" ถ้าท่านเป็นฉัตรจะเชื่อครูลัดดาหรือไม่
- ก. เชื่อครูลัดดาบอก เพราะครูลัดดาเป็นคนน่าเชื่อใจ
 - ข. คำบอกของครูลัดดาไม่น่าเชื่อ เพราะไม่มีพยานหลักฐาน
 - ค. ไม่เชื่อที่ครูลัดดาบอกว่าจริง เพราะผีกระสือไม่น่าจะมีตัวตนจริง

กระดานคำตอบ

(๐) ~~X~~ ข ค

เมื่อนักเรียนมีความเห็นอย่างข้อ ก

ถ้านักเรียนต้องการจะเปลี่ยนคำตอบจากข้อ ก เป็นข้อ ข ให้ทำดังนี้

(๐) ~~X~~ ~~X~~ ค

แบบทดสอบชุดที่ 1

1. ในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ ต๋อยมักจะไปเที่ยวบึงนกหรือตกปลาเป็นงานอดิเรก ท่านเห็นด้วยกับการกระทำของต๋อยหรือไม่
 - ก. เห็นด้วยเพราะเป็นกีฬาอย่างหนึ่ง
 - ข. เห็นด้วยเพราะเอามาทำเป็นอาหารได้
 - ค. ไม่เห็นด้วยเพราะถ้าทำให้นกหรือปลาตายแล้วไม่สบายใจ
2. กุศลเลี้ยงสุนัขไว้ 1 ตัว มันชอบเล่นคางคก วันหนึ่งกุศลเห็นมันเล่นคางคกโดยใช้เท้าเขี่ยบ้าง กักเบา ๆ บ้าง จนคางคกอ่อนแรง ถ้าท่านเป็นกุศลคิดว่าควรจะทำอย่างไร
 - ก. ฆังคก เพราะสนุกดี
 - ข. ไล่สุนัขไม่ให้เล่นคางคกต่อไป
 - ค. ไม่ได้สนใจเพราะเป็นเรื่องของสุนัข
3. ที่โรงเรียนของสบจิตปีการศึกษาจบลงครบรอบ 30 ปี ของโรงเรียน ปิตาของสบจิตได้ฝากเงินมาร่วมทำบุญถวาย 100 บาท สบจิตได้นำเงินมาอวดสมาชิกและก็ชวนให้สมาชิกไปเป็นเพื่อนเพื่อจะนำเงินไปให้ครู แต่สบจิตบอกว่าเงินมีมากแบ่งให้ครูครึ่งเดียวก็พอ ถ้าท่านเป็นสบจิตจะเห็นด้วยกับสมาชิกหรือไม่
 - ก. ไปเห็นด้วยเพราะถ้าปีการศึกษาจะทำไทยเอา
 - ข. ไม่เห็นด้วยกับสมาชิกเพราะถ้าแบ่งไว้แล้วรู้สึกไม่สบายใจ
 - ค. เห็นด้วยกับสมาชิกเพราะให้ครูครึ่งเดียวก็ไม่มีใครรู้ที่เหลือเก็บไว้ใช้เอง
4. ในวันหยุดเมื่อนุญาตาให้ก้อยไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ แต่พอถึงวันนั้นก้อยต้องไปหาธุระให้แม่จึงไม่ได้ไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ ถ้าท่านเป็นก้อยคิดจะทำอย่างไร
 - ก. ไม่เป็นไรคราวหน้ายังมี
 - ข. ถึงไม่ได้ไปเที่ยวก็ไม่เป็นไร
 - ค. เคืองแม่ที่ใช้ได้ไปหาธุระในวันนี้

6. สุชาติอยากจะมีเงินมาก ๆ จึง ขยายขายเก็บเงินค่าอาหารกลางวันไว้เพื่อนำไปซื้อลอตเตอรี่
เมื่อว่าจะได้ถูกรางวัลบ้างจะได้มีเงิน ท่านคิดหาเงินเช่นเดียวกับสุชาติหรือไม่
- ไม่คิดเหมือนสุชาติ เพราะมีโอกาสน้อย
 - คิดเช่นเดียวกับสุชาติ เพราะเป็นโอกาสที่จะได้เงินมากมาย
 - ไม่คิดเช่นเดียวกับสุชาติ เพราะไม่เคยสนใจจะซื้อลอตเตอรี่
7. วิชัยเป็นคนเรียนขี้เก๋ง เมื่อเรียนจบประมณปีที่ 6 จึงไม่อยากเรียนต่อ ออกมาช่วย
ผู้ปกครองหาอาหารขาย เขาพยายามฝึกหาอาหารจนเก่งมีลูกค้าจำนวนมาก ท่านเห็น
ควยกับการกระทำของวิชัยหรือไม่
- เห็นควย เพราะวิชัยทำถูกแล้วที่เรียนขี้เก๋งก็ไม่ควรเรียนต่อ
 - ไม่เห็นควยกับการกระทำของวิชัย เพราะควรเรียนต่อไม่เก๋งก็เรียนได้
 - เห็นควยกับการกระทำของวิชัย เพราะพยายามทำงานอย่างอื่นทดแทนให้ได้
8. ประเทืองเขียนหนังสือใส่กระดาษว่า "เชิญเตะได้" แล้วเอาไปแอบปิดที่หลังเสื้อของเพื่อน
ในห้องเรียน ทำให้เพื่อนถูกคนอื่น ๆ เตะเอา ถ้าท่านเป็นประเทืองจะคิดเล่นแบบนี้หรือไม่
- น่าจะเล่น เพราะเป็นการหยอกล้อกันสนุก ๆ
 - ไม่คิดเล่น เพราะกลัวว่าเมื่อเพื่อนรู้เขาจะแกล้งเราบ้าง
 - แบบนี้ไม่คิดเล่น เพราะเพื่อนจะต้องเจ็บตัวโดยที่ไม่รู้เรื่องเลย
9. ต้นไม้ข้างบ้านของอัมพรมีรูปร่างประหลาดคล้ายรูปร่างคน มีคนไปกราบไหว้บูชาเพื่อหวัง
จะให้เกิดโชคลาภ เป็นจำนวนมาก รวมทั้งญาติพี่น้องของอัมพรด้วย ถ้าท่านเป็นอัมพร
จะเชื่อตามที่เขากระทำกันหรือไม่
- น่าจะเชื่อได้ เพราะมีคนจำนวนมากยังให้ความเชื่อถือ
 - ไม่ควรเชื่อ เพราะต้นไม้ที่ขึ้นผิดปกติก็เหมือนกับคนพิการ
 - ไม่น่าจะเชื่อ เพราะอาจจะเป็นการบังเอิญที่คนไปกราบไหว้มีโชคอยู่แล้ว

10. วรณีน้องสาวของวรรณาทะเลาะกับเพื่อนที่โรงเรียน ถูกเพื่อนชวนหน้าเป็นแผล และกรูก็ได้ทำโทษทั้งสองคนแล้ว แต่วรรณาทะเลาะรักน้องสาวมากไม่พอใจที่น้องถูกชวนหน้า ถ้าที่เป็นวรรณาคิดจะทำอย่างไร
- ไม่ต้องคิดอะไร กรูได้ตัดสินให้แล้ว
 - เรื่องของคนอื่นทะเลาะกันไม่ควรเข้าไปยุ่ง
 - คิดว่าเมื่อมีโอกาสพบกับเพื่อนของน้องคนนี้ต้องสั่งสอนให้เจ็บตัวบ้าง
11. ลัดดา มักจะได้ยินคนทั่วไปพูดกันว่า “การที่จะมีความสุขในชีวิตนั้นมีฐานะร่ำรวยอย่างเดียวก็พอแล้ว” ท่านเห็นด้วยกับคำกล่าวนี้หรือไม่
- เห็นด้วยกับคำกล่าวนี้เพราะเมื่อมีฐานะดีก็สามารถทำอะไรก็ได้
 - ไม่เห็นด้วยเพราะการมีความสุขในชีวิตนั้นไม่เกี่ยวกับฐานะอย่างเดียว
 - ไม่แน่ใจว่าคำกล่าวนี้จะจริง เพราะเคยเห็นคนมีฐานะดีแต่ไม่มีความสุขก็มี
12. วิทยาได้รับมอบหมายจากครูให้ช่วยสอดส่องความประพฤติของเพื่อนนักเรียน ถ้าคนใดทำไม่ถูกต้องให้รายงานให้ครูทราบ วันหนึ่งวิทยาไปพบว่าสายใจดีนี่โรงเรียนไปเที่ยวจิ้งรายงานให้ครูทราบ สายใจจึงถูกทำโทษและก็รู้ว่าวิทยาน่าไว้วางใจไปบอกครู ถ้าท่านเป็นสายใจคิดจะทำอย่างไรกับวิทยา
- คิดว่าวิทยาพาไปชวนหน้า
 - คิดโกรธวิทยา จะต้องหาให้วิทยากลับเราบ้าง
 - คิดว่าวิทยาเป็นเพื่อนกันน่าจะพูดกันได้ไม่ต้องไปรายงานครู
13. อานวยกับเพื่อน ๆ ชอบเอาสีไปเขียนตัวหนังสือตามข้างกำแพงบ้าง ราวสะพานบ้าง เพราะคิดว่าเป็นแฟชั่นของวัยรุ่นที่กำลังนิยม ท่านคิดจะหาเช่นเดียวกับอานวยหรือไม่
- จะคิดหาไปทำไมเสียค่ายสี
 - คงไม่คิดหาแบบนี้เพราะเห็นแล้วไม่น่าดู
 - คิดว่าน่าจะหาแบบนี้เพราะคนอื่นเขาก็ชอบทำกัน

14. แดงเป็นคนชอบสนุก เขามักชอบไปเที่ยวในสถานที่เร่ร่อนอยู่เป็นประจำเพื่อเป็นการพักผ่อน ทำให้ไม่เคร่งเครียดต่อการเรียน ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแดงหรือไม่
- ไม่เคยมีความคิดเห็นนี้เพราะไม่ชอบสถานที่แบบนี้
 - คิดเห็นเกี่ยวกับแดงเพราะเป็นการพักผ่อนที่ดีและได้ประสบการณ์
 - คิดว่าน่าจะไปเที่ยวเช่นเดียวกับแดงบ้างเป็นบางครั้งเพราะจะได้รู้ทันคนอื่น
15. อ้อยชอบไปยืมเงินเพื่อประลองความแม่นยำ หวานมาเห็นเข้าก็เตือนว่า "ไปยืมเงินทำไปเป็นบาปหายไปทกรกไม่รู้ละ" ถ้าท่านเป็นอ้อยจะเชื่อตามที่หวานพูดหรือไม่
- น่าเชื่อที่หวานพูดเพราะใคร ๆ ก็สอนแบบนี้
 - เชื่อเหมือนกันแต่จะทกรกก็ช่างมัน เอะจะสนุกไว้อ่อน
 - ไม่เชื่อที่หวานพูดเพราะนรกสวรรค์เป็นเรื่องนิทานหลอกเด็ก
16. ชัยวัฒน์ชอบฟังเพลงและต้องเปิดวิทยุให้เสียงดังเต็มที่อยู่เสมอจะได้ฟังเพลงให้สนุก จนเพื่อนบ้านรำคาญแต่ก็ไม่ได้ทำอะไร ชัยวัฒน์ ท่านคิดจะทำอย่างชัยวัฒน์หรือไม่
- ไม่คิดจะทำเพราะเกรงใจคนอื่น
 - คิดว่าทำได้ก็ต้องเลือกให้เป็นเวลา
 - คิดว่าก็ควรจะทำได้เพราะเป็นสิทธิส่วนตัวในบ้านเรา
17. ในวันปิดภาคเรียนเพื่อนของจ้อยหลายคนมาเที่ยวที่บ้าน จ้อยอยากจะได้เงินอาหารเพื่อนจึงฆ่าไก่ที่เลี้ยงไว้มาทำอาหารเลี้ยงเพื่อน ท่านเห็นด้วยกับการกระทำของจ้อยหรือไม่
- ไม่เห็นด้วยกับจ้อยเพราะกลัวว่าการฆ่าไก่เป็นบาป
 - เห็นด้วยกับจ้อยเพราะการเลี้ยงไก่ไว้เพื่อนเป็นอาหารอยู่แล้ว
 - ไม่เห็นด้วยเพราะกลัวว่าเพื่อนจะว่าเอาว่าเป็นคนใจร้ายไม่กลัวบาป
18. ในวันประกอบพิธีไหว้ครูของนักเรียน มีการประกอบพิธีไหว้ครูเสร็จแล้วก็มีพิธีนิมนต์พระมาอบรมนักเรียนด้วย กุ้งซึ่งเป็นนักเรียนชั้น ม.๑ เห็นว่าเป็นเรื่องน่าเบื่ออีกเลยไม่ไปร่วมพิธีนี้ด้วย เพราะพิธีไหว้ครูไม่จำเป็นต้องไปร่วมพิธีก็ไม่เป็นอะไร ท่านเห็นด้วยกับกุ้งหรือไม่
- เห็นด้วยกับกุ้งเพราะทำพิธีไหว้ครูแล้วก็ไม่ต้องให้เรียนเก่งขึ้น
 - ไม่เห็นด้วยกับกุ้งเพราะถ้าไม่ไปร่วมพิธีไหว้ครูแล้วรู้สึกไม่สบายใจ
 - ไม่เห็นด้วยกับกุ้ง เพราะนักเรียนทุกคนเขาก็มาร่วมพิธีไหว้ครูด้วยกันหมด

19. น้าชายของแก้วมีอาการเหวี่ยงจาไม่รู้เรื่อง แม่ของแก้วบอกกับแก้วว่าน้าชายของเขาถูกผีเข้าจะต้องนำไปให้หมอผีรักษาอาการให้ ถ้าท่านเป็นแก้วจะเชื่อตามที่คุณแม่บอกหรือไม่
- ไม่เชื่อตามที่แม่ของแก้วบอกเพราะอาการถูกผีเข้าไม่น่าจะมีจริง
 - อาจจะเชื่อถ้าหมอผีรักษาแล้วน้าชายของแก้วมีอาการหายเป็นปกติ
 - เชื่อตามที่แม่ของแก้วบอกเพราะเป็นผู้ใหญ่แก้วต้องเชื่ออะไรดีกว่าเรา
20. เมื่อนักเรียนสอบปลายภาคเสร็จแล้ว ธรงค์ชัยจึงเป็นหัวหน้าชั้นได้ออกความคิดว่าน่าจะมีการดื่มสุราหรือเบียร์เป็นการฉลองสัปดาห์หนึ่งเพื่อความสนุก ท่านมีความคิดเช่นเดียวกับธรงค์ชัยหรือไม่
- ไม่เคยมีความคิดเหมือนกับธรงค์ชัยเพราะกลัวว่าครูทราบเข้าจะถูกลงโทษ
 - ไม่เคยมีความคิดเหมือนกับธรงค์ชัยเพราะสุราหรือเบียร์เป็นสิ่งไม่มีประโยชน์
 - เป็นพวกเมททีที่เฟรเดอริคจะฝึกการดื่มแบบนี้ไว้บ้างเมื่อเป็นผู้ใหญ่จะได้ดื่มเป็น
21. ชลอแขวนพระไว้ที่คอ 1 องค์ ตลอดเวลา ท่านเห็นด้วยกับชลอหรือไม่
- เห็นด้วย เพราะเอาไว้เป็นที่พึ่งทางใจ
 - เห็นด้วย เพราะเอาไว้ป้องกันอันตรายต่าง ๆ
 - เห็นด้วย เพราะใคร ๆ ก็มีพระแขวนคอกับทุกคน
22. ครูได้บอกกับนักเรียนว่าพรุ่งนี้ถ้าใครไม่มาสมัครการบ้านมาส่งจะถูกลงโทษ สมปองหาการบ้านไม่เสร็จกลัวจะถูกทำโทษคนเดียวจึงแกล้งหยิบสมัครการบ้านของสมชายไปซ่อนเพื่อให้สมชายไม่มีสมัครการบ้านส่งครูจะได้ถูกลงโทษเป็นเพื่อนกัน ถ้าท่านหาการบ้านไม่เสร็จจะคิดหาเช่นเดียวกับสมปองหรือไม่
- ไม่คิดหาเพราะกลัวว่าเพื่อนรู้เข้าจะโกรธเขา
 - คิดว่าน่าจะหาเพราะจะได้มีเพื่อนถูกลงโทษด้วย
 - ไม่คิดหาเช่นนี้เพราะเพื่อนจะต้องมาเตือนเรอนเพราะเราด้วย

23. คนข้างบ้านของจิระบอกว่าโกของจิระมีลักษณะเป็นโกชนพันธุ์ดี จึงจะขอยืมไปตีกับโกตัวอื่นโดยจะให้เงินกับจิระ 200 บาท เสร็จแล้วจะนำโกมาคืนให้ จิระจึงได้ยืมโกไป ท่านเห็นด้วยกับจิระหรือไม่
- เห็นด้วยเพราะจะได้เงินใช้ถ้าโกขาดเจ็บเคี้ยวก็หายเอง
 - ไม่เห็นด้วยเพราะเงินที่โกมาไม่คุ้มค่ากับที่โกจะได้รับขาดเจ็บ
 - ไม่เห็นด้วยกับจิระเพราะกลัวบาปถ้าโกได้รับขาดเจ็บหรือตาย
24. ป้อมอ่านคำทำนายประจำวันเกิดจากหนังสือพิมพ์มีข้อฉบับหนึ่งซึ่งมีหลายคนบอกว่าทำนายได้แม่นยำ ซึ่งทำนายว่าคนที่เกิดตรงกับวันเกิดของป้อมในวันนี้ให้ระวัง เพราะจะมีเคราะห์ร้าย ถ้าท่านเป็นป้อมจะเชื่อหรือไม่
- ไม่น่าเชื่อว่าหมอดูจะได้แม่นยำจริงเพราะเป็นการเดาเอา
 - ไม่เคยเชื่อตามคำทำนายของหมอดูเพราะจะรู้เหตุการณ์ล่วงหน้าได้อย่างไร
 - เชื่อคำทำนายเพราะเคยได้ยินว่าหมอดูสามารถทำนายได้ตรงตามความเป็นจริง
25. สมคิดนัดกับนิสาว่าจะมารับไปดูภาพยนตร์ เมื่อถึงเวลานัดสมคิดไม่มา ทำให้นิสาแต่งตัวเก๋ ทอานิสานัดกับสมคิดว่าจะพาไปรับประทานอาหาร เมื่อถึงเวลานัดถ้าท่านเป็นนิสาคิดว่าจะไปหาสมคิดหรือไม่
- ไปกับตามนัดเพราะกลัวสับสนคิดเข้าใจผิดว่าแกล้งไม่ไป
 - คิดว่าต้องไปตามนัดเพราะไม่เคยคิดถึงเรื่องที่แฉ้วมา
 - คิดว่าต้องแกล้งไม่ไปตามนัดข้างเป็นการแก้แค้นที่สมคิดหาไว้คราวก่อน
26. แจ้วถูกพ่อแม่บังคับให้ช่วยทำงานบ้านและถูกกล่าวชู้บ่อย ๆ เมื่อทำให้ท่านไม่พอใจ แจ้วกลุ่มใจมาก จึงหนีออกจากบ้านไปอาศัยอยู่กับเพื่อน ท่านเห็นด้วยกับการกระทำของแจ้วหรือไม่
- ไม่เห็นด้วย เพราะเรายังต้องพึ่งพาพ่อแม่อยู่
 - ไม่เห็นด้วยเพราะเห็นว่าควรจะต้องรับใช้พ่อแม่
 - เห็นด้วยเพราะเมื่อพ่อแม่ไม่รักก็ควรออกไปก็ไม่สบายใจ

27. ในขณะที่วีระกำลังอ่านหนังสืออยู่กับเพื่อน ๆ มีนักเรียนรุ่นน้องเดินมาหาและกล่าวว่า วีระขโมยปากกาของตนไป จึงความจริงแล้ววีระไม่รู้เรื่องอะไรเลย ถ้าท่านเป็นวีระ จะคิดหาอย่างไรกับเด็กคนนี้
- ก. ทาเฉย ๆ ไว้ก่อนถ้ายังไม่เลิกพูดจะได้เห็นดีกัน
 - ข. คิดเกือบจะลงงานอยู่แล้วแต่กลัวว่าจะเป็นการรังแกเด็ก
 - ค. คิดว่าจะถามว่าเรื่องมันเป็นอย่างไร เพราะอาจจะมีการเข้าใจผิด
28. ในตอนศึกของคืนวันหนึ่งสมปองและสมชายกำลังนั่งอ่านหนังสือกันอยู่เพลิน ๆ ก็เกิดมีเสียงคล้ายกับคนเคาะฝาห้องที่คานนอก สมชายกลัวมากเพราะปกติเป็นคนกลัวผีอยู่แล้ว สมปองบอกว่า "เป็นเสียงตุ๊กแกจับแมลงกินไม่ใช่ผีแต่อย่างใด" ถ้าท่านเป็นสมชายจะเชื่อตามที่สมปองบอกหรือไม่
- ก. จะเชื่อตามที่สมปองบอกถ้าสมปองยอมออกไปดูให้เห็นจริง
 - ข. เชื่อตามที่สมปองบอกเพราะคำพูดของสมปองน่าจะเป็นเหตุผลที่ดี
 - ค. ไม่เชื่อตามที่สมปองบอกเพราะรู้ว่าสมปองต้องการหลอกให้หายกลัว
29. พิชัยเล่นเตะฟุตบอลในห้องเรียนกับเพื่อน 4-5 คน ไฟศาลเห็นเข้าจึงไปฟ้องครูประจำชั้น พิชัยกับเพื่อน ๆ จึงถูกทาโทษ ถ้าท่านเป็นพิชัยก็ควรจะทำอย่างไรกับไฟศาล
- ก. คิดว่าจะต้องทำให้ไฟศาลเจ็บตัวบ้าง
 - ข. ไม่อยากให้มีเรื่องต่อไปเลิกคิดเรื่องไฟศาล
 - ค. คิดว่าไม่อยากยุ่งเพื่อน ๆ คนอื่นเขาคงจะจัดการกันเอง
30. หลังเลิกเรียนชัยพรเดินกลับบ้านคนเดียว ระหว่างทางมีกลุ่มนักเรียนอีกโรงเรียนหนึ่ง พุคยั่วโมโหเป็นอย่างมาก ถ้าท่านเป็นชัยพรจะคิดหาอย่างไรกับนักเรียนกลุ่มนี้
- ก. คิดว่าวันนี้มีคนเคียวฝากไว้ก่อนวันหลังจะพาเพื่อนมาดลุมให้ยับ
 - ข. คิดว่าควรหลีกเลี่ยงการวิวาทถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้ค่อยคิดใหม่อีกที
 - ค. ไม่คิดสนใจคาพุกยั่วโมโหนั้นเพราะถ้าไม่สนใจก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น

31. คารงค์ถูกอาจารย์ปกครองสั่งให้ตัดผมสั้นถ้าไม่ตัดจะถูกลงโทษ แต่บังเอิญวันนั้นเป็นวันพุธ คารงค์จึงไม่ยอมตัดผมเพราะเชื่อว่าเป็นวันไมตรีซึ่งคนสมัยก่อนบอกว่าตัดผมวันพุธแล้วจะโชคร้าย ยอมให้อาจารย์ทำโทษยังดีกว่า ท่านมีความเชื่อเหมือนคารงค์หรือไม่
- ไม่แน่ใจเพราะร้านตัดผมส่วนใหญ่จะหยุดวันพุธ
 - ไม่เชื่อเหมือนคารงค์เพราะเห็นว่าวันพุธยังมีคนตัดผมเยอะแยะไป
 - เชื่อเหมือนกับคารงค์เพราะคำบอกของสมัยโบราณย่อมเป็นความจริง
32. ครูสุธีได้เล่าให้นักเรียนฟังว่านักโทษที่อยู่ในคุกนั้นเพราะหาความชั่วมาทำทั้งนั้น และยังสรุปว่าคนเราหาสิ่งใดลงไปย่อมได้รับสิ่งนั้นตอบแทนเสมอไม่ว่าเวลาใดก็เวลาหนึ่ง ท่านเชื่อตามที่ครูสุธีพูดหรือไม่
- ไม่แน่ใจนักเพราะเห็นคนที่หาชั่วบางคนบางครั้งก็ไม่ได้ลร้ายตอบแทน
 - ไม่เชื่อเพราะคนที่หาความดีหรือความชั่วถ้าไม่มีใครเห็นก็ไม่มีการตอบแทน
 - เชื่อตามที่ครูสุธีเล่าว่าเป็นจริงเพราะเห็นว่าการทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว
33. ในชั่วโมงคณิตศาสตร์แดงยืนตอบคำถามของครู คำซึ่งนั่งอยู่ใกล้ ๆ ได้เลื่อนเก้าอี้ออกเพื่อให้แดงนั่งพลาดตกเก้าอี้ ถ้าท่านเป็นนักเรียนในห้องและเห็นเหตุการณ์ตลอดจะคิดหาอย่างไร
- คิดว่าอยู่เฉย ๆ ไม่ใช่เรื่องอะไรของเรา
 - คิดว่าจะเป็นไม่เห็นคอยดูแดงจะตกเก้าอี้
 - คิดว่าควรจะช่วยบอกให้แดงรู้ตัวจะได้ไม่ต้องเจ็บตัว
34. เศษบอกปรางค์ว่า “ถ้าหากต้องการหาข้อสอบให้ได้คะแนนดีแล้วก็ต้องไปรค้นำนันต์ก่อนเข้าสอบ” ท่านเชื่อตามที่เศษบอกหรือไม่
- คาบอกของเศษน่าจะเชื่อถ้าเศษหาข้อสอบได้คะแนนดี
 - ไม่เชื่อว่าการรค้นำนันต์จะเกี่ยวข้องกับการหาข้อสอบได้
 - คาบอกของเศษไม่น่าเชื่อเพราะยังไม่มีใครสอนให้ทำเช่นนั้น

35. สุทธิแสดงท่าทีว่าไม่ชอบประภา คอยหลบหน้าและไม่ยอมยิ้มด้วย ถ้ามันเป็นประภา
 คิดว่าควรหาอย่างไรกับสุทธิ
- ก. คิดว่าควรทำเฉย ๆ เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น
 - ข. คิดว่าควรบอกให้เพื่อน ๆ รู้ว่าสุทธิเป็นคนไม่น่ารัก
 - ค. คิดว่าไม่ควรไปพบกับสุทธินายนักจะได้ไม่ต้องมีเรื่อง

แบบทดสอบชุดที่ 2

1. เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ที่ภาคใต้ คนไทยทั่วประเทศร่วมใจกันบริจาคข้าวของเงินทองเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยในครั้งนี้ นากก็เป็นคนหนึ่งที่ได้ร่วมบริจาค ท่านเห็นด้วยกับการกระทำของนากหรือไม่
 - ก. เห็นด้วยเพราะอยากจะช่วยผู้ที่ลำบากกว่าเรา
 - ข. ไม่เห็นด้วยกับนากเพราะยังไม่มีรายได้เองเก็บเงินไว้กินขนมดีกว่า
 - ค. ไม่เห็นด้วยเพราะมีคนจำนวนมากบริจาคแล้วเราอาจบริจาคเล็กน้อยก็พอ
2. จรูญเลี้ยงปลากัดไว้คู่เล่นหลายตัว ในบางครั้งก็นำปลากัดมากัดกันเพราะคิดว่าสนุกดี ถ้าท่านเป็นจรูญจะคิดอย่างไรกับเรื่องนี้หรือไม่
 - ก. ไม่คิดจะทำเพราะจะทำให้ปลากัดไม่สวยงาม
 - ข. คงไม่คิดจะทำเพราะจะทำให้ปลากัดเจ็บหรือตายได้
 - ค. คิดว่าจะต้องทำเช่นนี้เพราะปลากัดนั้นเลี้ยงเอาไว้เพื่อให้อึดทน
3. อูครเอาไฟไปเผาไร่ร้างเพื่อจะเอาน้ำผึ้ง คุณแม่มาเห็นเข้าก็ทักเธอว่า "ทำอย่างนี้ได้ ใช่มั้ย ไร่ร้างบาปกรรมจะตามสนอง" ถ้าท่านเป็นอูครจะเชื่อตามที่คุณแม่ทักเธอหรือไม่
 - ก. เชื่อตามที่คุณแม่บอกเพราะคุณแม่เป็นคนที่เชื่อได้
 - ข. เชื่อตามที่คุณแม่บอกว่าบาปแต่ที่ตกลงไปเพราะอยากจะกินน้ำผึ้ง
 - ค. ไม่เชื่อที่ว่าคุณแม่ว่าบาปจะมีจริงเพราะเคยทำแบบนี้มาต้องหลายครั้งไม่เห็นเป็นอะไร
4. คารินกับวิมลเป็นเพื่อนเรียนชั้นเดียวกัน ในเวลาว่างวิมลมักจะนั่งอ่านหนังสืออยู่เป็นประจำในห้องสมุด คารินชวนไปเล่นก็มักจะปฏิเสธ ทำให้คารินขาดเพื่อนเล่น ถ้าท่านเป็นคาริน คิดจะทำอย่างไรกับวิมล
 - ก. คิดว่าจะลองพยายามชวนวิมลไปเล่นด้วยกัน
 - ข. คิดว่าควรปล่อยให้วิมลอ่านหนังสือไปโดยสงบ
 - ค. คิดเกล้งให้วิมลไม่มีสมาธิอ่านหนังสือจะได้ไปเล่นด้วยกัน

5. ในวันสงกรานต์จะมีการเล่นสาดน้ำกันสนุกสนานระหว่างเพื่อนฝูง และในวันนั้นจะมีการร่อนน้ำชาตึกใหญ่ คนนี้จะต้องเลือกกระดิ่งใดสิ่งหนึ่ง ถ้าท่านเป็นคนนี้เห็นควรว่าจะหาสิ่งใด
 - ก. ทั้งสองอย่างมีความสำคัญพอ ๆ กันตัดสินใจไม่ถูก
 - ข. ไปร่อนน้ำชาตึกใหญ่เพื่อเป็นการแสดงความคารวะ
 - ค. ไปร่วมสนุกสนานกับเพื่อนฝูงเพราะนาน ๆ จะมีโอกาสสักครั้ง
6. วรรณิ์ได้รับมอบหมายจากคุณแม่ให้ช่วยกวาดบ้านหลังจากกลับจากโรงเรียนทุกวัน แต่วรรณิ์ต้องการจะอยู่เล่นกับเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนหลังจากโรงเรียนเลิกแล้ว ถ้าท่านเป็นวรรณิ์คิดจะทำอย่างไร
 - ก. คิดว่าจะเล่นสักนิดหน่อยแล้วรีบกลับมาทำงานบ้าน
 - ข. คิดจะบอกคุณแม่ว่าบาง วันจะขออยู่เล่นและบางวันจะทำงานที่บ้าน
 - ค. คิดว่าควรจะอยู่เล่นที่โรงเรียนเพราะควรจะได้พักผ่อนหลังจากที่ได้เรียน
7. ประจวบปลูกต้นว่านต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก เวลาว่านออกดอกก็เอาผ้าสีแดงไปผูกรอบกระถาง แล้วจุดธูปบูชาเพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดโชคลาภ ท่านเชื่อตามที่ประจวบทำหรือไม่
 - ก. ไม่เชื่อว่าจะให้โชคลาภได้เพราะต้นว่านก็เหมือนต้นไม้ทั่วไป
 - ข. น่าจะเชื่อได้เพราะต้นว่านมีลักษณะพิเศษไม่เหมือนกับต้นไม้อื่น
 - ค. ไม่น่าเชื่อที่ประจวบทำเพราะไม่มีใครกล้ารับรองว่าเป็นเรื่องจริง
8. สุภารัตน์กับมยุรีเป็นเพื่อนรักกัน วันหนึ่งมยุรีชวนสุภารัตน์ไปเที่ยวดูดนตรี แต่มยุรีได้นัดกับดวงตาว่าจะไปตีหนังสือเตรียมสอบ ถ้าท่านเป็นสุภารัตน์จะคิดทำอย่างไร
 - ก. รีบไปตีหนังสือได้เสร็จเร็ว ๆ จะได้ไปเที่ยวทันเวลา
 - ข. คิดว่าเรื่องสอบสำคัญกว่าสอบเสร็จแล้วค่อยไปเที่ยวก็ได้
 - ค. คิดว่าไปเที่ยวก่อนดีกว่าหนังสือยังมีโอกาสดูในวันหลังได้

9. ผู้ใหญ่หลายคนมักจะเตือนเด็ก ๆ ว่า 'ห้ามขี่หลังสุนัขเพราะจะถูกทำร้าย' ท่านเชื่อหรือไม่
- เชื่อตามคำบอกเพราะผู้ใหญ่ยอมพูดในสิ่งที่เห็นไปได้เสมอ
 - ไม่น่าเชื่อเพราะยังไม่เคยได้ข่าวเหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นมา
 - ไม่เชื่อตามคำบอกนี้เพราะการที่เด็กขี่หลังสุนัขไม่เกี่ยวกับเรื่องทำร้าย
10. วิชิตไปเที่ยวที่บ้านเพื่อนในวันหยุด เมื่อไปถึงบ้านเพื่อนก็เห็นเพื่อน ๆ จับกลุ่มเล่นไพ่อยู่ และก็ยังชวนให้วิชิตมาเล่นด้วยกัน ถ้าท่านเป็นวิชิตจะคิดเล่นด้วยหรือไม่
- คิดว่าจะขอนั่งดูเฉย ๆ ก่อน
 - คิดว่าน่าจะเล่นด้วยเพราะเป็นเรื่องน่าสนใจ
 - ไม่คิดเล่นด้วยเพราะการพนันเป็นของไม่ชอบ
11. วิชัยเดินกลับบ้านวิ่งต้องผ่านสถานที่ที่เคยมีผู้หญิงคนหนึ่งถูกจู่โจมตาย ขณะที่เดินผ่านสถานที่นั้น ก็เห็นผู้หญิงคนหนึ่งเดินสวนทางมา ถ้าท่านเป็นวิชัยเห็นว่าควรทำอย่างไร
- วิ่งหนีดีกว่าเพราะสงสัยจะเป็นผี
 - เดินไปตามปกติเพราะคิดว่าไม่ใช่ผี
 - ใจไม่ก่อกวนเหมือนกันพยายามเลี่ยงไปทางอื่น
12. อุไรจับได้ว่านารีเป็นคนขโมยสมุดของตนไป แต่ไม่มีพยานหลักฐานที่จะเอาผิดกับนารีได้ ถ้าท่านเป็นอุไรคิดจะทำอย่างไรกับนารี
- คิดบอกให้นารีทราบว่าคุณเองรู้เรื่องนี้แต่ไม่อยากเอาเรื่อง
 - ปล่อยเฉย ๆ เพราะนารีอาจจะมีความจำเป็นต้องใช้สมุดก็ได้
 - คิดว่าจะต้องหาทางขโมยสิ่งของของนารีเป็นการโต้ตอบบ้าง
13. มีข่าวลงหนังสือพิมพ์หลายฉบับว่าเด็กชายอายุ 3 ขวบ ซึ่งมีคนเชื่อกันว่าเป็นผู้วิเศษและเรียกว่า "หมอน้อย" สามารถใช้เปลือกไม้รักษาคนไข้โรคต่าง ๆ ให้หายเจ็บป่วยได้ มีคนเป็นจำนวนมากไปให้หมอน้อยรักษา ท่านเชื่อหรือไม่ว่าหมอน้อยสามารถรักษาโรคให้หายได้จริง
- จะเชื่อตามข่าวนี้ถ้ามีคนที่น่าเชื่อถือยืนยันว่าเป็นเรื่องจริง
 - ไม่เชื่อว่าข่าวนี้จะเป็นจริงที่เด็กอายุ 3 ขวบ จะรักษาโรคได้
 - เชื่อตามข่าวนี้เพราะถ้ารักษาไม่ได้จริงจะมีคนไปให้รักษาเป็นจำนวนมากได้อย่างไร

14. สมบัติไปพบวังนกออยู่บนต้นไม้จึงปีนขึ้นไปดูเห็นลูกนกกำลังน่ารักอยู่ 2 ตัว จึงนำเอามาเลี้ยงที่บ้าน ถ้าท่านเป็นสมบัติจะคิดหาเช่นนั้นหรือไม่
- ไม่คิดเช่นนั้นเพราะสงสารพ่อแม่
 - ไม่คิดเช่นนั้นเพราะเป็นการเสียเวลาเลี้ยงดู
 - คิดว่าจะต้องเอามาเลี้ยงเพราะลูกนกน่ารัก
15. ในวันสำคัญทางศาสนาประชาชนจะไปร่วมทำพิธีทางศาสนา คุณแม่ของบุญสร้างได้ชวนให้บุญสร้างไปร่วมพิธีนี้ด้วยกัน แต่บุญสร้างต้องการรีบหาการบ้านให้เสร็จเพื่อที่จะได้ไปเที่ยว ถ้าท่านเป็นบุญสร้างมีความเห็นว่าควรหาอย่างไร
- น่าจะไปวัดกับแม่เพราะคนอื่น ๆ เขาก็ไปกันมาก
 - ควรไปวัดกับแม่เพราะพิธีทางศาสนาเป็นเรื่องควรจะทำปฏิบัติ
 - พิธีทางศาสนาไม่จำเป็นต้องไปร่วมทำก็ได้เรื่องหาการบ้านสำคัญกว่า
16. นกกลับมาพิชายจะได้รับส่วนแบ่งขนมจากคุณแม่เท่า ๆ กันเสมอ แต่นกจะได้รับประทานให้หมดก่อน แล้วไปขอส่วนแบ่งจากพิชายอีก ซึ่งพิชายก็แบ่งให้ทุกครั้ง ถ้าท่านเป็นนกละจะคิดหาเช่นนั้นหรือไม่
- ไม่กล้าคิดเพราะกลัวพิชายจะไม่รัก
 - ไม่คิดจะหาเช่นนั้นเพราะได้รับส่วนแบ่งพอแล้ว
 - คิดว่าควรหาเพราะผู้เป็นพี่ควรให้ความเอื้อเฟื้อแก่น้อง
17. เสรีมีฐานะค่อนข้างยากจนแต่เขาจะขอยืมเงินทองหรือสิ่งของให้ผู้ที่เดือดร้อนเท่าที่สามารถจะยืมได้เสมอ ท่านเห็นด้วยกับเสรีหรือไม่
- เห็นด้วยกับเสรีเพราะควรจะช่วยกันบ้างเมื่อมีโอกาส
 - ไม่เห็นด้วยเพราะเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็นที่จะต้องหาควรจะเก็บไว้ใช้เอง
 - ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของเสรีเพราะควรจะช่วยตนเองก่อนแล้วจึงช่วยผู้อื่น
18. วันอาทิตย์ผู้ใหญ่บ้านนัดหมายให้ชาวบ้านไปช่วยกันพัฒนาวัด ท่านมีความเห็นอย่างไร
- ชวนเพื่อน ๆ ไปกันดีกว่าจะได้เล่นบางทางานบ้าง
 - เป็นเรื่องของผู้ใหญ่นี่นา ไม่ใช่เรื่องที่เด็กจะต้องทำ
 - ไปร่วมพัฒนาวัดด้วยและจะชวนเพื่อนไปช่วยหลาย ๆ คน

19. สุกาเป็นเด็กยากจนมักไม่ได้รับประทานอาหารกลางวันบ่อย ๆ วันหนึ่งขณะที่เขอนั่งอยู่ใต้ต้นไม้ สมศรีกับสมใจถือห่อข้าวเดินผ่านบาเห็นเข้า สมศรีจึงชวนสุคามารับประทานด้วยกัน แต่สมใจบอกว่า "นี่เธอไปชวนเขาทำไมอีกหน่อยก็เคยตัวหรอก" ท่านเห็นด้วยกับสมใจหรือไม่
- ไม่เห็นด้วยเพราะกลัวสมศรีจะว่าเอาได้ว่าเป็นคนใจคา
 - เห็นด้วยกับสมใจเพราะจะทำให้สุคาเคยตัวมาขอรับประทานด้วยบ่อย ๆ
 - ไม่เห็นด้วยกับสมใจเพราะถ้าได้ช่วยเพื่อนบ้างจะเป็นความสุขอย่างหนึ่ง
20. วัลลภทอปัญหาที่ครูถามไม่ได้ สันติซึ่งนั่งอยู่ใกล้ ๆ หัวเราะขบขันใจ ทำให้วัลลภอับอายครูและเพื่อน ๆ ในห้อง ถ้าท่านเป็นวัลลภจะคิดหาอย่างไรกับสันติ
- ถ้าสันติไม่ใช่เพื่อนก็อยากจะเอาเรื่องเหมือนกัน
 - เฉย ๆ เพราะเป็นความบกพร่องของเราที่ตอบไม่ได้
 - คิดโกรธในใจจะต้องทำให้สันติถูกหัวเราะเยาะบ้าง
21. สามารถเป็นเด็กที่พูดติดอ่าง เพื่อน ๆ ในห้องเรียนชอบล้อเลียนสามารถอยู่เสมอ ทำให้เป็นที่สนุกสนานในห้องเรียน ถ้าท่านเป็นสมาชิกคนหนึ่งในห้องเรียนคิดจะหาอย่างไรกับสามารถ
- ช่วยกันล้อเลียนสามารถเพราะสนุกดี
 - คิดว่าไม่ควรจะไปล้อเลียนสามารถเพราะสงสาร
 - คิดว่าควรอยู่เฉย ๆ เพราะถ้าล้อเลียนกลัวจะติดอ่างบ้าง
22. นงเยาว์เกลียดและกลัวหนูมาก วันหนึ่งปรีชา निकสนุกแกล้งโยนหนูปลอมมาที่นงเยาว์ทำให้นงเยาว์ตกใจมาก ถ้าท่านเป็นนงเยาว์คิดจะหาอย่างไรกับปรีชา
- บอกว่าปรีชาว่าไม่ควรเล่นแบบนี้
 - นึกในใจว่าจะต้องหาทางทำให้ปรีชาตกใจบ้าง
 - อยากแกล้งได้ก็แกล้งไป ครั้งเดียวช่างเขาเถอะ

23. สมศักดิ์มีเสื้อผ้าที่ไม่ได้ใช้แล้วแต่ยังมีสภาพดี จึงนำไปให้เป็นทานกับเพื่อนบ้านซึ่งยากจนและขาดแคลนเสื้อผ้า ท่านเห็นด้วยกับการกระทำของสมศักดิ์หรือไม่
- เห็นด้วยกับสมศักดิ์เพราะขอช่วยเหลือผู้ที่ลำบากกว่า
 - เห็นด้วยกับสมศักดิ์เพราะคนอื่นจะได้มองว่าเราเป็นคนใจบุญ
 - ไม่เห็นด้วยกับการกระทำแบบนี้เพราะเสื้อผ้าต้องซื้อมาไม่ควรจะให้ใครฟรี ๆ
24. ที่บ้านของบรรจมีเครื่องเล่นวีดีโอเทป ทุกวันบรรจจะต้องให้คุณพ่อหาหนังสือมาให้ดูอย่างน้อย 1 เรื่องเสมอ เสร็จแล้วจึงคอยหาการบ้านหรืออ่านหนังสือ ท่านมีความคิดเช่นเดียวกับบรรจหรือไม่
- ไม่อยากจะกิดเหมือนบรรจเพราะสิ้นเปลืองเงินทอง
 - ไม่คิดเช่นเดียวกับบรรจเพราะใช้เวลาทำสิ่งไร้สาระมากเกินไป
 - มีความคิดเช่นเดียวกับบรรจเพราะทำให้สมองปลอดโปร่งอ่านหนังสือจำได้
25. สิ่งที่กำลังจะออกจากบ้านเพื่อไปธุระกับพี่ชาย ในขณะที่จะออกจากบ้านก็บังเอิญจึงจกข้างบนเพดานตกลงมาข้างหน้าของสิ่งๆ เขาถือว่าเป็นลางไม่ดีตามที่ผู้ใหญ่เคยบอกไว้ จึงไม่ยอมออกไปธุระกับพี่ชาย ท่านมีความเชื่อเช่นเดียวกับสิ่งๆหรือไม่
- เชื่อเหมือนกับสิ่งๆ เพราะคนส่วนมากก็เชื่อกันแบบนี้
 - ไม่น่าเชื่อเพราะเป็นเรื่องสมัยโบราณอาจจะไม่จริง
 - ไม่เชื่อว่าจะเป็ลางร้ายเพราะจะดีหรือร้ายไม่ได้อยู่ที่จริง
26. สุรศักดิ์เดินทางไปโรงเรียนในเช้าวันหนึ่ง ในขณะที่เดินทางไปโรงเรียนนั้นก็เห็นผู้หญิงคนหนึ่งทากระโปรงตางค์ตก เมื่อผู้หญิงคนนั้นเดินเลยไปไกลแล้ว สุรศักดิ์จึงเก็บเอากระโปรงตางค์นั้นมาเป็นของตน ถ้าท่านเป็นสุรศักดิ์จะคิดทาเช่นนั้นหรือไม่
- คิดว่าจะเก็บเอาไปให้ผู้หญิงคนนั้นเพื่อจะได้เป็นบุญคุณ
 - คิดเก็บเอาไว้เองเพราะคนที่พบก็ควรจะได้เป็นเจ้าของ
 - คิดว่าควรรีบบอกให้ผู้หญิงคนนั้นรู้ว่ากระโปรงตกจะได้เก็บไป

27. ละมัยได้รับความผิดหวังจากสิ่งที่ต้องการอยู่เสมอจึงเกิดความกลุ้มใจเป็นอันมาก
ถ้าท่านเป็นละมัยเห็นว่าควรจะทำอย่างไร
- ก. บนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือให้สมหวัง
 - ข. ประวิงตาเพื่อนว่าควรจะทำอย่างไรดี
 - ค. ทำใจให้สบายคนอื่นที่ผิดหวังมากกว่าเรายังมี
28. ขณะที่ปราณีเดินมาตามช่องระหว่างโต๊ะเรียน สุมลก็ยื่นเท้าออกมาอย่างกะทันหัน
ทำให้ปราณีสะดุดเกือบจะล้มลง ขณะนั้นมีครูอยู่ในห้องปราณีจึงไม่แสดงท่าทีอะไร
ถ้าท่านเป็นปราณีจะคิดอย่างไรกับสุมล
- ก. ฝากไว้ก่อนเถอะวันระไม่ได้อีกหนเดียว
 - ข. กัดเกือบจะเล็งงาอยู่แล้วแต่เกรงใจครู
 - ค. เฉยไว้เพราะไม่อยากให้มีเรื่องทะเลาะวิวาท
29. คารณไม่ชอบกับทิพวรรณ วันหนึ่งเพื่อนในห้องเรียนถูกขโมยปากกาไป คารณจึงแกล้ง
บอกกับเพื่อนว่าเห็นทิพวรรณเป็นคนขโมยไปเพื่อให้เพื่อนเกลียดคทิพวรรณด้วย ทั้ง ๆ ที่
ทิพวรรณไม่ใช่เป็นคนขโมย ถ้าท่านเป็นคารณจะคิดหาเช่นนี้หรือไม่
- ก. ไม่คิดจะหาเช่นนี้เพราะกลัวคนอื่นจับได้ว่าพูดไม่จริง
 - ข. น่าจะหาเพราะคนอย่างทิพวรรณน่าจะเป็นคนไม่มีเพื่อน
 - ค. ไม่คิดอยากจะทำเพราะเป็นการแสดงความใจร้ายของตนเอง
30. สุวรรณรับฝากจดหมายจากนุดาให้ไปส่งตู้ไปรษณีย์แต่เขาส้มเสียสนิท วันรุ่งขึ้นกลับมา
หาจดหมายนั้นไม่พบ ถ้าท่านเป็นสุวรรณคิดจะบอกกับนุดาอย่างไร
- ก. คิดว่ารีบบอกให้นุดาทราบว่าได้ทำหายไปแล้ว
 - ข. คิดว่าถ้านุดาถามก็จะบอกความจริงว่าทำหายไป
 - ค. คิดว่าจะหาเฉย ๆ ถ้านุดาถามก็บอกว่าส่งไปเรียบร้อยแล้ว

31. ปกติชาญวิทย์เป็นคนชอบช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ วันหนึ่งชาญวิทย์ต้องรีบหารายงานส่งครู แต่กลัวว่าจะหาไม่ทันจึงขอร้องให้เพื่อน ๆ มาช่วยกันหา แต่ไม่มีใครมาช่วยเลย ถ้าท่านเป็นชาญวิทย์จะคิดอย่างไร
- ก. เฉย ๆ เพราะคิดว่าเพื่อนคงจะไม่ว่าง
 - ข. คิดว่าเพื่อนคงหวังดีเพราะต้องการให้ทำด้วยตนเอง
 - ค. จะหาเอาไว้มอบให้เพื่อนมาขอความช่วยเหลือจะไม่ช่วยบ้าง
32. จาเรียงพยายามทำตัวให้เป็นคนน่ารัก แต่ดวงสมรซึ่งเป็นคนชอบว่าคนอื่นก็ยังพูดว่าจาเรียงเห็นแก่ตัว ไม่น่ารักเลย สิ่งที่ดวงสมรพูดนี้ถ้าเป็นท่านจะเชื่อหรือไม่ว่าเป็นเรื่องจริง
- ก. น่าจะจริงเพราะมีคนพูดเหมือนดวงสมรหลายคน
 - ข. อาจจะจริงเพราะดวงสมรพูดอย่างนี้หลายครั้งแล้ว
 - ค. อาจจะไม่จริงเพราะดวงสมรมีนิสัยชอบว่าคนอื่นเสมอ
33. ชารงค์ชอบคุยกับเพื่อน ๆ เสมอว่า "ทนายเสียเปล่า ไหว้เจ้าดีกว่า" ท่านเชื่อตามที่ชารงค์พูดหรือไม่
- ก. ไม่ค่อยจะแน่ใจเพราะไม่เคยได้รับคำสอนเช่นนี้
 - ข. ไม่เชื่อคำพูดของชารงค์เพราะผลบุญจะต้องมีอยู่
 - ค. น่าเชื่อเพราะทนายแล้วเสียของไปเลยแต่ไหว้เจ้าแล้วยังได้ของคืนมา
34. ปรีชาได้รับมอบหมายจากเพื่อน ๆ ให้เป็นหัวหน้าชั้น ซึ่งเขาไม่เคยเป็นมาก่อน จึงทำให้เขาเกิดความกลัวใจวิตกกังวลจนนอนไม่หลับ ถึงเวลาเรียนก็ไม่อยากเข้าเรียน ถ้าท่านเป็นปรีชาเห็นว่าควรจะทำอย่างไร
- ก. ขอเปลี่ยนไปทำหน้าที่อื่น
 - ข. ต้องฟังยาระงับประสาทเพื่อให้สบายใจ
 - ค. พยายามเก็บงานจากคนที่เคยเป็นหัวหน้ามาก่อน

35. เสวกและชาญเป็นเพื่อนกัน ชาญชอบยืมของใช้จากเสวกแล้วไม่ค่อยยอมคืน วันหนึ่งถึงเวลาสอบวาดเขียนชาญลืมเอาพู่กันมา จึงขอยืมพู่กันจากเสวกซึ่งมีอยู่ 2 อัน ถ้าท่านเป็นเสวกคิดจะให้ชาญยืมหรือไม่

- ก. คิดว่าให้ชาญยืมเพราะสงสารจะไม่ได้ทำข้อสอบ
- ข. คิดว่าให้ชาญไปยืมของคนอื่นก่อนถ้าไม่ได้ก็อาจจะให้ยืม
- ค. คิดว่าจะไม่ให้ยืมเพราะต้องการกำลังใจที่ชาญชอบยืมของแล้วไม่คืน